

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
(HADİS)**

**İBN SAYYAD HAKKINDAKİ HADİSLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

**Tez Danışmanı :
Prof. Dr. Kamil ÇAKIN**

**Hazırlayan :
Yasin TAMGÜÇ
(01912726)**

ANKARA – 2006

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
(HADİS)

İBN SAYYAD HAKKINDAKİ HADİSLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Kamil ÇAKIN

Hazırlayan : Yasin TAMGÜÇ
(01912726)

Tez Jürisi Üyeleri :

Adı Soyadı:

İmzası:

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınav Tarihi:

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
KISALTMALAR.....	3

GİRİŞ

KAYNAKLAR, METOD VE İBN SAYYAD MESELESİNE ÖNBAKIŞ

A. KAYNAKLAR.....	4
B. METOD.....	5
C. İBN SAYYAD MESELESİNE ÖNBAKIŞ.....	5

BİRİNCİ BÖLÜM

İBN SAYYAD MESELESİ VE İBN SAYYAD HAKKINDAKİ HADİSLER

A. İBN SAYYAD MESELESİ.....	7
1. Adı.....	7
2. Nesebi ve Kabilesi.....	9
3. Doğumu.....	12
4. Hz. Muhammed (sav.) ve İbn Sayyad.....	13
a. Hz. Muhammed (sav.) ve İbn Sayyad'ın Karşılaşmaları.....	15
b. Hz. Muhammed (sav.) ve İbn Sayyad Arasında Geçen Diyalog.....	17
5. Sahabe ve İbn Sayyad	22
a. İbn Ömer (ra.) ve İbn Sayyad.....	22
b. Ebu Said el-Hudri (ra.) ve İbn Sayyad.....	23
6. Ölümü.....	24
B. İBN SAYYAD HAKKINDAKİ HADİSLER.....	26
C. İBN SAYYAD HAKKINDAKİ HADİSLERİN RAVİ ŞEMALARI.....	62

İKİNCİ BÖLÜM
İBN SAYYAD HAKKINDAKİ HADİSLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

A. HADİSLERİN RAVİ BİLGİLERİNİN VERİLMESİ VE SENETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	72
B. HADİSLERİN METİN DEĞERLENDİRMESİ.....	93
1. Hadis Metinlerinde Geçen Bazı Garib Lafızlar.....	93
2. İbn Sayyad Hadislerinin Metin Tenkidi.....	100
a. Hz. Muhammed ve İbn Sayyad.....	101
a1. Peygamberlik Konusu.....	101
a2. Cennetin Toprağı Konusu.....	102
a3. Taht Konusu.....	103
a4. Duman Konusu.....	104
a5. Hz. Ömer Konusu.....	105
a6. Hurmalık Konusu.....	105
b. Sahabe ve İbn Sayyad.....	109
b1. Abdullah İbn Ömer (ra.) ve İbn Sayyad.....	109
b2. Ebi Said el-Hudri (ra.) ve İbn Sayyad.....	111
C. İBN SAYYAD'IN DURUMU.....	113
1. İbn Sayyad'ın Varlığı.....	113
2. İbn Sayyad Deccal midir?.....	115
3. İbn Sayyad Sahâbi midir?.....	121
DEĞERLENDİRME.....	123
SONUÇ.....	128
ÖZET.....	130
ABSTRACT.....	131
KAYNAKÇA.....	132

ÖNSÖZ

Bildiğimiz üzere İslam Dini'nin dayandığı ilk iki kaynak Kur'an ve Sünnet'tir. Kur'an'da her mesele ayrıntılı olarak açıklanmadığından bazı meselelerin ayrıntılı açıklanması misyonunu Sünnet üstlenmiştir. Sünnetin bu açıklama fonksiyonu dışında daha birçok fonksiyonu da bulunmaktadır. Nitekim Peygamber (sav) ümmetinin dünya ve ahiret saadetine erebilmesi için birtakım ilkeler koymuş ve uyarılarda bulunmuştur.

İslam'da kıyametin kopmasından evvel birtakım hadiselerin olacağı ve bu hadiselerin de kıyametin kopması yolundaki işaretler olduğu ifade edilmiştir. Bu hadiselerin en önemlilerinden birisi de Deccal'in gelmesiyle ilgilidir.

Bu bağlamda bizim bu çalışmamız, Deccal konusunun kapsamı içinde önemli bir yere sahip olan İbn Sayyad ve onun hakkındaki rivayetlerin incelemesi ve değerlendirilmesidir.

Çalışmamız giriş ve iki bölümden ibarettir. Biz çalışmamızın giriş bölümünde konuyla ilgili kaynakları, konuyu ele alırken takip ettiğimiz metodu ve konu için gerekli olan kısa bir alt yapı bilgisini aktarmaya çalıştık.

Çalışmamızın birinci bölümünde ise İbn Sayyad Meselesi başlığı altında İbn Sayyad'ın künyesi, kabilesi, doğumu, Peygamber (sav) ve Ashabı Kiram ile olan diyalogu ve ölümü konularında sadece rivayetlerden ve çeşitli kaynaklarda verilen bilgilerden hareketle problemi ortaya koymaya çalıştık. Daha sonrada İbn Sayyad hakkında varid olan hadisleri ravi şemalarıyla beraber aktardık.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise önce raviler hakkında bilgi vermek suretiyle hadislerin senet açısından kısa ve öz değerlendirilmesini yaptık. Daha

sonra konuyla ilgili hadislerin metnini incelemeye çalıştık. En son olarak da İbn Sayyad'ın durumu başlığı altında İbn Sayyad'ın varlığı, deccal olup olmadığı ve sahabe olarak kabul edilip edilmediği hususlarını irdeledik.

Son olarak, İbn Sayyad hakkındaki hadislerin genel değerlendirilmesini de yaparak konuyla ilgili sonucu arzettik.

Çalışmalarım süresince beni destekleyen annem Döne Tamgüç'e babam Mustafa Tamgüç'e kardeşim Emrah Tamgüç'e teşekkürü bir borç bilirim. Fikirlerinden ve danışmanlığından istifade ettiğim Prof. Dr. Kâmil Çakın'a da teşekkür ediyorum.

Yasin Tamgüç

2006

KISALTMALAR

- c.c. : Celle Celaluhu
Hz. : Hazreti
SAV : Sallallahu aleyhi vessellem
ra. : Radıyallahu Anhu
a.g.e. : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
b. : Bab
c. : Cilt
hn. : Hadis Numarası
rn. : Ravi Numarası
s. : Sayfa
trs. : Tarihsiz
H. : Hicri
M. : Miladi
v.b. : Ve benzeri

GİRİŞ

KAYNAKLAR METOD VE İBN SAYYAD MESELESİNE ÖNBAKIŞ

A. KAYNAKLAR

Konumuz olan “İbn Sayyad Hakkındaki Hadislerin Değerlendirilmesi” mevzusunda kullanacağımız ve yararlanacağımız eserler Deccal konusuyla ilgili eserler olup bu eserlerin konumuz açısından hep aynı şeylerin tekrarını içermeleri sebebiyle biz burada sadece önem arzeden birkaç eseri vermekle yetineceğiz.

1. Kütübü Sitte ve Şerhleri
2. el-Kurtubi, et-Tezkire
3. es-Sülemi, İkdü'd Dürer fi Ahbari'l-Muntazar
4. İbn Kesir, Nihayetu'l-Bidaye ve en-Nihaye fi'l-fiten ve'l Melâhim
5. el-Berzenci, el-İşaa li-Eşrati's-Saa
6. Abdullah b. Sıddık el-Gımarî, İkametü'l-Burhan ala Nuzuli İsa fi Ahiri'z-Zaman

Bu kaynakların dışında güncelliği olan üç ayrı eser daha vardır. Bunlar İhsan Yegan'in çalıştığı “Deccal ile İlgili Hadisler ve Değerlendirilmesi” adlı Yüksek Lisans Tezi, Selman Kuzu'nun “Mehdi, Deccal, Mesih” adlı eseri, Said Eyyub'un da “Deccal Komplosu” adlı çalışmasıdır. Fakat konumuzla doğrudan bağlantılı olmayıp, konumuz hakkında da yeterli bilgiyi hâvî olmadıklarından bu eserlerden faydalanılmamıştır.

B. METOD

Biz bu çalışmamızı bilimsel ve objektif yöntemlerle ele alacağız.

Bu bağlamda tezimizin birinci bölümünün İbn Sayyad Meselesi başlığı altında rivayetleri ve âlimlerin görüşlerini aktaracak, daha sonra bölümün diğer iki alt başlığında da konuyla ilgili hadisleri ve rivayet şemalarını vereceğiz.

İkinci bölümde, önce ravi bilgilerini verecek, ardından isnad değerlendirmesini yapacağız. Daha sonra da İbn Sayyad ile ilgili rivayetlerin anlamları üzerinde duracağız.

C. İBN SAYYAD MESELESİNE ÖNBAKIŞ

Klasik İslami Gelenek Literatürü, Peygamber (sav.)'in çağdaşı olup İbn Sayyad olarak bilinen, Yahudi asıllı olduğu da söylenen bir çocuk sebebiyle Deccal'in kimliği hakkında fikir veren şaşırtıcı hadis örneklerini içine almaktadır. Hadislerin anlatımı bize İbn Sayyad'ın, Yahudi Mistisizmine veya kahinlerin hallerine bağlı olabilecek garip tecrübeleri olan, zaman zaman kendisini Peygamberimize rakip görebilen bir kişi portresi çizen, fakat Peygamber (sav.)'in kendisini bu hususta önemsemediği bir şahsiyet olduğunu gösterir.

Rivayet malzemelerinin tasvir ettiği şekliyle Deccal, olağanüstü güçlere ve her türlü imkana sahip, yalancı mucizeler göstermek suretiyle de insanları Allah'ın yolundan ayırmaya çalışacak olan bir şahsiyettir. O yeryüzünde 40 gün veya yıl hüküm sürecek ve bu durum Hz. İsa tarafından öldürülünceye kadar sürecektir. Yahudilerin büyük çoğunluğu ona tabi olacaktır. Deccal şu anda, Hz. Muhammed döneminde İslamı kabul eden bir Hıristiyan olan Temimi'd-Dâri tarafından ziyaret edildiği okyanusun ortasındaki bir adadaki manastırda zincirlenmiş bir halde bulunmaktadır. Zamanı gelince, insanlığın karşısına çıkacak ve O'nun bu çıkışı (gelişi) dünyanın son günlerinin işareti olacaktır.

Deccal'in vasıf ve durumunun açıkça verilmiş olması, İbn Sayyad'ın tarihi figürünü bildiren ve tamamlayan hadislerle beraber çok şaşırtıcı ve endişelendirici bir hal almıştır. Bunlardan ikincisi (İbn Sayyad'la ilgili olan) Peygamber (sav.) ile aynı dönemde (622-632 H.) Medine'de yaşayan, hayatının bir döneminde İslam'a dönen ve Medine'deki isyancıların Halife Yezid'in kuvvetleri tarafından yenilgiye uğratıldığı Harre Vak'asında ölen, Yahudi olduğu söylenen bir çocuğun macerasıdır.

Harre Vak'asında esrarengiz bir şekilde öldüğü kabul edilen, ahir zamanda da yeniden geleceği inancıyla desteklenmiş olan İbn Sayyad'ın kimliği, bizim açımızdan problemi daha da karmaşık bir hâle getirmektedir. Bu yüzden geleneğin ilgilendiği İbn Sayyad projeksiyonu tarihi bir temele dayalıdır.

İşte biz bu çalışmamızda İbn Sayyad'la ilgili geleneği ve gelişmesini rivayetler ve çeşitli görüşler çerçevesinde incelemeye çalışacağız.

BİRİNCİ BÖLÜM

İBN SAYYAD MESELESİ VE İBN SAYYAD HAKKINDAKİ HADİSLER

A. İBN SAYYAD MESELESİ

Biz bu bölümde Hz. Peygamber devri ile Ashabı Kiramın belli bir döneminde yaşamış, deccale ait bazı vasıfları kendisinde barındırdığından farklı yorumlara hedef olmuş bir şahsiyetten yani İbn Sayyad'dan bahsedeceğiz.

Bazı hadis, siyer ve tarih kaynaklarında İbn Sayyad hakkında sahip olduğu garip ve muğlak durumu itibariyle yorumlar yapılmış olup, kimisi O'nun deccal veya deccallerden bir deccal olduğunu söylerken kimisi de deccal olmadığını, fakat kendine has bazı özellikleri barındırdığını söylemekle yetinmiştir.

1. Adı :

Genellikle İbn Sayyad olarak anılan bu şahsın adı hususunda ihtilaf edilmiştir. Kendisi bir kısım rivayette İbn Said¹ ve Safi² olarak adlandırılırken bir kısım rivayette de Abdullah³ ve Abdullah İbn Sayyad⁴ olarak adlandırılmıştır.

¹ Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâîl, *el-Câmiu's-Sahih*, el-Mektebetü'l-İslâmî, İstanbul/Türkiye, 1979, 1-8; *Kitâbu'l-İ'tisâm*, c.8, s.158, b.23; *Kitâbu'l-Edep*, c.7, s.113, b.97.

Müslîm, Ebu'l Hüseyin b. Haccac el-Kuşeyrî, *El-Câmiu's-Sahih*, Darü İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut/Lübnan, 1955, 1-5; *Kitabu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2241, b.19, hn.88 (2926); c.4, s.2241-2242, b.19, hn. 89 (2927); c.4, s.2242, b.19, hn.90 (2927); c.4, s.2242-2243, b.19, hn. 91 (2927); c.4, s.2243, b.19, hn. 92 (2928).

Ebû Dâvud, Süleyman b. Eşas es-Sicistânî, *Sünen*, Dâru'l-Hadis, Hımıs/Suriye, Trs, 1-4; *Kitâbu'l-Melâhim*, c.4, s.503-506, b.16, hn.4329.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre, *Sünen*, Darü'l-Fikr, Beyrut, Trs., 1-5; *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.351-352, b.54, hn.2347.

Bu bağlamda adı ile ilgili ihtilafları göstermesi bakımında bazı âlimlerin görüşlerini vermek faydalı olacaktır.

“...İsminde ihtilaf edilmiştir. Kendisine Abdullah bin Said ve Abdullah b. Sayyad da denilmiştir. İsmi bazı hadis rivayetlerinde Sâf olarak da geçmiştir....⁵”

“...Kendisine İbn Sayyad, İbn Said veya Sâf denişmiş olup, ismi Abdullah’tır....⁶”

“...Kendisine İbn Said, İbn Sayyad veya Sâf denilmiştir....⁷”

“...İbn Sayyad’ın ismi Sâfi’dir ki yazılışı قاضی kelimesi gibidir. Abdullah da denilmiştir....⁸”

Taberânî, Ebu’l Kâsım Süleyman b. Ahmed, *Mu’cemu’l Kebir*, Matbaatu’z-Zehrâi’l Hâdis, Musul, Trs., 1-7, c.3, s.134-135, hn.2908, 2909.

Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, Matbaatü’l-Meynemiyye, Mısır, H. 1313, 1-6, c.3, s.25, 26, 43, 66, 388; c.5, s.148.

İbn Hibban, Muhammed b. Ahmed Ebû Hâtim et-Temîmî, *Sahihi Ibn Hibban b. Tertibi İbn Belbân*, Müessesetü’r Risâle, Beyrut, İkinci Baskı, H.1414/M.1993, Tahkîk: Şuayb Arnavut, 1-18, c.15, s.187, hn.6784.

² Abdurrezzak b. Hemmam, *Musannef*, Meclisu’l-İlmî, Beyrut, M.1970/1972, 1-11, c.11, s.390, hn.20819.

Buhârî, a.g.e., *Kitâbu’l-Cihad* c.4, s.25, b.160; c.4, s.32-33, b.178; *Kitâbu’l Cenâiz*, c.2, s.96-97, b.80; *Kitâbu’l-Edep*, c.7, s.113, b. 97; *Kitâbu’ş-Şehâdât*, c.3, s.147, b.3.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşrâtü’s-Saa*, c.4, s.2244-2245, b.19, hn.95 (2931).

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187-190, hn.6785.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.149.

³ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.368.

⁴ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.79.

⁵ İbn Şebbe, Ebu Zeyd Ömer b. Şebbe en Numeyri el-Basri, *Tarihu-Medineti’l-Münevver*, Neşr: Es-Seyyid Habib b. Mahmud Ahmed, Tahkik: Muhammed Şeltut, Trs, 1-4, c.2, s.401.

⁶ Aliyyü’l-Kârî, *Mirkâtu’l-Mefâtiḥ*, Kahire, Trs, 1-5, c.5, s.213.

⁷ En-Nevevi, Muhyiddin Ebu Zekeriya Yahya b. Şeref, *Sahihi Müslim b. Şerhi’n-Nevevi*, Tahkik: Abdullah Ahmed Ebu Zine, Şu’b, Trs, 1-10, c.5, s.405.

El-Mübarekfurî, Abdurrahman b. Abdurrahman, *Tuhfetü’l Ahvezi bi Şerhi Camii’t-Tirmizî*, Kahire, Dârü’l-Fikr, H.1385/M.1965, 1-10, c.6, s.435.

⁸ El-Kannûcî, Ebu’t-Tayyib Sıddık Hasan el-Hüseynî, *Avnü’l-Bari lihalli Edilleti’l-Buhârî*, M.1984, Halep, Daru’r-Reşat, 1-5, c.2, s.344.

El-Kastallâni, Ahmed Muhammed b. Ebi Bekr, *İrşâdu’s-Sârî li Şerhi Sahihu’l-Buhârî*, H.1307, Mısır, Matbaatu’l Meymeniyye, 1-10, c.2, s.434.

“...Kendisine İbn Said veya İbn Sayyad denilmiş olup ikisi de sahihtir...”⁹”

İbn Sayyad’a Abdullah adının Müslümanlar arasında yaşaması sebebiyle raviler tarafından verildiği de ileri sürülmüş olup¹⁰ İbnü’l-Esir’de onu Abdullah isimliler arasında zikretmiştir¹¹.

2. Nesebi ve Kabilesi :

Biz bu konuyu iki bağlamda inceleyeceğiz.

Birincisi: Konunun rivayetler bağlamında incelenmesi olup rivayetler şöyledir:

- a) “...Medine’de yaşayan Yahudi bir kadın...bir çocuk dünyaya getirdi...”¹²”
- b) “...Medine’deki Yahudiler arasında doğan bir çocuk işittim...”¹³”
- c) “...Medine’de Yahudiler arasında doğan bir çocuk işittim...”¹⁴”

Bu rivayetler bize İbn Sayyad’ın annesinin Yahudi asıllı olduğunu göstermekle birlikte onların ailece Medine’deki Yahudilere ait bölgede yaşadıklarını da bildirmektedir.

⁹ Kadı İyaz, Ebu’l Fazl İyaz b. Musa, *İkmâlu’l-Mu’lim bi Fevâidi Müslim*, M.1998, Daru’l-Vefa, 1-9, c.8, s.465.

¹⁰ El-Keşmîrî, Muhammed Enver Şah el-Hindî, *et-Tasrih bimâ Tevâtere fi Nuzûli-l-Mesih*, (Neşr. Abdulfettah Ebu Gudde), Halep, 1385/1965, s.184.

¹¹ İbn’ul-Esir, Ebu’s-Saadât el-Mübarek b. Muhammed el-Cezerî, *Usdu’l-Gabe fi Ma’rifeti’s-Sahabe*, Kahire, Trs., 1-8, c.3, s.187.

¹² Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.368.

¹³ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.5, s.40,49,50.

¹⁴ Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten*, c.3, s.353-354, b.54, hn.2350.

- d) “...Allah’ın Peygamberi, O (deccal) bir Yahudidir’ buyurmadı mı? Halbuki ben Müslüman olmuşumdur....¹⁵”
- e) “...Allah’ın Peygamberi, ‘O (deccal) bir Yahudidir’ buyurmadı mı?...¹⁶”
- f) “...‘Şayet değilse şu anda antlaşma imzaladığımız kavmin bir şahsını öldürmek sana gerekmez’ dedi....¹⁷”

Bu rivayetlere göre Deccal Yahudi asıllı olacağı halde, İbn Sayyad’ın Müslüman olduğu ifade edilmiştir. Bu durum ise O’nun Yahudi kökenli olmakla beraber sonradan müslüman olduğunu da göstermektedir.

İkincisi: Konuyla ilgili olarak ulemanın söylemleri olup onları da aşağıda veriyoruz.

“Onlar Uşeyhip b. Neccaroğullarından olduklarını söylerlerdi. Fakat Beni Neccar bunu reddederdi. Kendilerinden 49 kişi bunun üzerine yemin etmesine rağmen Beni Saide’den bir adam minbere çıkararak onların kendilerinden olmadığını ifade etmek suretiyle onları reddetmiştir. Onlarda bunun üzerine kendilerinin Malik b. Neccaroğullarının halifeleri olduklarını söylemişler ve bu durum bugün böyle kabul görmüştür. Sonuç olarak kimlerden oldukları belli değildir.¹⁸”

¹⁵ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.26.

¹⁶ Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşratu’s-Saa*, c.4, s.2242, b.19, hn.90 (2927).

¹⁷ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.368.

¹⁸ İbn Sa’d, Ebu Abdullah Muhammed b. Sa’d, *et-Tabakâtü’l-Kübra el-Kısmü’l-Mütemmim*, Mektübetü’l-Ulumu ve’l-Hikem, Medinetü’l Münevvere, Trs., s.302.

el-Mizzi, Cemâluddin Ebi’l Haccac Yusuf, *Tehzibu’l-Kemâl fi Esmâi’r-Ricâl*, Müessesetu’l-Risâle, H. 1413/M.1992, 1-35, c.21, s.249-250.

“Onlar, Uşeyhip b. Neccaroğullarından olduklarını söylerlerdi. Fakat Beni Neccar bunu reddederdi. Bugün Malik b. Neccaroğullarının halifesi olarak varlıklarını devam ettiriyorlar. Sonuç olarak kimlerden oldukları belli değildir.¹⁹”

“İbn Şahin O’nun İbn Said olup babasının Yahudi olduğunu ve kimlerden olduğunun bilinmediğini söylemiştir.²⁰”

“...Babası Yahudilerden olup kimlerden olduğu bilinmezdi....²¹”

“...Kendisi (İbn Sayyad) Medine Yahudilerindedir. Onlara dahil olduğu da söylenmiştir....²²”

“...İbn Sayyad Yahudilerdendi veya onlara dahil olmuş bir topluluktandı....²³”

“...Yahudilerden olup ailesi kendilerinin Beni Neccarın halifeleri olduklarını söylerdi....²⁴”

Sonuç olarak İbn Sayyad ve ailesinin genelde Medineli Yahudilerden olduğu kabul edilmekle birlikte²⁵ Yahudilerin arasına katılmış bir aileden olma ihtimali de dikkate alınmıştır²⁶.

¹⁹ İbn Hacer el-Askalânî, Sihabuddin Ahmed b. Ali b. Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, Daru's-Sadir, Beyrut, Trs., 1-12, c.7, s.419.

²⁰ İbn Hacer el-Askalânî, *el-İsâbe fî Temyizi's-Sahabe*, Matbaatu's-Saade, H.1328, Mısır, 1-3, c.3, s.133-134.

İbnu'l-Esir, a.g.e., c.3, s.187.

²¹ İbn Şebbe, a.g.e., c.2, s.401.

²² Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.213.

²³ Kurtubi, Şemsüddin Ebu Abdillah Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekr, *et-Tezkire fî Ahvâli'l Mevtâ ve'l-Ahire*, Neşr: Ahmet Hicâzî es-Sekkâ, Beyrut, H.1406/M.1985, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1-2, c.1, s.778.

²⁴ Kannûci, a.g.e., c.2, s.344.

Kastallânî, a.g.e., c.2, s.434.

²⁵ Eş-Şevkânî, Muhammed b. Ali, *Neylu'l-Evtâr Şerhu Muntakal Ahbar*, Kahire, 1-8, 1381/1961, c.7, s.215.

²⁶ Ez-Zebîdî, Muhibbuddin Muhammed Murtezâ b. Muhammed el Hüseyinî, *Tâcu'l-Ârus min Cevâhiri'l-Kâmus*, Kahire, 1306, 1-10, S-Y-D Maddesi.

3. Doğumu :

İbn Sayyad'ın doğumu üzerinde fikir serdetmeden önce O'nun doğumuyla ilgili bilgileri içeren rivayetleri kısaca anlatacağız.

a) İbn Sayyad doğmadan önce Peygamber (sav.), O ve ailesi hakkında bilgi vermiştir. Şöyle ki Deccalin anne ve babasının otuz senelik yaşam zarflarında çocuklarının olmadığını fakat sonra onların tek gözlü bir erkek çocuklarının dünyaya geleceğini ve o çocuğun varlıkların en zararlısı ve menfaat bakımından en düşüğü olup gözlerinin uyuyacağını lakin kalbinin uyanık olacağını söylemiş, daha sonra da O'nun anne ve babasının tasvirini yapmıştır. Bundan sonra iki sahabe (Ebu Bekre ve Zübeyr b. Avam) Medine'de Yahudiler arasında doğan bir çocuğun haberini alırlar. Onların evine giderek çocuğu, annesini ve babasını görünce her şeyin Peygamber (sav.) 'in dediğiyle aynı olduğunu tasdik ederler. İşte rivayete göre deccal o çocuk yani İbn Sayyad'dır²⁷.

b) Peygamber (sav.) İbn Sayyad'ın doğumundan sonraki dönemde annesine Ebu Zerr'i göndererek İbn Sayyad'ı kaç ay taşıdığını ve doğduğunda attığı çığlığın mahiyetini sordurmuştur. Annesi de İbn Sayyad'ı 12 ay hamile olarak taşıdığını ve doğduğu anda da İbn Sehr'in çocuğu gibi çığlık attığını söylemiştir²⁸.

c) Ümmü Seleme (ra.) "O'nu, annesi gizemli ve sünnetli bir halde doğurdu. İbn Sayyad'ı kastediyorum", dedi²⁹.

Gördüğümüz üzere rivayetler bize vasıf ve hal bilgisinden öte bir bilgi vermemiştir. Biz buradan İbn Sayyad'ın tek gözünün kör olduğunu, gözleri uyusa bile kalbinin uyanık olduğunu, annesinin kendisini oniki ay hamile olarak taşıdığını, sünnetli olarak doğduğunu ve doğduğunda şiddetli bir çığlık attığını öğreniyoruz.

²⁷ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.5, s.40,49,50.

Tirmizî, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.353-354, b.54, hn.2350.

²⁸ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.5, s.148.

²⁹ İbn Ebi Şeybe, Ebu Bekr Abdullah b. Muhammed, *el-Musannef fi'l-Ahâdis ve'l-Âsâr*, Daru'l Fikr, M.1989, Beyrut, 1-9, c.8, s.661, hn.74.

Nitekim bazı ulema onun gizemli ve sünnetli olarak doğduğunu söylerken³⁰ bazısı da kör ve sünnetli olarak doğduğunu söylemiştir³¹. Ayrıca İbn Ömer (ra.) ile İbn Sayyad arasında geçen mülakatı içeren rivayetlere bakıldığında İbn Sayyad'ın tek gözünün kör olmayıp sadece gözlerinden birinde rahatsızlık olduğu anlaşıldığından³² bu durum onun gözüyle ilgili vasıflamalarla ters düşmektedir.

İbn Sayyad'ın doğumuyla ilgili en büyük problem ise doğum tarihinin kesin olarak bilinmemesidir. (a) maddesindeki rivayete bakılırsa O'nun doğumunun Nübüvvetin Medine dönemine (622-632) rastladığı anlaşılmaktadır. Fakat Peygamber (sav.)'le İbn Sayyad'ın arasında geçen diyalogun Medineli Yahudilerle sulh yapıldığı bir dönemde olduğunu ve bu esnada İbn Sayyad'ın buluğa yaklaşmış bir çocuk durumunda bulunduğunu düşünürsek doğumun daha erken zamanda olduğu gibi bir durum ortaya çıkar. Tam zıddına diyalogun Medine döneminin geç zamanında gerçekleştiğini düşünmemizde İbn Sayyad'ın buluğa yaklaştığı düşüncesine uygun olsa da Yahudilerle sulh yapıldığı zamanla tenakuz arzetmektedir.

Sonuç olarak İbn Sayyad'ın doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir.

4. Hz. Peygamber (sav.) ve İbn Sayyad :

Bu bölümde Peygamber (sav.) ile İbn Sayyad'ın karşılaşmalarını ve aralarında geçen diyalogu ele alacağız. Fakat daha önce Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'ı görmeye giderken kimlerle beraber olduğunu çizelge halinde veriyoruz.

³⁰ İbn Sa'd, a.g.e., s.302.

el-Mizzi, a.g.e., c.21, s.250.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.7, s.419.

³¹ İbn'ul Esir, a.g.e., c.3, s.187.

İbn Hacer, *el-İsabe*, c.3, s.134.

İbn Şebbe, a.g.e., c.2, s.401.

³² Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.6, s.284.

Müslim, a.g.e., *Kitabu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2246-2247, b.19, hn.99 (2932).

- a) Peygamber (sav.) + Sahabe (İçlerinde Ömer b. Hattab da var), → İbn Sayyad³³
- b) Peygamber (sav.) + Sahabe (İçlerinde Ubey b. Ka'b da var), → İbn Sayyad³⁴
- c) Peygamber (sav.) + Sahabe (İçlerinde Abdullah b. Mesud da var), → İbn Sayyad³⁵
- c1) Peygamber (sav.) + Sadece Abdullah b. Mesud, → İbn Sayyad³⁶
- d) Peygamber (sav.) + Sahabe (İçlerinde Ebu Saidi el-Hudri de var), → İbn Sayyad³⁷
- e) Peygamber (sav.) + Sahabe (İçlerinde Zeyd b. Harise de var), → İbn Sayyad³⁸
- f) Peygamber (sav.) + Sahabe, → İbn Sayyad³⁹

³³ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-Cihad*, c.4, s.32-33, b.178; *Kitâbu'l-Cenaiz*, c.2, s.96-97, b.80; *Kitâbu'l-Edep*, c.7, s.113-114, b.97.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2244, b.19, hn.95 (2930); c.4, s.2245-2246, b.19, hn.96 (2930); c.4, s.2246, b.19, hn.97 (2930).

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187-190, hn.6785.

Ebu Davud, a.g.e., *Kitâbu'l-Melahim*, c.4, s.503-506, b.16, hn.4329.

Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.352, b.54, hn.2348.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.148.

Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.389, hn.20817.

³⁴ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-Cihad*, c.4, s.25, b.160; c.4, s.32-33, b.178; *Kitâbu'l-Edep*, c.7, s.113-114, b.97; *Kitâbu'l-Cenaiz*, c.2, s.96-97, b.80; *Kitâbu's-Şehâdât*, c.3, s.147, b.3.

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187-190, hn.6785.

Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.390, hn.20819.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.149.

³⁵ İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.76.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2240, b.19, hn.85(2924); c.4, s.2240-2241, b.19, hn.86(2924).

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.1, s.380, 457.

³⁶ İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.185-186, hn.6783.

³⁷ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2242, b.19, hn.90 (2927)

Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.351-352, b.54, hn.2347.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.26.

³⁸ Taberani, a.g.e., c.5, s.88, hn.4666.

³⁹ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.148-149.

g) Peygamber (sav.) + Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer (Sadece ikisi), → İbn Sayyad⁴⁰

h) Peygamber (sav.) + Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer veya iki adam, → İbn Sayyad⁴¹

ı) Peygamber (sav.) → Ebu Zerr → İbn Sayyad'ın annesi → Sonra Peygamber (sav.) → İbn Sayyad⁴²

i) Peygamber (sav.) → Ebu Bekre, Zübeyr b. Avvam → İbn Sayyad'ın anne ve babası → İbn Sayyad⁴³

j) Peygamber (sav.) → İbn Sayyad⁴⁴

Yukarıda verdiğimiz diyalog çizelgesinden anlaşılacağı üzere Peygamber (sav.) İbn Sayyad'la bir sahabe grubuyla veya tekil sahabelerle beraberken diyaloga geçmiştir. (j) maddesinde ise rivayetlerin direk konuşma anında geçenlerinin bulunduğu görülmektedir.

a) Peygamber (sav.) ve İbn Sayyad'ın Karşılaşmaları :

Peygamberimizin İbn Sayyad ile karşılaşmasıyla ilgili iki farklı rivayet vardır.

⁴⁰ İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187, hn.6784.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2241, b.19, hn.87(2925); c.4, s.2241, b.19, hn.88(2926).

⁴¹ İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.656, hn.55.

⁴² Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.5, s.148.

⁴³ Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.353-354, b.54, hn.2350.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.5, s.40,49,50.

⁴⁴ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-Kader*, c.7, s.215, b.14; *Kitâbu'l-Edep*, c.7, s.113,114, b. 97.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2243, b.19, hn.92(2928), c.4, s.2243, b.19, hn. 93(2928).

İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.78.

Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.389-390, hn.20818.

Taberânî, a.g.e., c.3, s.134-135, hn.2908, 2909.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.25,43,66,82,388.

Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.353, b.54, hn.2349.

a1) Peygamber (sav.) ashabıyla beraber yürürken Beni Megâle'ye⁴⁵ veya Beni Muaviye'ye⁴⁶ ait köşkün yanında oğlan çocuklarıyla beraber oynarken İbn Sayyad'a rastlar⁴⁷. Bazı rivayetlere göre o zaman İbn Sayyad buluş çağına yaklaşmış bir çocuk görünümünde iken⁴⁸ bazılarına göre de yetişkin bir çocuktur, hatta saç örgüsü bile vardır⁴⁹. Peygamber (sav.)'i ve ashabını görünce çocuklar kaçmışlar fakat İbn Sayyad kaçmamış olduğu yere oturmuş, bu durum da Peygamber (sav.)'i pek hoşnut etmemiştir⁵⁰. Bazı rivayetlerde ise İbn Sayyad'ın Peygamber (sav.)'in gelişinin farkına varmadığı taki Peygamber (sav.) onun sırtına vurup (hafifçe dokunup) "Benim Allah'ın Resülü olduğuma şahadet eder misin?" dedikten sonra farkına vardığı geçer⁵¹.

a2) Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'la olan diğer karşılaşması, yanında Ubey b. Ka'b bulunduğu halde, İbn Sayyad'ın bulunduğu hurmalığa gitmesiyle gerçekleşmiştir. Peygamber (sav.) İbn Sayyad'ı hurmalıkta bir kadife örtünün

⁴⁵ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2244, b.19, hn.95(2930); c.4, s.2246, b.19, hn.95(2930).

Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.352, b.54, hn.2348.

⁴⁶ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2245-2246, b.19, hn.96(2930).
Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.149.

⁴⁷ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, 2241, b.19, hn.88, (2926); c.4, s.2244, b.19, hn. 95, (2930); c.4, s.2245-2246, b.19, 96 (2930), c.4, s.2246, b.19, hn.97 (2930).

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.1, s.457; c.2, s.149; c.3, s.82.

Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.352, b.54, hn.2348.

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187, hn.6784.

⁴⁸ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-Cihad*, c.4, s.32-33, b.178; *Kitabu'l-Edep*, c.7, s.113-114, b.97; *Kitâbu'l-Cenaiz*, c.2, s.96-97, b.80.

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187-190, hn.6785.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.149.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2244, b.19, hn.95 (2930); c.4, s.2245-2246, b.19, hn.96 (2930).

⁴⁹ Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.352, b.54, hn.2348; c.3, s.353, b.54, hn.2349.

⁵⁰ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2240, b.19, hn.85(2924).

İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.76.

⁵¹ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-Cihad*, c.4, s.32-33, b.178; *Kitâbu'l-Cenaiz*, c.2, s.96-97, b.80; *Kitâbu'l-Edep*, c.7, s.113-114, b. 97.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2244, b.19, hn.95(2930)

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187-190, hn.6785.

Ebû Dâvud, a.g.e., *Kitâbu'l-Melâhim*, c.4, s.503-506, b.16, hn.4329.

Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.389, hn.20817.

Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.352, b.54, hn.2348.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.148.

altında mırıldanırken görmüş, fark edilmemek, onu gafil avlamak ve normal olduğunu göstermek amacıyla gizlenmiş fakat Peygamber (sav.) gören İbn Sayyad'ın annesi “Ya Sâfi bak Muhammed geldi. Deyince İbn Sayyad ayağa fırlamıştır. Bunun üzerine Peygamber (sav.) : “Ne oluyor şu kadına O’nu öyle bıraksaydı, ne mal olduğunu size gösterirdi” demiştir⁵².

Böylece Peygamber (sav.)’le İbn Sayyad’ın karşılaşması meselesini kısaca anlatmış bulunuyoruz.

b) Peygamber (sav.) ile İbn Sayyad Arasında Geçen Diyalog :

Burada Peygamber (sav.) ile İbn Sayyad arasında geçen diyalogu sistematik olarak incelemeye çalışacağız.

a) Peygamber (sav.) İbn Sayyad’la karşılaşmasından sonra O’na

– “Benim Allah’ın Peygamberi olduğuma şهادet eder misin?” diye sormuş, O da bu soruya iki farklı şekilde cevap vermiştir.

Birincisi :

– “Peki Sen benim Allah’ın peygamberi olduğuma şهادet eder misin?⁵³” şeklindeki soru mahiyetli cevabıdır.

⁵² Buhârî, a.g.e., *Kitâbu’l-Cihad*, c.4, s.25, b.160; c.4, s.32-33, b.178; *Kitâbu’l-Edep*, c.7, s.113-114, b.97; *Kitâbu’l-Cenaiz*, c.2, s.96-97, b.80; *Kitâbu’ş-Şehâdât*, c.3, s.147, b.3.

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187-190, hn.6785.

Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.390, hn.20819.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.149.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşrâtu’s-Saa*, c.4, s.2244-2245, b.19, hn.95(2931).

⁵³ İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187, hn.6784.

İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.656, hn.55; c.8, s.661, hn.76.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.1, s.457; c.3 s.82,368.

Tirmizî, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten*, c.3, s.353, b.54, hn.2349.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşrâtu’s-Saa*, c.4, s.2240, b.19, hn.85(2924); c.4, s.2241, b.19, hn.87(2925).

İkincisi ise :

– “Senin Ümmilerin Peygamberi olduğuna şahadet ederim. Peki Sen benim Allah’ın Peygamberi olduğuma şahadet eder misin?⁵⁴” şeklindeki soru mahiyetli cevabıdır.

Peygamber (sav.)’in de İbn Sayyad’ın bu sözlerine mukabelesi iki ayrı şekildedir.

Birincisi, Peygamber (sav.) İbn Sayyad’ın bu sözlerine hiç cevap vermemiş ve O’na soru sormaya devam etmiştir⁵⁵.

İkincisi ise “Ben Allah’a ve O’nun (hak olan) Peygamberlerine iman ettim” şeklindeki cevabı olup bu genel bir cevap şeklindedir. Bir rivayette “Allah’a, O’nun Peygamberlerine ve Ahiret gününe iman ettim.⁵⁶” şeklinde cevap verdiği geçerken bir başka rivayette de “Ben Allah’a Allah’ın Meleklerine Allah’ın kitaplarına iman ettim⁵⁷” şeklinde cevap geçmektedir.

b) Peygamber (sav.) İbn Sayyad’a Peygamberlik hususunda soru sorduktan sonra O’nun durumunu irdelemek amacıyla soru sormaya devam etmiş ve O’na:

– “Düşte türede ne görüyorsun bakalım; yani gördüğünün mahiyeti nedir?” demiştir.

⁵⁴ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu’l-Cihad*, c.4, s.32-33, b.178; *Kitâbu’l-Edep*, c.7, s.113-114, b.97; *Kitâbu’l-Cenaiz*, c.2, s.96-97, b.80.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşrâtu’s-Saa*, c.4, s.2244, b.19, hn.95 (2930)

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187-190, hn.6785.

Ebû Dâvud, a.g.e., *Kitâbu’l-Melahim*, c.4, s.503-506, b.16, hn.4329.

Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.389, hn.20817.

Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten*, c.3, s.352, b.54, hn.2348.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.148.

⁵⁵ Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşrâtu’s-Saa*, c.4, s.2240, b.19, hn.85(2924).

İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.76.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.1, s.457; c.3, s.82.

⁵⁶ Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten*, c.3, s.353, b.54, hn.2349.

⁵⁷ Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşrâtu’s-Saa*, c.4, s.2241, b.19, hn.87 (2925).

İbn Sayyad Peygamberimizin bur sorusuna şu cevapları vermiştir.

1. Bana gerçek haberler de gelir, yalan haberler de⁵⁸.
2. Bana doğru da gelir, yalan da gelir⁵⁹.
3. İki doğru söyleyen iki de yalan söyleyen görüyorum⁶⁰.
4. İki doğru söyleyici bir yalancı yahut iki yalan söyleyici bir doğru söyleyici görüyorum⁶¹.
5. Suyun üzerinde bir Arş görüyorum⁶².
6. Denizin üzerinde etrafı yılanlarla çevrili bir Arş (taht) görüyorum⁶³.
7. Hakkı da batılı da görüyorum. Ayrıca suyun üzerinde bir Arş (taht) görüyorum⁶⁴.

İşte İbn Sayyad'ın verdiği cevaplar bu şekilde olup Peygamber (sav.) İbn Sayyad'ın a, b, c, d'deki sözlerine karşı "Öyle ise senin işin çok karışıktır" cevabını verirken e, f, g'deki sözlerine karşı da "Sen İblis'in deniz üzerindeki Arşını (tahtını) görüyorsun" şeklinde cevap vermiştir.

c) Peygamber (sav.) İbn Sayyad'ın karanlık ve karışık olan durumunu iyice anlamak ve O'nun iç dünyasına bir bakış yapmak amacıyla O'na:

⁵⁸ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-Cihad*, c.4, s.32-33, b.178; *Kitâbu'l-Cenaiz*, c.2, s.96-97, b.80; *Kitâbu'l-Edep*, c.7, s.113-114, b.97.

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187-190, hn.6785.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2244, b.19, hn.95(2930).

⁵⁹ Ebû Dâvud, a.g.e., *Kitâbu'l-Melahim*, c.4, s.503-506, b.16, hn.4329.

Tirmizî, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.352, b.54, hn.2348.

Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.389, hn.20817.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.148.

⁶⁰ İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187, hn.6784.

İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.656, hn.55.

⁶¹ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2241, b.19, hn.87 (2925).

⁶² Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2241, b.19, hn.87 (2925).

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187, hn.6784.

Tirmizî, *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.353, b.54, hn.2349.

İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.656, hn.55.

⁶³ İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.78.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.66,388.

⁶⁴ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.368.

- “Gönlümde senin için bir şey sakladım haydi bil bakalım?” diye sorduğunda İbn Sayyad:
- “O duh’tur” diye cevap vermiş. Bunun üzerine Peygamber (sav.) O’na:
- “Sus, yıkıl git! Haddini tecavüz etme (Sen hiçbir zaman haddini aşamayacaksın)” demiştir⁶⁵.

Konuşmanın bu bölümüyle bağlantılı olarak gelen iki ayrı rivayete göre de Peygamber (sav.) Ashabına dönerek İbn Sayyad’ın ne dediği sorduğunda rivayetin birine göre Ashabın bir kısmı “duh”, bir kısmı da “Rih” dediğini söylemiş⁶⁶ diğer rivayete göre de Ashabın bir kısmı “duh”, diğer kısmı da “bilakis Zuh” dediğini söylemişlerdir⁶⁷. Peygamber (sav.) de bunun üzerine Ashabına:

- “Ben sizin aranızdayken bile böyle ihtilaf ediyorsunuz. Benden sonra daha çok ihtilaf edeceksiniz” buyurmuştur.

d) Peygamber (sav.) ‘in İbn Sayyad’a “Sus, yıkıl git, haddini tecavüz etme” demesinin üzerine Hz. Ömer öne çıkararak Peygamber (sav.)’e

- “Ya Resulullah! Müsaade buyur da şunun boynunu vurayım” demiştir.

Peygamber (sav.)’in Hz. Ömer’in bu sözüne olan cevabı rivayetlerde lafzen üç ayrı vecihle geçmekte olup şöyledirler:

⁶⁵ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu’l-Cihad*, c.4, s.32-33, b.178; *Kitâbu’l-Cenaiz*, c.2, s.96-97, b.80; *Kitâbu’l-Edep*, c.7, s.113-114, b.97; *Kitâbu’l-Kader*, c.7, s.215, b.14.

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.185-186, hn.6783; c.15, s.187-190, hn.6785.

Ebû Dâvud, a.g.e., *Kitâbu’l-Melahim*, c.4, s.503-506, b.16, hn.4329.

Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.389, hn.20817; c.11, s.389-390, hn.20818.

Taberânî, a.g.e., c.3, s.134-135, hn.2908-2909; c.5, s.88, hn.4666.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.1, s.380; c.2, s.148; c.3, s.82,368; c.5, s.148.

Tirmizî, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten*, c.3, s.352, b.54, hn.2348.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşrâtu’s-Saa*, c.4, s.2240-2241, b.19, hn.86 (2924); c.4, s.2244, b.19, hn.95 (2930).

⁶⁶ Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.389-390, hn.20818.

⁶⁷ Taberânî, a.g.e., c.3, s.134-135, hn.2908,2909.

1. “Bırak şunu, eğer bu Deccal ise sen bunu vurmaya memur değilsin. Deccal değilse onu öldürmekte senin için ne hayır ne menfaat vardır.⁶⁸”
2. “Şayet o olmasından korktuğum (Deccal) ise senin Onu öldürmeye gücün yetmez.⁶⁹”
3. “Eğer O Deccal ise onun sahibi sen değilsin. Onun sahibi İsa (as.)’dır. Şayet değilse şu anda antlaşma yaptığımız kavmin bir şahsını öldürmek sana gerekmez.⁷⁰”

Biz buraya kadar Peygamber (sav.)’le İbn Sayyad arasında geçen tek ve en can alıcı diyalogu farklı varyantlarını da aktararak incelemiş bulunuyoruz. Bunun dışında ayrıca ele alınacak diyalog Cennetin toprağıyla ilgili diyalogtur; diyalogun metni şöyledir:

- Cennetin toprağı nedir?
- Yumuşak ve beyazdır, (koku) misk’tir.
- Doğru söyledi.

Diyalogun soru akışında dikkat edilmesi gereken ise üç rivayette soruyu soran ve doğru söyledi diye İbn Sayyad’ı tasdik edenin Peygamber (sav.) olmasıdır⁷¹. Tek gelen bir rivayette ise tam tersine İbn Sayyad soruyu sormuş

⁶⁸ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu’l-Cihad*, c.4, s.32-33, b.178; *Kitâbu’l-Cenaiz*, c.2, s.96-97, b.80; *Kitâbu’l-Edep*, c.7, s.113-114, b. 97; *Kitâbu’l-Kader*, c.7, s.215, b.14.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşrâtu’s-Saa*, c.4, s.2244, b.19, hn.95 (2930).

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187-190, hn.6785.

Ebû Dâvud, a.g.e., *Kitâbu’l-Melahim*, c.4, s.503-506, b.16, hn.4329.

Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.389, hn.20817.

Tirmîzî, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten*, c.3, s.352, b.54, hn.2348.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.148.

⁶⁹ Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşrâtu’s-Saa*, c.4, s.2240, b.19, hn.85(2924); c.4, s.2240, 2241, b.19, hn.86 (2924).

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.185-186, hn.6783.

İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.76.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.1, s.380, 457.

⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.368.

⁷¹ Müslim, a.g.e., *Kitâbu’l-Fiten ve Eşrâtu’s-Saa*, c.4, s.2243, b.19, hn.92 (2928).

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.25, 43.

Peygamber (sav.)'in cevabını da tasdik eden yine o olmuştur⁷². Bu da ilginç bir noktadır.

Buraya kadar Peygamberimiz ile İbn Sayyad arasında geçen diyalogu değişik rivayet şekillerini de dikkate alarak inceledik.

Bu aşamada ise İbn Sayyad ile Sahâbe arasındaki diyalogları ele alıp değerlendireceğiz.

5. Sahabe ve İbn Sayyad :

İbn Sayyad'ın Peygamber (sav.) ve Sahabe döneminde yaşamış bir kişi olduğundan hareketle O'nun pek çok kişiyle diyalog içinde olduğunu söylemek mümkündür. Lakin rivayetlerde Sahabe içinde Onun İbn Ömer (ra.) ve Ebu Said el-Hudri (ra.) ile diyalogu bize kadar net bir biçimde ulaşabilmiştir. Dolayısıyla biz bu konunun alt maddelerinde İbn sayyad'ın Sahabe-i Kiram'dan İbn Ömer (ra.) ve Ebu Said el-Hudri (ra.) ile olan aktarmaya çalışacağız.

a) İbn Ömer (ra.) ve İbn Sayyad:

İbn Ömer (ra.) İbn Sayyad ile iki defa karşılaşmıştır.

Birincisinde İbn Sayyad'ın yanında arkadaşları vardır. İbn Ömer İbn Sayyad'ın yanındakilerden doğrulanacağı hususunda söz aldıktan sonra Onlara İbn Sayyad'ın Deccal olduğunu konuşup konuşmadıklarını sorar. Onlar da konuşmadıklarını söylediklerinde İbn Ömer yalan söylediklerini ifade eder. İbn Sayyad'ın mal ve çocuk bakımından onlardan çok olmadıkça ölmeyeceğini söylemesinin akabinde biraz daha konuşurlar ve İbn Ömer (ra.) ayrılıp gider⁷³.

⁷² Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2243, b.19, hn.93 (2928).

⁷³ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.6, s.284.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2246-2247, b.19, hn.99 (2932).

İkincisinde İbn Ömer (ra.) İbn Sayyad'a Medine sokaklarından birinde rastlar. Gözünde olan kusur nedeniyle ona hakaret eder. Bunun üzerine İbn Sayyad iki hurma dalı arasındaki yolu kaplayacak şekilde şişer veya eşeğin burnundan çıkardığı sesin en şiddetlisini genizden çıkarır. Bunun üzerine İbn Ömer kendini kaybederek asasıyla ona vurur, hatta asayı İbn Sayyad'ın üzerinde parçalar. Sonra da hemen Hafsa (ra.)'ya giderek durumu arzeder. O da İbn Ömer (ra.)'a:

–“Sana ve Ona ne oluyor. Onu neden ateşliyorsun. Peygamber (sav.)'i ‘deccal kendisini öfke halinde gösterir’ derken işittim, der.⁷⁴”

b) Ebu Said el-Hudri (ra.) ve İbn Sayyad:

Hac veya Umre ziyaretçileri olarak Mekke'ye giderlerken İbn Sayyad Ebu Said el-Hudri (ra.) ile arkadaşlık etmiştir ve bu arkadaşlık esnasında da kendisinin Deccal olmadığını deliller getirerek açıklamaya çalışmıştır. Bu bağlamda İbn Sayyad Ebu Said el-Hudri (ra.)'ye “Deccalin çocuğu olmayacağını, kendisinin ise çocuğunun bulunduğunu; deccalin Mekke ve Medine'ye giremeyeceğini, kendisinin Medine'de doğduğunu ve Mekke'ye gitmekte olduğunu ve dahi bütün bunlara rağmen Deccalin doğduğu ve kaldığı yeri, nerede olduğunu yemin ederek bildiğini söyler⁷⁵. Rivayetlerin bir tarıkında İbn Sayyad'a Deccal olmak isteyip istemediği sorulduğunda “Bu görev bana teklif edilseydi kerih görmezdim, reddetmezdim” der⁷⁶.

Böylece Sahabe ve İbn Sayyad konusuyla ilgili rivayetlerin aktarımını yapmış bulunuyoruz.

⁷⁴ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2246, b.19/98(2932); c.4, s.2246-2247, b.19, hn.99 (2932).

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.6, s.283-284.

⁷⁵ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2241-2242, b.19, hn.89 (2927); c.4, s.2242-2243, b.19, hn.91 (2927).

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.26,43,79.

⁷⁶ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2242, b.19, hn.90 (2927).

6. Ölümü

İbn Sayyad'ın ölümü hakkında kesin bir şey söylenememiştir. İbn Sayyad kimine göre ölmüş kimine göre de kaybolmuştur. Biz bu konuyu çeşitli alt maddeler halinde açıklamaya çalışacağız.

a) Bir kısım alim O'nun İslam ordusu içinde İsbahan'ı fethetmek için çıktığını, Yahudilerin onu karşılayıp "İşte bu Araplara kapımızı açan malikimizdir" dediklerini ve İbn Sayyad'ın içeriye yanan mumlar ve çalınan davullar eşliğinde girdiğini, bundan sonra da kendisi hakkında herhangi bir haberin bilinmediğini söylemişlerdir⁷⁷.

b) Selef İbn Sayyad'ın büyüdükten sonraki durumu hususunda ihtilaf etmiştir. Zira onun eski durumundan tevbe ettiği Medine'de öldüğü, namazı kılınmadan önce yüzünün açıldığı ve insanların onu gördüğü hatta oradakilere: "Şehadet ediniz" denildiği rivayet edilmiştir⁷⁸. Yüzünün namazın kılınmasından sonra açıldığı söylendiği gibi⁷⁹ cenaze namazının kılınmadığı da söylenmiştir⁸⁰.

c) Bazı rivayetler de ise İbn Sayyad'ın Harre Vakası esnasında kaybolduğu ifade edilmiştir⁸¹.

⁷⁷ İbn Hacer el-Askalanî, *Tehzîbu't-Tehzîb*, c.7, s.419.

Ebu Nuaym el-İsbahânî, Ahmed b. Abdullah, *Tarihu İsbahân*, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, Trs., 1-2, c.1, s.43.

⁷⁸ Nevevi, a.g.e., c.5, s.406.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.216.

Mübarekfürî, a.g.e., c.6, s.435-436.

Kurtubî, a.g.e., c.1, s.778.

İbn Şebbe, a.g.e., c.2, s.406.

⁷⁹ El-Azimâbâdî, Ebu't-Tayyib Muhammed Eşref b. Emir b. Ali, *Avnu'l-Mâ'bud Şerhu Süneni Ebi Dâvud*, Tahkik Abdurrahman Muhammed Osman, H.1389/M.1968, 1-13, c.11, s.484.

Mübarekfürî, a.g.e., c.6, s.436.

Nevevi, a.g.e., c.5, s.406.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.216-217.

⁸⁰ Kurtubi, a.g.e., c.2, s.429.

⁸¹ İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s. 661, hn.77.

Ebû Dâvud, a.g.e., *Kitâbu'l-Melahim*, c.4, s.506, b.16, hn.4332.

Gördüğümüz üzere İbn Sayyad çoğunluğun kabulü üzere Medine’de ölmüştür Bir kısım alim ise onun Harre Vakasında kaybolduğunu ve bir daha bulunamadığını söylemişlerdir⁸². İsbahan’ın fethinden sonra bir daha kendisinden haber alınamayışı da kaybolma olayının başka bir boyutudur.

İbn Sayyad şayet kayıp olduysa bu kaybolma durumunun gereği onun ölümüne delalet edebileceği gibi belli bir zamana kadar dünyada kalma durumunu da ifade eder. Ayrıca bu durum O’nun Medine’de öldüğü, hatta namazının kılınmasından sonra oradakilerin onun yüzünü açıp baktıkları şeklindeki haberi de zayıflatmaktadır⁸³.

İbn Sayyad’ın kayboluşunu kabul etmek O’nun zamanı gelince tekrar Deccal olarak insanların arasına döneceği düşüncesinin temelini oluşturur. Bu durumda Şii inançtaki gaib ve beklenen Mehdi görüşüne uygunluk arz etmektedir. Bütün bunlara rağmen İbn Sayyad’ın Harre gününde kaybolup Medine’de ölmesi de mümkündür⁸⁴.

⁸² Kadı İyaz, a.g.e., c.8, s.466.

İbn Manzur, Muhammed b. Mükrim, *Lisanu’l-Arab*, Daru’s-Sâdr, Beyrut, 1-15, c.3, s.260.

⁸³ Azimâbâdi, a.g.e., c.11, s.484-485.

Aliyyü’l-Kâri, a.g.e., c.5, s.219.

⁸⁴ Abdulbâki, Muhammed Ahmed, *Beyne Yedeyi’s-Saa*, Riyad, 1402/1981, s.98.

B. İBN SAYYAD HAKKINDAKİ HADİSLER

Biz bu bölümde Kütüb-ü Sitte ve bazı önemli hadis kaynaklarında varid olan İbn Sayyad hakkındaki hadislerin tam metinlerini aktaracağız.

Bu bölümde hadislerin Türkçe tam tercümeleri yapılırken “Sahihi Buhârî Murtasarı Tecrîd’i Sarih Tercümesi”nden ve Mehmet Sofuoğlu’nun Türkçe olarak çevirdiği “Sahîh’i-Müslim ve Tercümesi” adlı eserden faydalanılmıştır.

1. Buhârî

Abdullah İbn Ömer (RA)’dan;

Ömer (RA) Nebi (SAV) ile beraber bir cemaat içinde İbn Sayyad (denilen bir kahinin)’ın yanına gitmişlerdir. Resulullah ile maiyetindeki zevat İbn Sayyad’ı (Ensar’dan) Beni Megale soyunun kasrı yanında çocuklarla oynarken buldular. İbn sayyad o sırada henüz erlik çağına ermeye yaklaşmıştı. Bu genç kahin Resulullah (SAV)’i bilemedi. Resul-i Ekrem eli ile buna (hafifçe) vurarak :

- Benim Resulullah olduğuma inanır mısın? deyince anladı. Resulu Ekrem’e bakarak :
- Senin ümmilerin peygamberi olduğunu kabul ederim, dedi ve sonra Resul-i Ekrem’e :
- Sen de benim Resulullah olduğuma inanır mısın? dedi. Resulullah bunun suâline cevap vermeyi bırakıp :
- Ben Allah’a ve Allah’ın (hak) peygamberlerine inanırım, buyurdu. Sonra da bu küçük kahine :
- Düşte türede ne görüyorsun bakalım? diye sordu. O’da :
- Bana gerçek haberler de gelir yalan haberler de, diye cevap verdi. Bunun üzerine Resul-i Ekrem :

- Öyle ise senin işin çok karışıktır, buyurdu. Bundan sonra Nebi (SAV) İbn Sayyad’a :
- Haydi gönlümde senin için bir şeyler sakladım şunu bil bakayım, dedi. (ve zihninde sure-i duhan’ı hatırlamıştı) İbn Sayyad :
- Gönlündeki duh’tur, diye cevap verdi. Bunun üzerine Resul-i Ekrem :
- Haydi sus, yıkıl git, haddini tecavüz etme, buyurdu. Bunun üzerine Ömer (RA) :
- Ya Resulullah, müsaade buyur da şunun boynunu vurayım, dedi. Nebi (SAV)’de :
- Bırak şunu eğer bu deccal ise sen bunu vurmaya memur değilsin. Deccal değil ise onu öldürmekte senin için ne hayır ne menfaat vardır, buyurdu.

Yine İbn Ömer (RA) demiştir ki :

Resulullah (SAV) bundan başka bir kere de Übey b. Ka’b (RA) ile beraber İbn Sayyad’ın bulunduğu bir hurmalığa gitmişti. Resulullah onu gafil avlamak ve İbn Sayyad kendilerini görmeksizin onun hususi hayatını görmek ve onun kehanetini ve gayri tabii halini Ashab’a göstermek istiyordu. Nebi (SAV) onu kadife kisvesi içinde yan yatmış bir halde gördü. Hırka içinde genizden gelen bir hırıltı vardı. Tam bu sırada bir hurma ağacının arkasına gizlenmiş olan İbn Sayyad’ın annesi Resulullah (SAV)’i gördü. Ve hemen,

- Ya Sâfi işte Muhammed geldi, diye seslendi. Sâfi İbn Sayyad’ın adıdır. İbn Sayyad süratle ayağa kalktı. Bunun üzerine Nebi (SAV) maiyetinde bulunan bu zevata :
- Şu kadın oğlunu o halde bıraksaydı, o, saçma sapan sözleriyle gayri tabii haliyle size ne mal olduğunu anlatırdı, buyurdu⁸⁵.

⁸⁵ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-Cihad*, c.4, s.25, b.160; c.4, s.32-33, b.178; *Kitâbu'l-Cenaiz*, c.2, s.96-97, b.80; *Kitâbu'l-Edep*, c.7, s.113-114, b.97.

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187-190, hn.6785.

Salim dedi ki, Abdullah İbn Ömer şöyle dedi :

Bir kere Resulullah (sav.) Ensar içinde ayağa kalktı ve Allah'ı uluhiyet şanına layık sıfatlarla övdü. Sonra Deccal'i zikredip şöyle buyurdu :

“Ben sizleri kati suretle onun şerrinden sakındırırım. Peygamberlerden hiçbir peygamber müstesna olmamak üzere her biri muhakkak kavmini Deccal'den sakındırmıştır. Nuh Peygamber de kavmini ondan sakındırmıştır. Fakat şimdi ben size onun hakkında hiçbir Peygamberin söylememiş olduğu bir vasfını söylüyorum. İyi biliniz ki Deccal şaşkıdır (kötü kılavuzdur). Pak ve Yüce Allah ise şaşkı değildir. (Hadidir, insanları doğru yola irşad eder)⁸⁶.

Cabir b. Abdullah (RA)'dan, (Ravi Muhammed b. Münkedir)

Hiz. Cabir İbn Sayyad'ın deccal olduğuna yemin ederdi. Ey Cabir! Allah adına bu hususta nasıl yemin edersin dedim. O da Ömer (RA)'ın bunun deccaliğine Nebi (SAV)'in huzurunda yemin ettiğini işittim. Halbuki Nebi (SAV) Ömer (RA)'ın yeminini reddetmedi⁸⁷.

Abdullah İbn Ömer (RA)

Resulullah (SAV) bir kere de Ubey b. Ka'b Ensari'yle beraber İbn Sayyad'ın bulunduğu hurmalığa gitti. Nihayet Resulullah hurmalığa girdiği zaman hurma gövdeleri ile korunup saklanmaya başladı. Resulullah onu gafil avlamak ve İbn Sayyad kendilerini görmeksizin onun hususi hallerini görüp ondan bir şeyler işitmek ve onun kehanetini ve gayri tabii halini sahabilerine göstermek istiyordu. Resulullah onu kadife örtüsü içinde bir yaygı üzerine yan yatmış bir halde gördü. Hırka içinde genizden gelen bir hırıltı vardı. Tam bu sırada bir hurma ağacının

⁸⁶ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-Cihat*, c.4, s.33, b.178; *Kitâbu'l-Edep*, c.7, s.114, b.97.

İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.189-190, hn.6785.

⁸⁷ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-İ'tisam*, c.8, s.158, b.23.

arkasına gizlenmiş bulunan İbn Sayyad'ın annesi Resulullah'ı gördü ve hemen İbn Sayyad'a :

- Ya Sâfi işte Muhammed geldi, diye seslendi. Sâfi İbn Sayyad'ın ismidir. İbn Sayyad süratle sıçrayıp ayağa kalktı. Bunun üzerine Resulullah maiyetinde bulunan sahabilerine,
- Şu kadın oğlunu o halde bıraksaydı o saçma sapan sözleri ve gayri tabii halleri ile size ne mal olduğunu açıklayıp beyan ederdi, buyurdu⁸⁸.

İbn Ömer (RA)'dan

Nebi (SAV) İbn Sayyad'a:

- Ben senin için (içimde) bir şey sakladım (bil bakalım) dedi. İbn Sayyad:
- O duh'tur (dumandır), diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (SAV):
- Sus, sen kendi kadrini hiçbir vakit aşamayacaksın, buyurdular. Bunun üzerine Hz. Ömer (RA) :
- Ey Allah'ın Resûlu, Bana müsaade buyurun şunun boynunu vurayım, dedi. Nebi (SAV)'de :
- Eğer (Deccal) bu ise sen ona bunu yapamazsın (öldürmeye gücün yetmez), eğer bu (Deccal) değilse onu öldürmekte sana bir hayır yoktur, buyurdular⁸⁹.

Ebu Reca İbn Abbas'tan rivayet ediyor,

Resulullah (SAV) İbn Said'e:

- Senin için (içimde) bir şey sakladım. Haydi onu bil bakalım, dedi. İbn Sayyad :

⁸⁸ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'ş-Şehâdât*, c.3, s.147, b.3.

⁸⁹ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-Kader*, c.7,s.215, b.14.

- O duh'tur (dumandır) deyince Resulullah (SAV) ona :
- Sus, dedi⁹⁰.

2. Müslim

Bize Cerir, A'meş'den, o da Ebû Vail'den tahdis etdi. Abdullah (İbn Mes'ud RA) şöyle demiştir :

Biz Rasululah'ın maiyetinde idik. Derken içlerinde İbnü Sayyad'ın da bulunduğu birtakım çocukların yanında uğradık. Çocuklar kaçtılar, İbn Sayyad ise oturdu. Resulullah'ın ondan hoşlanmamış gibi bir hali vardı. Peygamber (SAV) ona : “Ellerin toprağa gelsin! Benim Allah'ın Resülü olduğuma şahadet eder misin?” buyurdu. İbn Sayyad : Hayır. Sen de benim Resulullah olduğuma şahadet eder misin? dedi. Bu söz üzerine Umer ibn Hattab : Ya Resulullah! Beni bırak da şunu öldüreyim dedi. Resulullah : “Eğer düşünmekte olduğun kişi bu çocuk ise sen onu öldürmeye asla muktedir olamayacaksın!” buyurdu⁹¹.

Abdullah (İbn Mes'ud ra) şöyle dedi :

Bizler Peygamber'le beraber yürüyor idik. Peygamber İbn Sayyad'a uğradı da ona :

- Gönlümde senin için bir şey sakladım. (Şunu bil bakayım?” buyurdu. İbn Sayyad :
- O, duh'dur, dedi. Bunun üzerine Resulullah (SAV) :
- Haydi sus, yıkıl git! Haddini tecavüz etme buyurdu. Umer :
- Ya Resulullah! Bana müsaade et de şunun boynunu vurayım dedi. Resulullah :
- Bırak şunu. Eğer o korkmakta olduğun kimse (yani Deccal) ise sen onu öldürmeğe asla muktedir olamayacaksın buyurdu⁹².

⁹⁰ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-Edep*, c.7, s.113, b.97.

⁹¹ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2240, b.19, hn.85 (2924).

⁹² Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2240-2241, b.19, hn.86 (2924).

Ebu Said (RA) şöyle dedi :

Resulullah (SAV), Ebu Bekr ve Umer ile beraber Medine'nin yollarından birinde ona (yani İbnu Sayyad) rasgeldi. Rasulullah ona :

- Benim Allah'ın Rasulü olduğuma şahadet eder misin? diye sordu. O :
- Sen de benim Allah'ın Rasulü olduğuma şahadet eder misin? dedi.
Resulullah :
- Ben Allah'a, Allah'ın meleklerine, Allah'ın kitaplarına iman ettim.
Sen düşte ne görüyorsun? diye sordu. O da :
- Ben su üzerinde bir taht görüyorum dedi. Rasulullah :
- Sen derya üzerindeki İblisin tahtını görüyorsun. bundan başka ne görüyorsun? buyurdu. İbn Sayyad :
- Ben iki doğru söyleyici, bir yalancı, yahut iki yalan söyleyici, bir doğru söyleyici görüyorum dedi. Resulullah :
- Onun işi kendisine karıştırılmıştır. Onu terk ediniz buyurdu⁹³.

Cabir ibn Abdillah (RA), Allah'ın Peygamber'i (SAV), maiyetinde Ebu Bekr ve Umer de olduğu halde İbn Saide kavuştu. İbn Said de oğlan çocukları ile beraber bulunuyordu dedi. Buradaki ravi de (87 rakamlı) Cureyri hadisi tarzında zikretti⁹⁴.

Ebu Said Hudri (RA) şöyle dedi :

Ben Mekke yolunda İbn Said'e yoldaşlık ettim. Bana :

- İnsanlardan bazılarına kavuştum ki onlar benim Deccal olduğumu iddia ediyorlar. Sen Resulullah (RAV)'ın : “Deccal'in çocuğu yoktur” buyurduğunu işitmedin mi? dedi. Ben de :
- Evet işittim, dedim.

⁹³ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2241, b.19, hn.87 (2925).

⁹⁴ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2241, b.19, hn.88 (2926).

- İşte benim çocuğum vardır! Sonra sen Resulullah'tan “Deccal, Medine'ye ve Mekke'ye giremeyecektir” buyururken işitmedin mi? dedi. Ben :
- Evet işittim diye cevap verdim. İbn Said :
- Muhakkak ki ben Medine'de doğdum ve işte şimdi de Mekke'ye gitmek istiyorum dedi. Ve sonra sözünün ahirinde bana :
- Fakat vallahi ben Deccalin ne zaman ve nerede doğduğunu ve şimdi nerede bulunduğunu pek iyi bilirim dedi. Doğrusu İbn Said'in bu sözleri benim zihnimi karıştırdı (ve hakkında şüpheye düştüm) dedi⁹⁵.

Ebu Said Hudri (RA) şöyle dedi :

İbn Said'i kötülerden beni bir haya ve korku sardığı halde İbn Said bana şöyle dedi : Şimdi ben insanları ma'zur tuttum. Sizin benimle işiniz nedir? Ey Muhamed'in sahabileri! Allah'ın peygamberi “O (yani Deccal), bir Yahudidir” buyurmadı mı? Halbuki ben Müslüman olmuşumdur. Peygamber : “Onun çocuğu yoktur” buyurdu, halbuki benim çocuğum vardır. Peygamber “şüphesiz ki Allah Deccal'e Mekke'yi haram kılmıştır” buyurdu. Halbuki ben hacetmişimdir.

Ebu Said der ki :

Bunları söylemekte o kadar devam etti ki, nihayet onun sözleri bana tesir edib nerede ise da'vasında onu tasdik edecektim. İbn Said, Ebu Said'e : Fakat vallahi şimdi ben onun nerede bulunduğunu pek iyi bilmekteyim. Ben onun babasını da anasını da tanıyorum, dedi. Başka bir kimse tarafından İbn Said'e : Hakikaten senin bu adam (yani Deccal) olman seni sevindirir mi? diye soruldu. İbn Said : Eğer onun cibilliyeti olan kötü sıfatlar bana arz olunmuş olaydı ben onları kerih görmezdim, dedi⁹⁶.

⁹⁵ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2241-2242, b.19, hn.89 (2927).

⁹⁶ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2242, b.19, hn.90 (2927).

Ebu Said Hudri (RA) şöyle dedi :

Biz hacılar yahut umre yapıcılar olarak yola çıktık. Beraberimizde İbn Said de vardı. Bir menzilde konakladık. İnsanlar ayrı ayrı yerlere dağıldılar. Ben onunla beraber bir yerde kaldım. Fakat ben kendisi aleyhine söylenen sözlerden dolayı ondan şiddetli bir vahşetle vahşetlenip korktum. Kendisi eşyasını getirip benim eşyalarımla beraber koydu. Ben : Sıcak çok şiddetlidir sen eşyanı keşki şu ağacın altına koysaydım dedim. Hemen dediğimi yaptı. Bu sırada bize bir koyun sürüsü görüldü. İbn Said gitti ve bir büyük kadeh dolusu süt getirdi. Ya Eba Said! İç, dedi. Ben : Muhakkak ki sıcak pek şiddetlidir, süt de sıcaktır dedim. O'nun elinden bir şey içmek –veya almak– istemiyordum. Müteakiben kendisi şu sözleri söyledi : Ya Ebâ Said! Rasulullah'ın hadisi kendisine gizli kalmış kimse olsa da siz Ensar cemaatına gizli kalmamıştır. Sen Resulullah'ın hadisini en iyi bilen insanlardan değil misin? Resulullah : “O (yani Deccal) kafirdir” demiş değil midir? Halbuki ben bir Müslümanım. Resulullah : “O kısırdır, çocuğu yoktur” demiş değil midir? Halbuki ben çocuğumu Medine’de bıraktım. Resulullah : “O, Medine’ye ve Mekke’ye giremez” buyurmamış mıydı? Halbuki ben Medine’den gelip Mekke’ye gidiyorum!

Ebu Said der ki :

Nihayet ben onun bu bahanelerine kani olup onu mazur tutayazdım. Sonra: Fakat vallahi ben onu muhakkak tanımaktayım, onun doğum yerini de, şimdi onun nerede olduğunu da bilmekteyim dedi. Bunun üzerine ben: Bundan sonraki günlerde helak ve hüsrana sana olsun! dedim⁹⁷.

Ebu Said (RA) dedi :

Resulullah (SAV) İbn Said’e :

– Cennetin toprağı nedir? Diye sordu. İbn Said :

⁹⁷ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2242-2243, b.19, hn. 91 (2927).

- O yumuşak ve beyazdır (kokusu) misktir ya Eba'l-Kasım! Dedi. Resulullah :
- Doğru söyledin buyurdu⁹⁸.

Keza bize Ebu Bekr ibn Ebi Şeybe tahdis etti. Bize Ebu Usame, Cureyri'den, o da Ebu Nadre'den, o da Ebu Said (RA)'den şöyle tahdis etti : İbn Sayyad, Peygamber'e cennetin toprağından sordu. Bu sual üzerine Resulullah (SAV) : “(Halis buğday unu gibi) yumuşak ve beyazdır, (kokusu da) halis misktir” buyurdu⁹⁹.

Muhammed ibn Münkedir şöyle dedi :

Ben Cabir ibn Abdillah'ı gördüm ki o İbn Sayyad'ın Deccal olduğunu Allah'a yemin ederek söylüyordu. Ben de Allah'a yemin ile mi söylüyorsun? Dedim. Cabir : Ben, Umer (ibn Hattab RA)'dan işittim ki o da Peygamber'in yanında İbn Sayyad'ın Deccal olduğuna yemin etti de Peygamber (SAV) onun bu yeminini reddetmedi, dedi¹⁰⁰.

Bana Harmele'tu'bnü Yahya ibn Abdillah ibn Harmele ibn İmran et-Tucibi tahdis etti. Bana İbn Vehb haber verdi. Bana Yunus, İbn Şihab'dan, o da Salim ibn Abdillah'dan haber verdi. Salim'e de babası Abdullah şöyle haber verdi : Umer ibn Hattab (RA) Resulullah (SAV) ile beraber bir cemaat içinde İbn Sayyad (denilen bir kahin)'in bulunduğu tarafa gitti. Resulullah, İbn Sayyad'ı (Ensardan) Benü Meğale soyunun taştan yapılmış kal'ası yanında çocuklarla oynarken buldu. İbn Sayyad o sırada henüz bülüğ çağına ermeye yaklaştı. Bu genç kahin Resulullah'ı tanıyamadı. Resulullah onun sırtına eliyle hafifçe vurdu da sonra ona:

- Benim Allah'ın Rasülü olduğuma şehadet eder misin? diye sordu. Bunun üzerine İbn Sayyad Resulullah'a baktı ve :

⁹⁸ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2243, b.19, hn.92 (2928).

⁹⁹ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2243, b.19, hn.93 (2928).

¹⁰⁰ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2243, b.19, hn.94 (2929).

- Senin, Ümmilerin Resûlü olduğuna şehadet ederim dedi. Bunun akabinde İbn Sayyad Resulullah’a hitaben :
- Sen de benim Resulullah olduğuma şehadet eder misin? dedi. Resulullah bunun sualine cevap vermeyi bırakıp :
- Ben Allah’a ve Allah’ın (hakk) Resullerine iman ettim buyurdu. Sonra Resulullah bu küçük kahine :
- Düşte ne görüyorsun bakalım? diye sordu. İbn Sayyad da :
- Bana gerçek haber de gelir, yalan haber de (Rüyamın kimi doğru çıkar, kimi eğri) diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah :
- Öyle ise senin işin çok karışıktır buyurdu. Budan sonra Resulullah İbn Sayyad’a :
- Ben gönlümde senin için bir şey sakladım. Şunu bil bakalım dedi. İbn Sayyad :
- Gönlündeki duh’dur diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah ona :
Sus! Yıkıl git, haddini tecavüz etme! Buyurdu. Bu sırada Umer ibn Hattab :
- Ya Resulullah! Müsaade buyur da şunun boynunu vurayım dedi. Resulullah da ona :
- Eğer bu Deccal ise sen onu vurmaya asla musallat kılınmayacaksın. O Deccal değil ise onu öldürmekte senin için hiçbir hayır yoktur, buyurdu¹⁰¹.

Keza Abdullah’ın oğlu Salim şöyle dedi : Ben, (babam) Abdullah ibn Umer (RA)’den işittim şöyle diyordu : Resulullah (SAV) bundan sonra bir kere de Ubeyy İbn Ka’b el-Ensari ile beraber İbn Sayyad’ın bulunduğu hurmalığa gitti. Nihayet Resulullah hurmalığa girdiği zaman hurma gövdeleri ile korunup saklanmağa başladı. Resulullah onu gafil avlamak ve İbn Sayyad kendilerini görmeksizin onun hususi hallerini görüp ondan bir şeyler işitmek ve onun kehanetini ve gayri tabii halini sahabilerine göstermek istiyordu. Resulullah onu katife örtüsü içinde bir yaygı üzerine yan yatmış bir halde gördü. Hırka içinde

¹⁰¹ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2244, b.19, hn.95 (2930).

genizden gelen bir hırıltı vardı. Tam bu sırada bir hurma ağacının arkasına gizlenmiş bulunan İbn Sayyad'ın annesi, Resullulah'ı gördü ve hemen İbn Sayyad'a : Ya Safi! İşte Muhammed geldi! diye seslendi. Safi İbn Sayyad'ın ismidir. İbn Sayyad süratle sıçrayıp ayağa kalktı. Bunun üzerine Resulullah maiyetinde bulunan sahabilerine : “Şu kadın oğlunu o halde bıraksaydı o saçma sapan sözleri ve gayri tabii halleri ile size ne mal olduğunu açıklayıp beyan ederdi” buyurdu¹⁰².

Abdullah İbn Ömer (RA) şöyle dedi :

Resulullah (SAV) beraberinde sahabilerinden bir topluluk olduğu halde gitti. O topluluk içinde Umer ibn Hattab da vardı. Nihayet Resulullah İbn Sayyad'ı henüz bülüğ çağına yaklaşmış bir oğlan buldu. O, Muaviye oğullarına ait köşkün yanında oğlan çocukları ile beraber oynuyordu. Ravi bundan sonra hadisin tamamını, Umer ibn Sabit hadisinin sonuna kadar (95 rakamlı) Yunus hadisi gibi rivayet etti. Bu Yakup hadisinde ravi şöyle demiştir : Ubeyy dedi ki : (Kadın onu bıraksaydı o kendi halini beyan edecekti sözünü kastediyor) : Annesi ona dokunmayıp bıraksaydı o kendi işini beyan edecekti, dedi¹⁰³.

İbn Ömer (RA)'den :

Resulullah (SAV) içlerinde Umer ibn Hattab'ın da bulunduğu sahabilerinden bir cemaatle beraber İbn Sayyad'a uğradı. O, Megale oğullarına ait köşkün yanında oğlan çocukları ile oynuyordu. Kendisi de bir oğlan çocuğu halinde idi... Bu hadis dahi Yunus ve Salih hadisleri manasıyladır. Şu kadar var ki Abd ibn Humeyd, Peygamber'in Ubeyy ibn Ka'bla birlikte hurmalığa gitmesi hakkındaki İbn Umer'in sözünü zikretmemiştir¹⁰⁴.

¹⁰² Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2244-2245, b.19, hn.95 (2931).

¹⁰³ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2245-2246, b.19, hn.96 (2930).

¹⁰⁴ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2246, b.19, hn.97 (2930).

Nafi' şöyle dedi :

İbn Umer (RA), Medine yollarının bazısında İbn Said'e rastladı. Derken o ona gadablandırıcı bir söz söyledi de bundan dolayı İbn Sayyad iki sıra hurma arasındaki yolu dolduracak kadar şişti. Müteakiben İbn Umer, Hafsa'nın yanına girdi. Haber de Hafsa'ya ulaştı. Hafsa, İbn Umer'e : Allah sana merhamet eylesin! Sen İbn Said'ten ne istedin ki? Sen Resulullah'ın : "O ancak harekete getirdiğin bir gadablandırmadan çıkar" buyurduğunu bilmedin mi? diye söyledi¹⁰⁵.

Nafi' dedi ki :

İbn Umer (RA) şöyle dedi : Ben onunla iki defa karşılaştım. Bir defa ona kavuştuğumda onun beraberinde bulunanların birine : İbn Sayyad'ın o olduğunu (yani Deccal olduğunu) konuşuyor musunuz? Dedim. O kimse : Hayır vallahi dedi. Ben : Vallahi sen bana yalan söyledin. Andolsun ki sizin biriniz bana, o hepinizden çok mallı ve çocuklu olmadıkça asla ölmeyecek diye haber vermişti. İşte bu gün, o söyledikleri gibidir, dedim. Akabinde konuştuk. Sonra ben ondan ayrıldım. Bir müddet sonra diğer bir defa daha ona (yani İbn Sayyad'a) kavuştum. Onun gözü dışarı çıkmış ve yükselmiş halde idi. Ben İbn Sayyad'a :

- Senin gözün görmekte olduğum şu işi ne zaman işledi? diye sordum. İbn Sayyad :
- Bilmiyorum, dedi. Ben :
- Göz senin başında bulunduğu halde sen onu bilmiyor musun? dedim.
- Allah dilerse onu senin şu asanda da yaratır dedi ve eşeğin burnundan çıkardığı sesin en şiddetlisi gibi, genizinden bir ses çıkardı. Ben bunu işittim. Arkadaşlarımdan bazıları benim ona yanımda bulunan bir değnek vurdüğümü hatta değneğin kırıldığını söylediler. Amma bana gelince ben vallahi bunları hissetmedim.

¹⁰⁵ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2246, b.19, hn.98 (2932).

Ravi dedi ki :

İbn Umer geldi ve Mü'minlerin annesi (Hafsa)'nın yanına girdi ve onunla konuştu. Bunun üzerine Hafsa : Sen ondan ne istiyordun? Sen Resulullah'ın : “Onu insanlar üzerine ilk gönderecek şey, gadablandıracağı bir gadabdır” buyurduğunu bilmedin mi?” dedi¹⁰⁶.

3. İbn Hıbban

Abdullah b. Mesud (RA)'dan

Resulullah (SAV)'le beraber yürüyordum ve İbn Sayyad'a rastladık. Nebi (SAV) O'na,

- “Senin için (içimde) bir şey sakladım Haydi bil bakalım” dedi. O da :
- O duh (dumandır)'tur, dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV)
- Sus, yıkıl git, haddini tecavüz etme, buyurdu. Bu esnada yanımızda bulunan Ömer (RA) Peygamber (SAV)'e,
- Ya Resulullah izin ver şunun boynunu vurayım, deyince Nebi (SAV)
- Şayet o olmasından korktuğun (Deccal) ise senin onu öldürmeye gücün yetmez” dedi¹⁰⁷.

Cabir b. Abdullah (RA)'dan

Nebi (SAV) beraberinde Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer bulunduğu halde İbn Said'e uğradı. İbn Said çocuklarla oynuyordu. Resulullah (SAV) O'na :

- Benim Allah'ın Rasulü olduğuma şahadet eder misin? dedi. O da :
- Hayır, Peki sen benim Allah'ın Resulu olduğuma şahadet eder misin?, dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV) :

¹⁰⁶ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2246-2247, b.19, hn.99 (2932).

¹⁰⁷ İbn Hıbban, a.g.e., c.15, s.185-186, hn.6783.

- Ben Allah'a ve O'nun hak olan Resullerine iman ettim, dedi ve İbn Said'e :
- Ne görüyorsun, diye sorunda O da :
- Suyun üzerinde bir Arş (taht) göremiyorum, dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV) :
- Sen İblis'in deniz üzerindeki Arşını (tahtını) görüyorsun iyi düşün gördüğün(ün) mahiyeti nedir? Deyince O da :
- İki doğru söyleyen iki de yalan söyleyen görüyorum, dedi. Resulullah (SAV) da :
- Bunun akli karışmış (Şeytan bunun aklını karıştırmış), dedi ve onu bırakarak gitti¹⁰⁸.

4. Ebu Davud

İbn Ömer (RA)'dan

Resulullah (SAV) içlerinde Ömer ibn Hattab'ın da bulunduğu sahabelerden bir cemaatle beraber İbn Sayyad'a uğradı. O, Megale Oğullarına ait köşkün yanında oğlan çocuklarla beraber oynuyordu. Kendisi de bir oğlan çocuğu halinde idi. Resulullah (SAV) eliyle sırtına hafifçe vuruncaya kadar hiçbir şey hissetmedi. Resulullah (SAV) dokunarak ona hissettirince :

- Benim Allah'ın Resulu olduğuma şahadet eder misin? diye sordu. İbn Sayyad Peygamber'e baktı ve :
- Senin ümmilerin peygamberi olduğuna şahadet ederim dedi ve sonra Peygamber'e :
- Peki sen benim Allah'ın Resülü olduğuma şahadet eder misin? dedi Bunun üzerine Nebi (SAV) :
- Allah'a ve O'nun (hak olan) elçilerine iman ettim, dedi, sonra Nebi (SAV) İbn Sayyad'a :

¹⁰⁸ İbn Hibban, a.g.e., c.15, s.187, hn.6784.

- Sana gelen(in mahiyeti) nedir? diye sordu. O da :
- Bana doğru da yalan da gelir, dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV):
- Bu iş sana karıştırıldı, buyurdu ve sonra :
- Senin için (içimde) bir şey sakladım (o gün göğü apaçık bir duman kaplar) Haydi bil bakalım? dedi. Sonra İbn Sayyad :
- O duh'tur (dumandır), dedi, Bunun üzerine Resululah (SAV) :
- Sus, sen hiçbir zaman haddini aşamayacaksın, dedi, O anda Ömer b. Hattab (RA) :
- Ya Resululah izin ver şunun boynunu vurayım, deyince Resulullah (SAV) :
- Şayet O deccal ise sen ona musallat edilecek değilsin, şayet değilse O'nun öldürülmesinde bir hayır yoktur, buyurdu¹⁰⁹.

İbn Ömer (RA)'dan

İbn Ömer “Allah adına yemin ederim ki İbn Sayyad'ın Mesih Deccal olduğundan hiç şüphem yoktur” dedi¹¹⁰.

Cabir b. Abdullah (RA)dan (Ravi Muhammed ibn Münkedir der ki)

Hiz. Cabir ibn Sayyad'ın Deccal olduğuna yemin ederdi :

- Ey Cabir, Allah adına bu hususta nasıl yemin edersin, dedim. O da :
- Ömer (RA)'in bunun deccalliğine Nebi (SAV)'in huzurunda yemin ettiğini işittim. Halbuki Nebi (SAV) Ömer'in yeminini reddetmedi¹¹¹.

Cabir b. Abdullah (RA)'dan

“İbn Sayyad'ı, Harre günü kaybettik” dedi. (Cabir RA)¹¹².

¹⁰⁹ Ebû Dâvud, *Kitâbu'l-Melahim*, c.4, s.503-506, b.16, hn.4329.

¹¹⁰ Ebû Dâvud, *Kitâbu'l-Melahim*, c.4, s.506, b.16, hn.4330.

¹¹¹ Ebû Dâvud, *Kitâbu'l-Melahim*, c.4, s.506, b.16, hn.4331.

¹¹² Ebû Dâvud, *Kitâbu'l-Melahim*, c.4, s.506, b.16, hn.4332.

5. Tirmizi

Ebu Said (RA)'den rivayet edilmiştir.

Dedi ki :

“İbn-i Said, ya hacc veya Umre ziyaretçileri olarak (Mekke’ye giderken) bana arkadaş oldu. Herkes dağılıp gitti, ben onunla berâber kaldım. Kendisiyle yapayalnız kalınca, hakkında herkes tarafından söylenenlerden ötürü ondan ürperdim ve korkmağa başladım. Konakladığımız zaman kendisine “eşyalarını şu öteki ağacın olduğu yere koy!” dedim. Derken koyun gördü ve kadehi alarak gidip süt sağdı. Sonra bana süt getirdi ve “Ya Ebâ Said, İç!” dedi. Herkes tarafından kendisi hakkında söylenenlerden ötürü elinden bir şey içmek istemedim ve ona “bugün sıcak bir gündür, böyle günde sütü sevmem!” dedim. Bunun üzerine şöyle konuştu : “Ya Eba Said! Herkesin benim için benim hakkımda söylediklerinden ötürü bir ip al bir ağaca bağlamayı ve sonra kendimi asmayı düşündüm. Sözümün bazı kişilere kapalı kalacağını sanıyorsan size asla kapalı kalmayacaktır. Siz Rasulüllah (SAV)’in hadisini halkın en iyi bilenleri değil misiniz? Ey Ensar topluluğu! Rasulüllah (SAV) onun (Deccal’in) kafır olduğunu söylemedi mi? Ben ise Müslümanım. Rasulüllah (SAV) onun kısır olduğunu ve zürriyeti olmayacağını söylemedi mi? Ben ise çocuğumu Medine’de bırakmış bulunuyorum. Rasulüllah (SAV) Mekke’nin ona haram olduğunu buyurmamış mıdır? Ben ise Medine ahalisinden değil miyim ve işte seninle beraber Mekke’ye gitmiyor muyum?” O bunları anlatırken kendi kendine herhalde ona iftira edilmiş, dedim. Sonra şöyle dedi : “Ya Eba Said! Vallahi sana gerçek bir haber vereceğim! Vallahi ben onu kesin olarak tanıyorum, babasını da tanıyorum ve şu anda dünyanın neresinde olduğunu da biliyorum!” Bunu üzerine ben de “Bütün gün ziyana uğrayasın!” dedim.¹¹³”

¹¹³ Tirmizi, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.351-352, b.54, hn.2347.

İbn-i Ömer (ra.)’dan rivayet edilmiştir :

“Rasulüllah (SAV) aralarında Ömer bin El-Hattab da bulunan Ashab’dan birkaç kişiyle birlikte İbn-i Sayyad’a uğradı. İbn-i Sayyad, yetişkin bir çocuktü ve Megaloğulları konağının yanında bazı çocuklarla oynamakta idi. İbn-i Sayyad, (Peygamber’in varışının) farkında değildi. Nihayet Rasulüllah (SAV) eliyle onun sırtına vurdu ve sonra “Benim Allah’ın Peygamberi olduğuma şehadet ediyor musun?” buyurdu. İbn-i Sayyad, Rasul-i Ekrem’e baktı ve “Şehadet ederim ki sen, ümmiler’in Peygamberisin!” dedi. Sonra İbn-i Sayyad, Rasulüllah (SAV)’ “benim Allah’ın peygamberi olduğuma sen şehadet eder misin?” diye sordu. Rasulüllah (SAV), “Allah’a ve O’nun peygamberine imanım tamdır!” buyurdu ve sonra “sana (Allah tarafından) ne geliyor?” dedi. İbn-i Sayyad, “bana doğru da, yalan da geliyor!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasul-i Ekrem (SAV) “senin işin karmakarış edilmiş!” buyurdu ve sonra Rasulüllah (SAV) “ben sana içimden gizli bir şey tuttum (ve ne olduğunu bil bakalım)?” dedi ve içinden ona “gökyüzünün apaçık bir duman getireceği günü bekle!” ayetini tuttu. İbn-i Sayyad, “o (içinden tuttuğun şey) dumandır!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasul-i Ekrem (SAV) “defol!” buyurdu, “Sen (bir kahin olarak) haddini asla aşamayacaksın.” Ömer, “Ya Resulüllah!” dedi, “bana müsaade buyur da onun boynunu vurayım.” Rasul-i Ekrem şöyle buyurdu : “Gerçekten o ise, ona galebe çalmak sana verilmeyecektir ve şayet o değilse onu öldürmekte bir fayda yoktur.”

Aburrazzak diyor ki : “Deccal’ı kastediyor.¹¹⁴”

Ebu Said (RA)’den rivayet edilmiştir; dedi ki :

Rasulüllah (SAV), Medine sokaklarından birinde İbn-Sayyad ile karşılaştı ve onu (bir müddet) alıkoydu. İbn-i Sayyad, yetişkin bir Yahudi çocuğu idi ve saç örgüsü vardı. Rasul-i Ekrem’in beraberinde Ebu Bekir ve Ömer bulunuyorlardı. Rasulüllah (SAV) ona “benim Allah’ın elçisi olduğuma şehadet eder misin?”

¹¹⁴ Tirmizi, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.352, b.54, hn.2348.

buyurdu. İbn-Sayyad, “Sen benim Allah’ın elçisi olduğuma şahadet eder misin?” diye mukabelede bulundu. Rasul-i Ekrem (SAV) “Allah’a, O’nun kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe imanım tamdır!” buyurdu ve müteakiben ona “Ne görüyorsun?” diye sordu. İbn-i Sayyad, “Su üstünde bir arş görüyorum!” dedi. Rasulüllah (SAV), “suyun üstünde İblis’in arşını görüyor!” buyurdu. Rasul-i Ekrem, “(tekrar) “ne görüyorsun?” diye sordu. İbn-i Sayyad, “bir doğru ve iki yalancı veya iki doğru ve bir yalancı görüyorum!” dedi. Rasulülah (SAV), “iltibasa (karmaşıklığa) düşürülmüş, onu bırakınız!” buyurdu.”

Bu Babda Ömer, Hüseyin bin Ali, İbn-i Ömer, Ebu Zerr, İbn-i Mes’ud, Cabir ve Hafsa (RA)’den hadis rivayet edilmiştir.

Bu hadis hasen’dir¹¹⁵.

Ebu Bekre (RA)’den rivayet edilmiştir; dedi ki :

Rasulüllah (SAV) şöyle buyurdu : “Deccal’ın anne ve babası otuz sene beraber kalacaklar ve (bu müddet zarfında) çocukları olmayacaktır. Sonra onların tek gözlü bir erkek çocukları dünyaya gelecektir. Varlıkların en zararlısı ve menfaat bakımından en düşüğüdür. Gözleri uyuyacak, fakat kalbi uyanık kalacaktır.” Sonra Resul-i Ekrem (SAV) bize onun anne ve babasını vasfederek şöyle buyurdu : “ Babası uzun boylu, basık etli (nahif)’dir. Burnu kuşun gagasına benzer. Annesi tombul ve memeleri uzun bir kadındır.” Ebu Berke dedi ki : “Medine’de Yahudiler arasında doğan bir çocuk işittim. Ben ve Zübeyr bin El-Avvam gittik ve o çocuğun anne ve babasının yanına girdik. Birden Rasulüllah (SAV)’in vasfının onlarda mevcut olduğuna şahid olduk. Onlara” sizin çocuğunuz var mı?” diye sorduk. Dediler ki : “Otuz sene bekledik, çocuğumuz olmadı. Sonra tek gözlü bir erkek çocuğumuz dünyaya geldi ki, varlıkların en zararlısı ve menfaat bakımından en düşüğüdür. Gözleri uyur, fakat kalbi uyumaz.” Ebu Berke şöyle devam etti : “Onların yanından çıktık ve hemen o çocuğu bir kadifenin

¹¹⁵ Tirmizi, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.353, b.54, hn.2349.

üstünde güneşte uzanmış olarak gördük. Bir şeyler mırıldanıyordu. Hemen başını açtı ve “ne dediniz?” diye sordu. Biz de “dediklerimizi işittin mi?” diye mukabele ettik. O “evet!” dedi, “gözlerim uyur kalbim uyumaz.”

Bu hadis hasen-ğarib’dir. Onu yalnız Hammad bin Seleme’nin rivayetinden olarak bilmekteyiz¹¹⁶.

6. İbn Ebi Şeybe

Cabir b. Abdullah (RA)’dan

Resulullah (SAV) beraberinde Ebu Bekr ve Ömer veya iki adam bulunduğu bir sırada İbn Sayyad’la karşılaştı. Resulullah (SAV) İbn Sayyad’a :

- Benim Allah’ın Resülü olduğuma şahadet eder misin? dedi İbn Sayyad da O’na :
- Peki sen benim Allah’ın Resulu olduğuma şahadet eder misin? dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV) :
- Allah’a ve O’nun (hak olan) peygamberlerine iman ettim, dedi ve İbn Sayyad’a :
- Ne görüyorsun, diye sorunca İbn Sayyad :
- Suyun üzerinde bir Arş (taht) görüyorum, dedi. Bunun üzerinde Nebi (SAV) Ona :
- Sen denizin üzerinde bulunan İblis’in Arşını (tahtını) görüyorsun, dedi. Sonra Nebi (SAV) :
- Başka ne görüyorsun, deyince İbn Sayyad da:
- İki doğru söyleyici iki de yalan söyleyici görüyorum, dedi. Bunun üzerine Resulullah (SAV) :
- (İblis) aklını karıştırmış onu terk edin, dedi¹¹⁷.

¹¹⁶ Tirmizi, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, c.3, s.353-354, b.54, hn.2350.

¹¹⁷ İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.656, hn.55.

Ümmü Seleme (RA)'dan

“O’nu annesi sırlı ve gizli bir halde doğurdu. İbn Sayyad’ı kastediyorum, dedi.¹¹⁸”

İbn Ömer (RA)'dan

Medine sokaklarından birinde İbn Sayyad’la karşılaştım. Birdenbire kabardı, hatta bulunduğu alanı iyice kapladı. O’na :

- Sus, sen hiçbir zaman haddini aşamayacaksın, dedim. İnsanlar etrafa toplandı ve ben gittim¹¹⁹.

Abdullah b. Mesud (RA)'dan

Biz Resulullah’la beraber yürüyorduk. Derken İbn Sayyad’ın da içlerinde bulunduğu birtakım çocukların yanına uğradık. Çocuklar kaçtılar. İbn Sayyad ise oturdu. Resulullah’ın ondan hoşlanmamış gibi bir hali vardı. Peygamber (SAV) ona :

- Ellerin toprağa gelsin! Benim Allah’ın Rasulü olduğuma şahadet eder misin? buyurdu. İbn Sayyad da:
- Hayır, Sen de benim Allah’ın Resülü olduğuma şahadet eder misin? dedi. Bu söz üzerine Ömer b. Hattab :
- Ya Resulullah beni bırak da şu pisliği öldüreyim, dedi, Resulullah (SAV) da :
- Onu bırak. Eğer o olmasından korktuğun şey (Deccal) ise onu öldürmeye gücün yetmez, buyurdu¹²⁰.

¹¹⁸ İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.74.

¹¹⁹ İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.75.

¹²⁰ İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.76.

Cabir b. Abdullah (RA)'dan

“İbn Sayyad’ı, harre günü kaybettik.¹²¹”

Ebu Said-il Hudri (RA)'dan

Resulullah (SAV) İbn Sayyad’a ne gördüğünü sordu. O da :

- Denizin üzerinde etrafı yılanlarla dolu bir arş (taht) görüyorum, dedi.
Bunun üzerine Resulullah (SAV),
- Bu İblis’in arşıdır (tahtıdır), dedi¹²².

7. Abdurrezzak

İbn Ömer (RA)'dan

Resulullah (SAV) Ömer ibn Hattab’ın da içlerinde bulunduğu bir grup sahabeyle beraber İbn Sayyad’a uğradı. Kendisi de bir çocuk olan İbn Sayyad Beni Megale şatosunun bulunduğu bölgede çocuklarla beraber oynuyordu. Resulullah (SAV) İbn Sayyad’ın sırtına eliyle hafifçe dokunana kadar o Resulullah’ın geldiğini hissetmedi. Resulullah (SAV) dokunduktan sonra ona :

- Benim Allah’ın Resulu olduğuma şahadet eder misin? diye sordu. O’da Resulullah’a baktı ve
- Senin ümmilerin Resulu (peygamberi) olduğuna şahadet ederim, dedi.
Sonra Peygamber (SAV)’e,
- Peki Sen Benim Allah’ın Resulu olduğuma şahadet eder misin? dedi.
Nebi (SAV) de :
- Ben Allah’a ve O’nun (hak olan) peygamberlerine iman ettim” dedi.
Sonra Nebi (SAV) :

¹²¹ İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.77.

¹²² İbn Ebi Şeybe, a.g.e., c.8, s.661, hn.78.

- Sana ne geliyor (sana gelenin mahiyeti nedir?) deyince O da :
- Bana doğru olan da yalan olan da gelir, deyince Nebi (SAV) :
- Bu iş sana karıştırıldı, buyurdu ve İbn Sayyad’a,
- Senin için (içimde) bir şey sakladım haydi bil bakalım? diye sordu. Resulullah O’nun için “göğü apaçık bir dumanın kapladığı gün” ayetini saklamıştı. Bunun üzerine İbn Sayyad :
- O duh’tur. (dumandır), dedi ve Nebi (SAV) :
- Sus haddini tecavüz etme, yıkıl git, buyurdu. Bu sırada Ömer (RA) :
- Ya Resulullah izin ver şunun boynunu vurayım, dedi. Peygamber (SAV) de :
- Şayet bu deccalse sen ona musallat edilecek değilsin. Şayet değilse onu öldürmende senin için bir hayır yoktur, dedi¹²³.

Hüseyin b. Ali’den

Nebi (SAV) İbn Sayyad için içinde duhan kelimesini sakladı ve ona sakladığı şeyi sordu. O da :

- O duh’tur (dumandır) dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV) :
- Sus, yıkıl git haddini tecavüz etme, buyurdu ve Ashabına dönerek onun ne dediğini sordu. Bir kısmı “duh” dedi derken bir kısmı da “Rih” dediğini söylediler. Nebi (SAV) de
- “Ben sizin aranızdayken bile böyle ihtilaf ediyorsunuz. Benden sonra daha çok ihtilaf edeceksiniz” buyurdu¹²⁴.

İbn Ömer (RA)’dan,

Bir gün Nebi (SAV) ve Ubey b. Ka’b İbn Sayyad’ın içinde bulunduğu hurmalığa gittiler. Hurmalığa girer girmez Nebi (SAV) İbn Sayyad kendisini görmeden kendisinden bir şeyler duymak ve onu gafil avlamak amacıyla acele

¹²³ Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.389, hn.20817.

¹²⁴ Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.389-390, hn.20818.

ederek hurma dallarının arkasına saklandı. O esnada İbn Sayyad kadife bir örtü içerisinde yatağına yan yatmış homurdanıyordu. Fakat bu arada hurma dallarının arasında saklanmış olan İbn Sayyad'ın annesi Resulullah'ı gördü ve

- Ya Safi Muhammed geldi, dedi. Bunun üzerine İbn Sayyad hemen ayağa fırladı. Resulullah da :
- Şayet onu (annesi) bu haliyle bıraksaydı ne mal olduğunu beyan eder, dedi¹²⁵.

8. Taberâni

Hüseyin b. Ali (RA)'dan :

Nebi (SAV) İbn Said için (içinde) “duman” kelimesini sakladı ve İbn Said'e kendisi için sakladığını (duman) sordu. İbn Said :

- Duh (Duman) dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV) İbn Said'e
- Sus sen hiçbir zaman haddini aşamayacaksın, dedi. Nebi geriye dönüp ashabına
- Ne dedi, diye sorduğunda bir kısmı :
- Duh (duman) dedi derken bir kısmı da :
- Bilakis “Zuh” dedi, dediler. Sonra Nebi (SAV) :
- Ben aranızda bulunduğum halde böyle ihtilaf ediyorsunuz benden sonra daha çok ihtilaf edeceksiniz, dedi¹²⁶.

Zeyd b. Harise (RA)'dan

Resulullah döneminde çocuktum. Bir gün Resulullah (SAV) :

- “Haydi durumunu gördüğümüz bir insana gidelim”, dedi ve Resulullah (SAV) ashabıyla beraber yürümeye başladı. Hatta uzun sokaklardan birinde iki duvar arasına girdiler. Sokağın en uzak bölgesinde küçük bir

¹²⁵ Abdurrezzak, a.g.e., c.11, s.390, hn.20819.

¹²⁶ Taberâni, a.g.e., c.3, s.134-135, hn.2908-2909.

kapıda durdular. Eve girdiler ve evde büyük bir kırbaya su dolduran bir kadından başka hiç kimseyi göremediler. Ashap :

- “Sadece kırbayı görüyoruz onu taşıyanı görmüyoruz”, diyerek kadınla konuştular. Kadın evin bir kenarındaki kadifeye işaret ederek :
- O’nun altındakine bakınız, dedi. Onlarda kadifeyi açtıklarında altında, açar açmaz başını kaldıran bir insan gördüler. Nebi (SAV),
- Çirkin yüzlü, dedi. O da Nebi (SAV)’e :
- Ey Muhammed kötü konuşma, dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV) Ona :
- Senin için (içimde) bir şey sakladım. Haydi onu bana haber ver bakalım, dedi ve Ashabına da Onun için “Duhan Suresi”ni sakladım, dedi. O da :
- O duh’tur (dumandır), dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV) :
- Sus, Allah’ın dilediği gibi ol, dedi ve oradan ayrıldı¹²⁷.

9. Ahmed b. Hanbel

Abdullah b. Mes’ud (RA)’dan

Bizler Peygamber (SAV)’le beraber yürüyorduk. Peygamber İbn Sayyad’a uğradı da Ona :

- Gönlümde senin için bir şey sakladım şunu bil bakayım! Buyurdu. İbn Sayyad :
- O duh’tur (dumandır), dedi. Bunun üzerine Resulullah (SAV) :
- Haydi sus, yıkıl git, haddini tecavüz etme! buyurdu. Ömer (RA) :
- Ya Resulullah bana müsaade et de şunun boynunu vurayım, dedi. Resulullah (SAV) :
- Bırak şunu, eğer o korkmakta olduğun kimse (yani Deccal) ise sen onu öldürmeye asla muktedir olamayacaksın, dedi¹²⁸.

¹²⁷ Taberânî, a.g.e., c.5, s.88, hn.4666.

¹²⁸ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.1, s.380.

Abdullah b. Mesud (RA)'dan

Biz Resulullah (SAV)'la beraber yürürken aralarında İbn Sayyad'ın da bulunduğu oynayan bir grup çocuğa uğradık. Resulullah (SAV) İbn Sayyad'a :

- Ellerin toprağa gelsin. Benim Allah'ın Resülü olduğuma şahadet eder misin? dedi. İbn Sayyad :
- Hayır, sen de benim Resulullah olduğuma şahadet eder misin? dedi. Bu söz üzerine Ömer b. Hattab :
- Ya Resulullah beni bırak da şunun boynunu vurayım , dedi, Resulullah (SAV) :
- Eğer korkmakta olduğun şey bu çocuk ise sen onu öldürmeye asla muktedir olamayacaksın, buyurdu¹²⁹.

İbn Ömer (RA)'dan

Resulullah (SAV) içlerinde Ömer b. Hattab'ın da bulunduğu sahabilerden bir cemaatle beraber İbn Sayyad'a uğradı. O Megaleoğullarına ait köşkün yanında oğlan çocuklarıyla oynuyordu. Kendisi de bir oğlan çocuğu halinde idi. Bu genç kahin Resulullah'ı tanımadı. Resulullah onun sırtına eliyle hafifçe vurdu da sonra ona :

- Benim Allah'ın Resülü olduğuna şahadet eder misin? diye sordu. Bunun üzerine İbn Sayyad Resulullah'a baktı ve :
- Senin ümmilerin peygamberi olduğuna şahadet ederim. Dedi. Bunun akabinde İbn Sayyad Resulullah'a hitaben :
- Sen de benim Allah'ın Resülü olduğuma şahadet eder misin? Dedi. Resulullah bunun sualine cevap vermeyi bıraktı ve :
- Ben Allah'a ve O'nun (hak olan) Resullerine iman ettim, buyurdu. Sonra Resulullah küçük kahine :
- Sana gelen(in mahiyeti) nedir? diye sordu. İbn Sayyad da :

¹²⁹ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.1, s.457.

- Bana gerçek haber de gelir yalan haber de, diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (SAV),
- Öyleyse senin için çok karışıktır., buyurdu. Bundan sonra Resulullah İbn Sayyad’a :
- Ben senin için gönlümde bir şey sakladım. Şunu bil bakalım? dedi (İbn Sayyad için “O gün göğü apaçık bir duman kaplar” ayetnisi saklamıştı.) İbn Sayyad :
- O duh’tur (dumandır), diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah Ona :
- Sus, yıkıl gir, haddini tecavüz etme! dedi. Bu sırada Ömer b. Hattab :
- Ya Resulullah müsaade buyur da şunun boynunu vurayım, dedi. Resulullah da Ona :
- Eğer bu O (deccal) ise sen onu vurmaya asla musallat kılınmayacaksın, O (deccal) değil ise onu öldürmekte senin için hiçbir hayır yoktur, buyurdu¹³⁰.

İbn Ömer (RA)’dan

Nebi (SAV) ashaptan bir cemaatle beraber İbn Sayyad’a doğru gitti dedi ve hadisi zikretti¹³¹.

İbn Ömer (RA)’dan

Resulullah (SAV) beraberinde sahabilerden bir topluluk olduğu halde gitti. O topluluk içinde Ömer b. Hattab da vardı. Nihayet Resulullah İbn Sayyad’ı Muaviye oğullarına ait köşkün yanından oğlan çocukları ile oynarken buldu. İbn Sayyad bu sırada buluş çağına yaklaşmış bir oğlan idi. Ravi bundan sonra hadisi manen rivayet etti¹³².

¹³⁰ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.148.

¹³¹ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.148-149.

¹³² Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.149.

İbn Ömer (RA)'dan

Resulullah (SAV) başka bir kere de Ubey b. Ka'b (RA)'la beraber İbn Sayyad'ın bulunduğu bir hurmalığa gitmişti. Resulullah onu gafil avlamak ve İbn Sayyad kendilerini görmeksizin onun hususi hayatını görmek ve onun kehaneti ve gayri tabii halini Ashaba göstermek istiyordu. Nihayet Resulullah hurmalığa girdiği zaman hurma gövdeleri ile korunup saklanmaya başladı. Resulullah onu kadife örtüsü içinde bir yaygı üzerine yan yatmış halde gördü. Hırka içinde genizden gelen bir hırıltı vardı. Tam bu sırada hurma ağacının arkasına gizlenmiş olan İbn Sayyad'ın annesi Resulullah'ı gördü ve hemen İbn Sayyad'a :

- Ya Safi. İşte Muhammed geldi, diye seslendi. Safi İbn Sayyad'ın ismidir. İbn Sayyad süratle sıçrayıp ayağa kalktı. Bunun üzerine Resulullah maiyetinde bulunan sahabilerine :
- Şu kadın oğlunu o halde bıraksaydı, o saçma sapan sözleri ve gayri tabii halleri ile size ne mal olduğunu açıklayıp beyan ederdi, dedi¹³³.

İbn Ömer (RA)'dan

Resulullah (SAV) başka bir kere de Ubey b. Ka'b ile beraber İbn Sayyad'ın bulunduğu bir hurmalığa gitmişti, dedi ve hadisi zikretti¹³⁴.

Ebu Said el-Hudri (RA)'dan

Resulullah (SAV) İbn Said'e :

- Cennetin toprağı nedir? diye sordu. İbn Said :
- O yumuşak ve beyazdır (kokusu) misk'tir, dedi. Resulullah :
- Doğru söyledi, dedi¹³⁵.

¹³³ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.149.

¹³⁴ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.2, s.149.

¹³⁵ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.25.

Ebu Said el-Hudri (RA)'dan

İbn Said ile karşılaştım, O :

- Şimdi insanları maruz tuttum. Sizin benimle işiniz nedir? Ey Muhammed'in sahabileri? Allah'ın Peygamberi O (yani deccal) bir Yahudidir buyurmadı mı? Halbuki ben Müslüman olmuşumdur. O (Deccal) kördür ama ben sağlamım. O Mekke'ye Medine'ye giremez. Halbuki ben haccetmişimdir ve şu anda sizle beraber Medine'deyim. Fakat vallahi şimdi ben onun nerede bulunduğunu pek iyi bilmekteyim. Ben onun babasını ve annesini tanıyorum, ne zaman çıkacağını da biliyorum ama O ben değilim¹³⁶.

Ebu Said el-Hudri (RA)'dan

Resulullah İbn Said'e :

- Cennetin toprağı nedir? diye sordu. İbn Said :
- O yumuşak ve beyazdır (koku) has misk'tir, dedi. Resulullah :
- Doğru söyledi, dedi¹³⁷.

Ebu Said el-Hudri (RA)'dan

Haccettik sonra bir ağacın altında konakladık. Derken İbn Said geldi ve ağacın kenarına oturdu.

- Ey Allah'ım beni bununla sına, dedim, (içinden diyor). Bunun üzerine İbn Said :
- Ya Eba Said, karşılaştığım insanlar bana neden deccal diyorlar. Sen Resulullah'ın deccalin çocuğu yoktur, Medine'ye ve Mekke'ye giremez dediğini işitmedin mi? dedi.

¹³⁶ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.26.

¹³⁷ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.43.

- Evet, dedim.
- İşte benim çocuğum vardır ve Medine’den çıktım Mekke’yi arzuluyorum. (Ebu Said), neredeyse ona kalbim yumuşamıştı ki İbn Sayyad :
- Allah’a yemin ederim ki ben onun yerini biliyorum, dedi. Bunun üzerine ben,
- Başka bir gün görüşmek üzere deyip ayrıldım¹³⁸.

Ebu Said el-Hudri (RA)’dan

Resulullah (SAV) İbn Said’e :

- Ne görüyorsun? dedi. İbn Said :
- Deniz üzerinde etrafı yılanlarla çevrili bir arş (taht) görüyorum, dedi, Bunun üzerine Resulullah (SAV) :
- İblis’in arşını (tahtını) görüyor, dedi¹³⁹.

Ebu Said el-Hudri (RA)’dan

Bu sabahtan önce (güneş doğmadan önce) Medine’den hareket eden bir orduya dahil olduk Abdullah b. Sayyad da ordudaydı. Hiç kimse onunla konuşmuyor, arkadaşlık etmiyor, beraber yiyip içmiyor ve onu deccal diye çağırıyorlardı. Bir gün konak yerinde otururken Abdullah b. Sayyad beni oturur halde görünce yanıma gelip oturdu ve :

- Ya Eba Said insanların bana yaptığını görmüyor musun? Hiç kimse benimle konuşmuyor, arkadaşlık etmiyor, yemiyor içmiyor, üstelik beni deccal diye çağırıyorlar. Ya Eba Said Sen Nebi (SAV)’in “Deccal Medine’ye giremez” dediğini biliyorsun, fakat ben Medine de doğdum. Yine Sen Nebi (SAV)’in “Deccalin çocuğu yoktur” dediğini duyduğun fakat benim çocuğum var. Bun insanların bana yaptıkları beni öyle

¹³⁸ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.43.

¹³⁹ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.66.

üzüyor ki bir ip alıp boğazıma geçirip kendimi boğup onlardan kurtulmak istiyorum. Vallahi ben deccal değilim, fakat istersen şu anda sana adını, anne ve babasının adını ve çıkacağı yeri haber vereyim, dedi¹⁴⁰.

Ebu Said el-Hudri (RA)'dan

Nebi (SAV)'in yanında İbn Sayyad zikredildi. Ömer (RA) :

- O konuştuğu her şeyin gözünün önünden geçtiğini iddia ediyor, dedi¹⁴¹.

Ebu Said el-Hudri (RA)'dan

Resulullah (SAV) çocuklarla oynar bir halde iken İbn Sayyad'a geldi ve :

- Benim Resulullah olduğuma şahadet eder misin? dedi. O da :
- Peki Sen benim Resulullah olduğuma şahadet eder misin? dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV) :
- Senin için (içimde) bir şey sakladım. Haydi bil bakalım! dedi. O da :
- O duh'tur (dumandır), dedi. Resulullah da :
- Sus, yıkıl git! Haddini tecavüz etme, dedi¹⁴².

Cabir b. Abdullah (RA)'dan

Medine'de yaşayan Yahudi bir kadın gözü tümsek, parlayan ve sabit bakışlı bir çocuk dünyaya getirdi. Resulullah (SAV) onun deccal olmasından endişelendi. Onu kadife bir örtünün altında homurdanırken buldu. Annesi Resulullah'ın geldiğini görünce :

- Ya Abdullah Ebu Kasım geldi, deyince hemen örtünün altından ayağa fırladı. Bunun üzerine Resulullah (SAV) :
- Sana ne oluyor be kadın. Şayet onu o haliyle bıraksaydı bu gayri tabii haliyle size ne mal olduğunu gösterirdi, dedi. Sonra yine İbn Sayyad'a :

¹⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.79.

¹⁴¹ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.79.

¹⁴² Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.82.

- Ne görüyorsun, diye sordu. O da .
- Hakkı da batılı da görüyorum. Ayrıca suyun üzerinde bir arş (taht) görüyorum, dedi. Resulullah (SAV) :
- Akli karışmış (İblis bunun aklını karıştırmış), dedi ve İbn Sayyad’a :
- Benim Allah’ın Resulü olduğuma şahadet eder misin? deyince İbn Sayyad da
- Peki Sen benim Allah’ın Resulü olduğuma şahadet eder misin? dedi. Bunun üzerine Resulullah (SAV) :
- Ben Allah’a ve O’nun (hak olan) Resullerine iman ettim, dedi ve oradan ayrıldı.

Bir başka kere de Resulullah yine geldi ve onu hurmalıkta homurdanırken buldu, fakat annesi yine İbn Sayyad’a :

- Ya Abdullah, Bak Ebu Kasım geldi, deyince Resulullah :
- Şu kadına ne oluyor onu o haliyle bıraksaydı O (İbn Sayyad) ne mal olduğunu size gösterirdi, dedi. Resulullah İbn Sayyad’ın konuştuklarından bir şeyler duymayı, onun deccal olup olmadığını anlamak için çok istiyordu ve İbn Sayyad’a :
- Ya İbn Said ne görüyorsun? Diye sordu. O da :
- Hakkı da batılı da görüyorum. Ayrıca suyun üzerinde bir arş (taht) görüyorum” dedi. Bunun üzerine Resulullah (SAV) :
- Benim Allah’ın Resulü olduğuma şahadet eder misin? dedi. O da :
- Peki sen benim Allah’ın Resulü olduğuma şahadet eder misin? deyince Resulullah (SAV) :
- Ben Allah’a ve O’nun (hak olan) Resullerinde iman ettim. Bunun aklını şeytan karıştırmış, dedi ve oradan ayrıldı.

Resulullah’ın üçüncü veya dördüncü gelişinde beraberinde Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer, Muhacir ve Ensar’dan bir topluluk (ben de oradaydım) vardı. Resulullah İbn Sayyad’ın konuştuklarından bir şeyler duymak isteğiyle bizim önümüzden acele etti. Fakat İbn Sayyad’ın annesi önce davranarak İbn Sayyad’a :

- Ya Abdullah, Ebu Kasım geldi, dedi ve Resulullah :
- Şu kadına ne oluyor. Onu kendi haline bıraksaydı ne mal olduğunu gösterirdi, dedi ve İbn Sayyad’a :
- Ya İbn Said ne görüyorsun? diye sordu. O da :
- Hakkı da batılı da ayrıca suyun üzerinde bir arş (taht) görüyorum, dedi. Resulullah (SAV) :
- Benim Allah’ın Resulü olduğuma şهادet eder misin? deyince O da :
- Peki sen benim Allah’ın Resulü olduğuma şهادet eder misin? dedi. Bunun üzerine Resulullah (SAV) :
- Ben Allah’a ve O’nun hak olan Resullerine iman ettim, dedi ve İbn Sayyad’ı bir titreme kapladı. Resulullah (SAV) İbn Sayyad’a :
- Senin için (içimde) bir şey sakladım. Haydi bil bakalım! deyince O :
- O duh, duh (duman), dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV) Ona :
- Sus, sus, dedi. O sırada H. Ömer hemen :
- Ya Resulullah. İzin ver onu öldüreyim, dedi. Bunun üzerine Nebi (SAV):
- Eğer o deccalse onun sahibi sen değilsin. Onun sahibi İsa (AS)’dır. Şayet değilse şu anda antlaşma imzaladığımız kavmin bir şahsını öldürmek sana gerekmez, dedi. Bundan sonra Resulullah (SAV) İbn Sayyad’ın deccal olduğundan endişelenmeye devam etti¹⁴³.

Cabir b. Abdullah (RA)’dan

Resulullah (SAV) İbn Said’e .

- Ne görüyorsun, diye sordu. O da :
- Suyun üzerinde bir arş (taht) veya denizin üzerinde etrafı yılanlarla çevrili bir arş (taht) görüyorum, dedi. Bunun üzerine Resulullah (SAV) :
- O İblis’in arşıdır (tahtıdır), dedi¹⁴⁴.

¹⁴³ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.368.

¹⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.388.

Ebu Bekre (RA)'dan

Resulullah (SAV) şöyle buyurdu,

“Deccalin anne ve babası otuz sene beraber kalacaklar ve (bu müddet zarfında) çocukları olmayacaktır. Sonra onların tek gözlü bir erkek çocukları dünyaya gelecektir. varlıkların en zararlısı ve menfaat bakımından en düşüğüdür. Gözleri uyuyacak fakat kalbi uyanık kalacaktır.” Resul-i Ekrem bize onun anne ve babasını vasfederek şöyle buyurdu :

“Babası uzun boylu, basık etlidir. Burnu kuşun gagasına benzer. Annesi tombul ve memeleri uzun bir kadındır.” Ebu Bekre dedi ki :

“Medine’deki Yahudiler arasında doğan bir çocuk işittim. Ben ve Zübeyr b. Avvam gittik ve çocuğun anne ve babasının yanına girdik. Bir den Resulullah (SAV)’in vasfının onlarda mevcut olduğuna şahit olduk. Onlara :

- Sizin çocuğunuz var mı? diye sorduk. Dediler ki :
- Otuz sene bekledik çocuğumuz olmadı. Sonra tek gözlü bir erkek çocuğumuz dünyaya geldi ki varlıkların en zararlısı ve menfaat bakımından en düşüğüdür. Gözleri uyur kalbi uyumaz,

Ebu Bekre şöyle devam etti.

“Onların yanından çıktık ve hemen o çocuğu bir kadifenin altında güneşte uzanmış olarak gördük. Bir şeyler mırıldanıyordu. Hemen başını açtı ve

- Ne dediniz? Diye sordu. Biz de :
- Dediklerimizi işittin mi? diye mukabele ettik.
- “Evet” dedi. “Gözlerim uyur kalbim uyumaz.”

O İbn Sayyad’ın ta kendisiydi¹⁴⁵.

¹⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.5, s.40,49,50.

Zeyd b. Vehb'ten

Ebu Zerr "İbn Said'in bizzat deccal olduğuna on kere yemin etmem, olmadığına bir kere yemin etmemden bana daha sevimlidir" dedi ve şöyle devam etti :

- Resulullah beni, İbn Sayyad'ı kaç ay hamile olarak taşıdığını sormak üzere annesine gönderdi, gittim ve annesine sordum.
- 12 ay, dedi.
- Resulullah sonra beni yine İbn Sayyad'ın annesine doğduğu andaki çılgılığının nasıl olduğunu sormam üzere (İbn Sayyad'ın çılgılığı) gönderdi. Tekrar geri döndüm ve annesine sordum. O da :
- İbn Sehr'in çocuğu gibi çılgılık attı, dedi. Son Nebi (SAV) İbn Sayyad'a gelerek :
- Senin için (içimde) bir şey sakladım. Haydi bil bakalım! dedi. İbn Sayyad da :
- Sen benim için "koyunun burnu toza bulanmış lafzını ve duman'ı sakladın" dedi. (Duhan demeye çalıştı fakat güç yetiremediğinden duh duh dedi.) Bunun üzerine Nebi (SAV) :
- Sus, sen hiçbir zaman kadrini aşamayacaksın, dedi¹⁴⁶.

Nafi'den

İbn Ömer (RA) Medine sokaklarından birinde İbn Sayyad'ı gördü ve ona hakaret etti. Bunun üzerine İbn Sayyad şişti, hatta yolu kapladı (kesti). Bunun üzerine İbn Ömer Ona yanındaki asayla vurdu. Hatta asayı üzerinde parçaladı ve hemen Hafsa'ya giderek durumu arzetti. Bunun üzerine Hafsa (RA) O'na :

- Sana ve Ona ne oluyor. Onu neden ateşliyorsun. Resulullah (SAV)'i deccal öfke halinde kendini gösterir derken işittim¹⁴⁷.

¹⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.5, s.148.

¹⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.6, s.283.

İbn Ömer (RA)'dan

Nafi İbn Sayyad diye söylerdi İbn Ömer (RA) şöyle dedi diyerek devam etti:

İbn Sayyad'a iki defa rastladım. İlk rastlamamda beraberinde bazı arkadaşları vardı. Onlara "Sizden Allah adına soracağım şey husûsunda beni doğrulamanızı istiyorum" dedim. Onlar da "Tabii ki" dediler. Bunun üzerine:

- İbn Sayyad'ın O (Deccal) olduğunu konuşuyor musunuz? dedim. Onlar da:
- Hayır, Vallahi, dediler. Ben de:
- Vallahi siz bana yalan söylüyorsunuz. Andolsun ki O mal ve çocuk açısından sizlerden daha çok olmadıkça ölmeyecektir, dedim. Akabinde konuştuk. Sonra ben oradan ayrıldım.

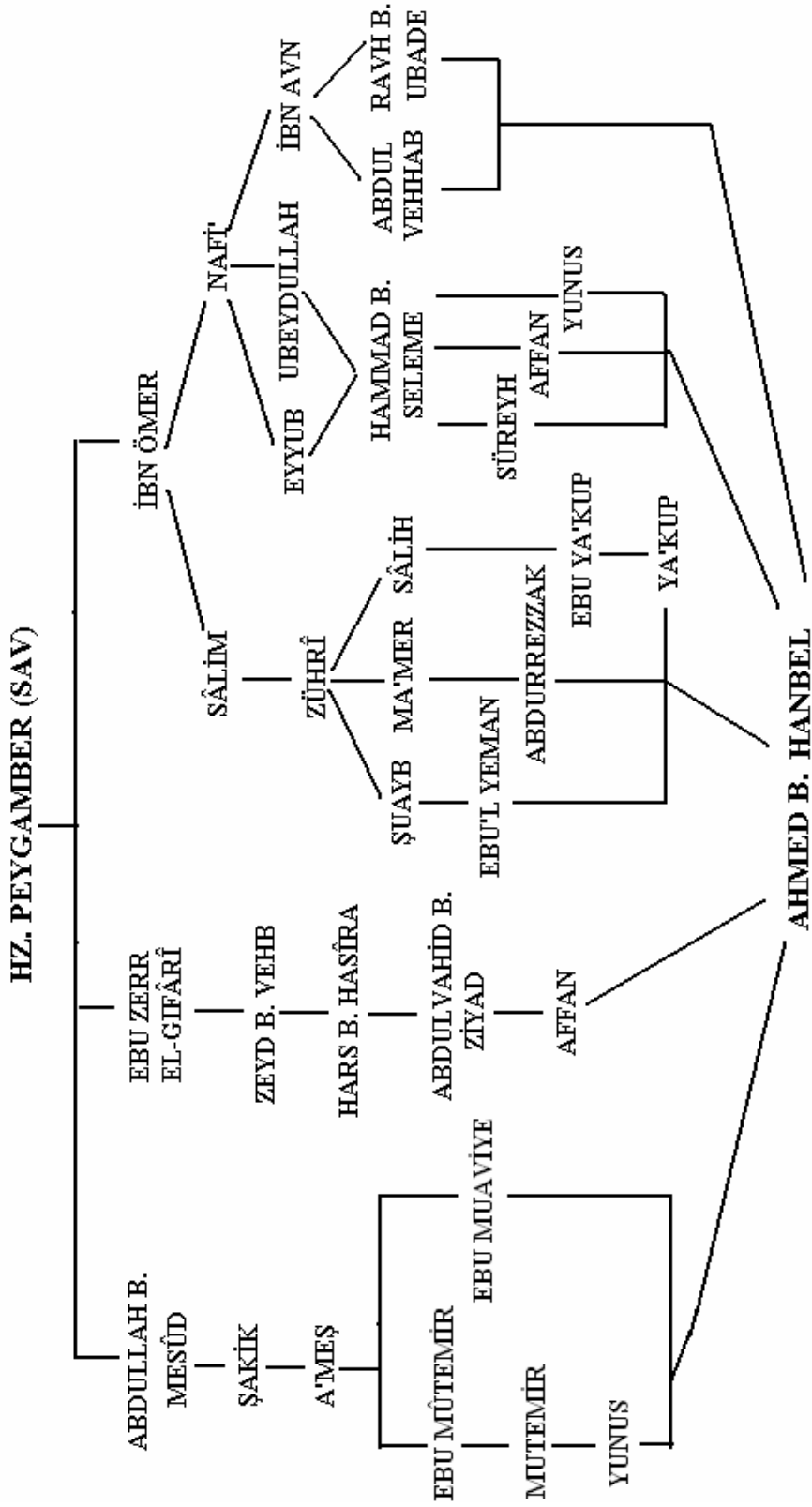
Bir müddet sonra diğer bir defa daha Ona (İbn Sayyad)'a kavuştum. Onun gözü dışarı çıkmış ve yükselmiş halde idi. Ben İbn Sayyad'a :

- Senin gözün görmekte olduğum şu işi ne zaman işledi, diye sordum. İbn Sayyad :
- Bilmiyorum, dedi. Ben,
- Göz senin başında bulunduğu halde sen onu bilmiyor musun? dedim.
- Allah dilerse onu senin şu asanda da yaratır, dedi ve eşeğin burnundan çıkardığı sesin en şiddetlisi gibi genizden bir ses çıkardı. Ben bunu işittim. Arkadaşlarımdan bazıları benim ona yanımda bulunan bir değnekle vurduğumu hatta değneğin kırıldığını söylediler. Amma bana gelince ben bunların hiçbirini hissetmedim.

Ravi dedi ki : İbn Ömer geldi ve Hafsa'nın yanına girdi ve onunla konuştu. Bunun üzerine Hafsa,

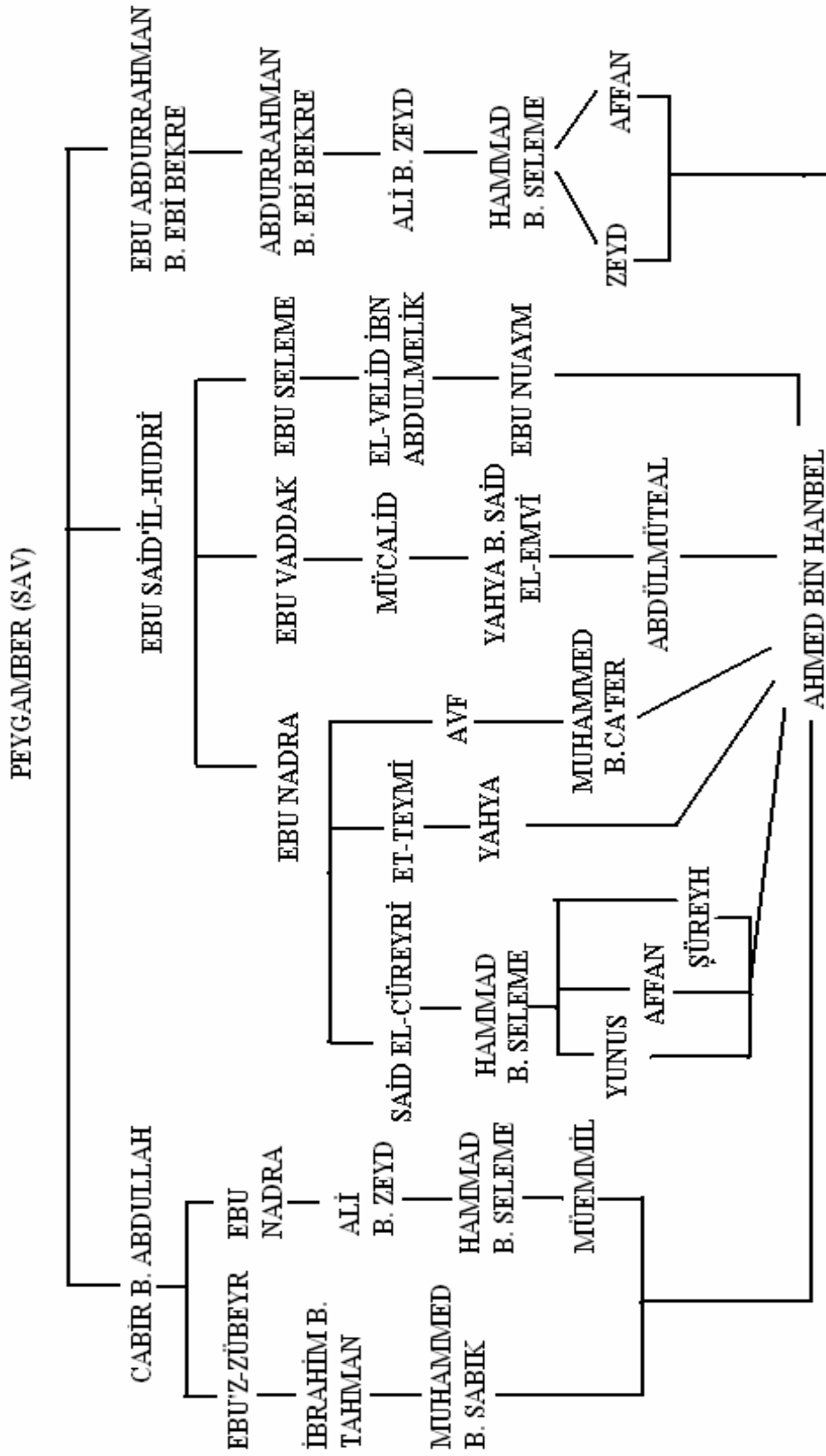
- Sen ondan ne istiyordun. Sen Resulullah'ın onu insanlar üzerine ilk gönderecek şey gazablanacağı bir gazaptır, buyurduğunu bilmedin mi? dedi¹⁴⁸.

¹⁴⁸ Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.6, s.284.

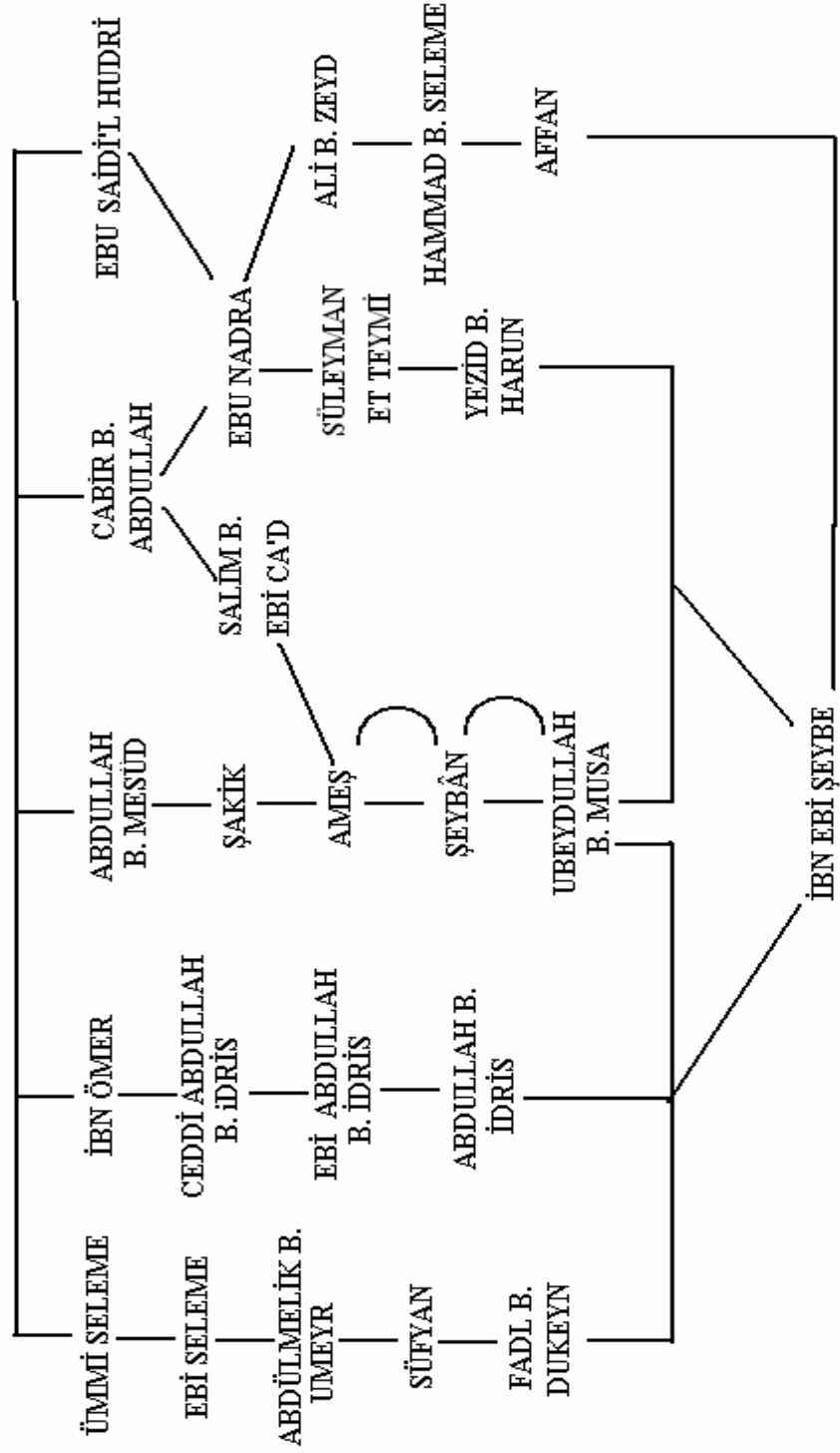
(3)

(3 DEVAM)

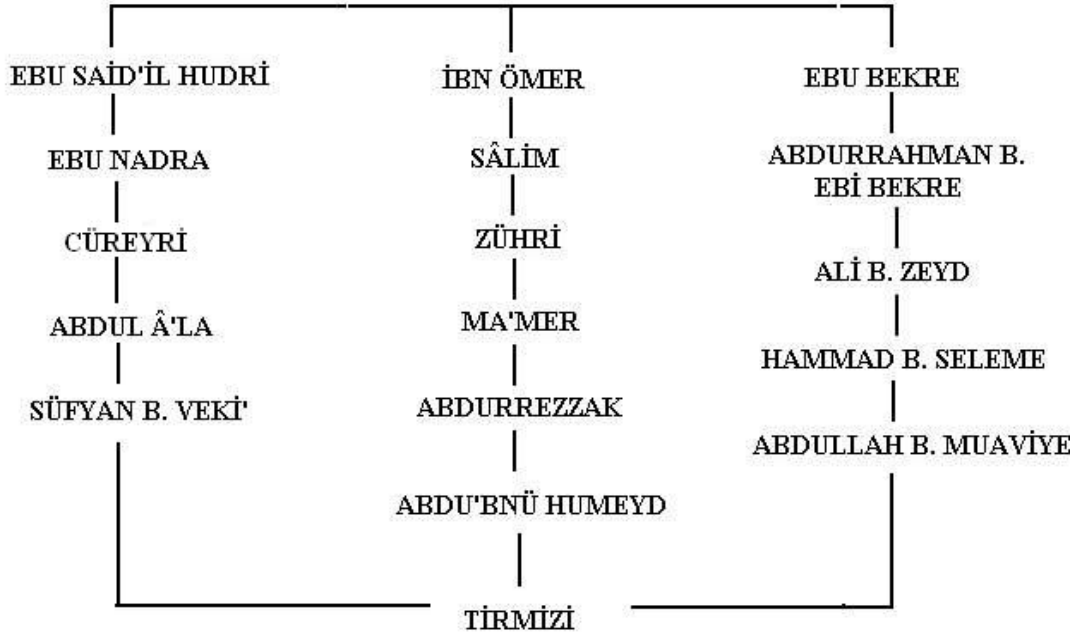
(4)

HZ. PEYGAMBER (SAV)

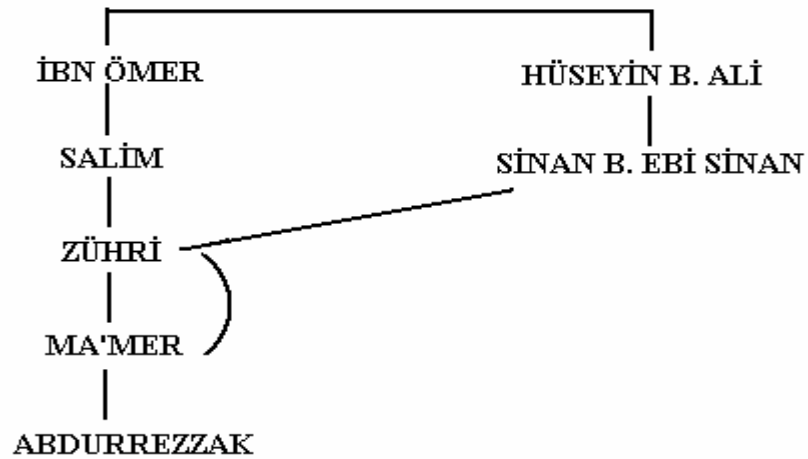
(5)

HZ. PEYGAMBER (SAV)

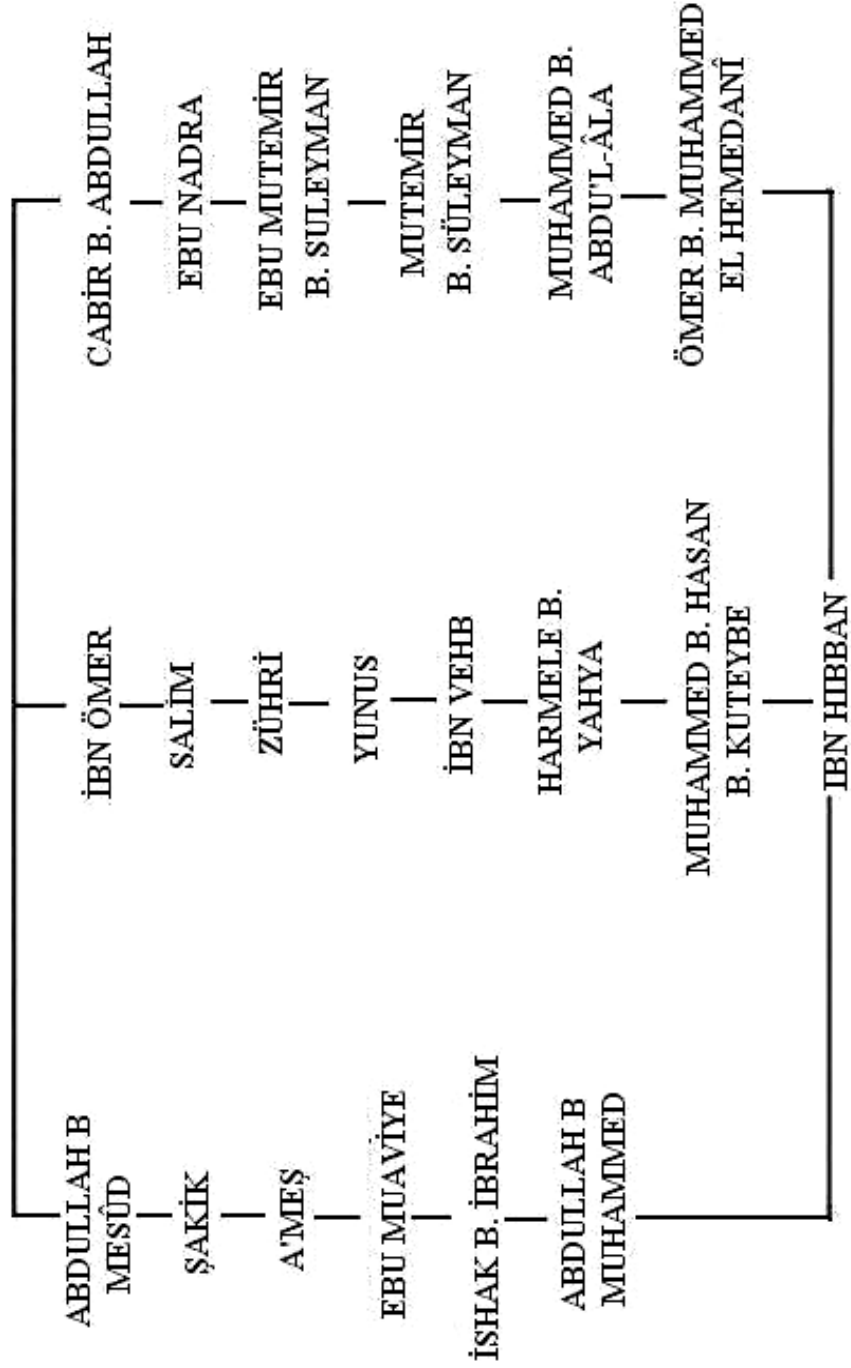

(6)

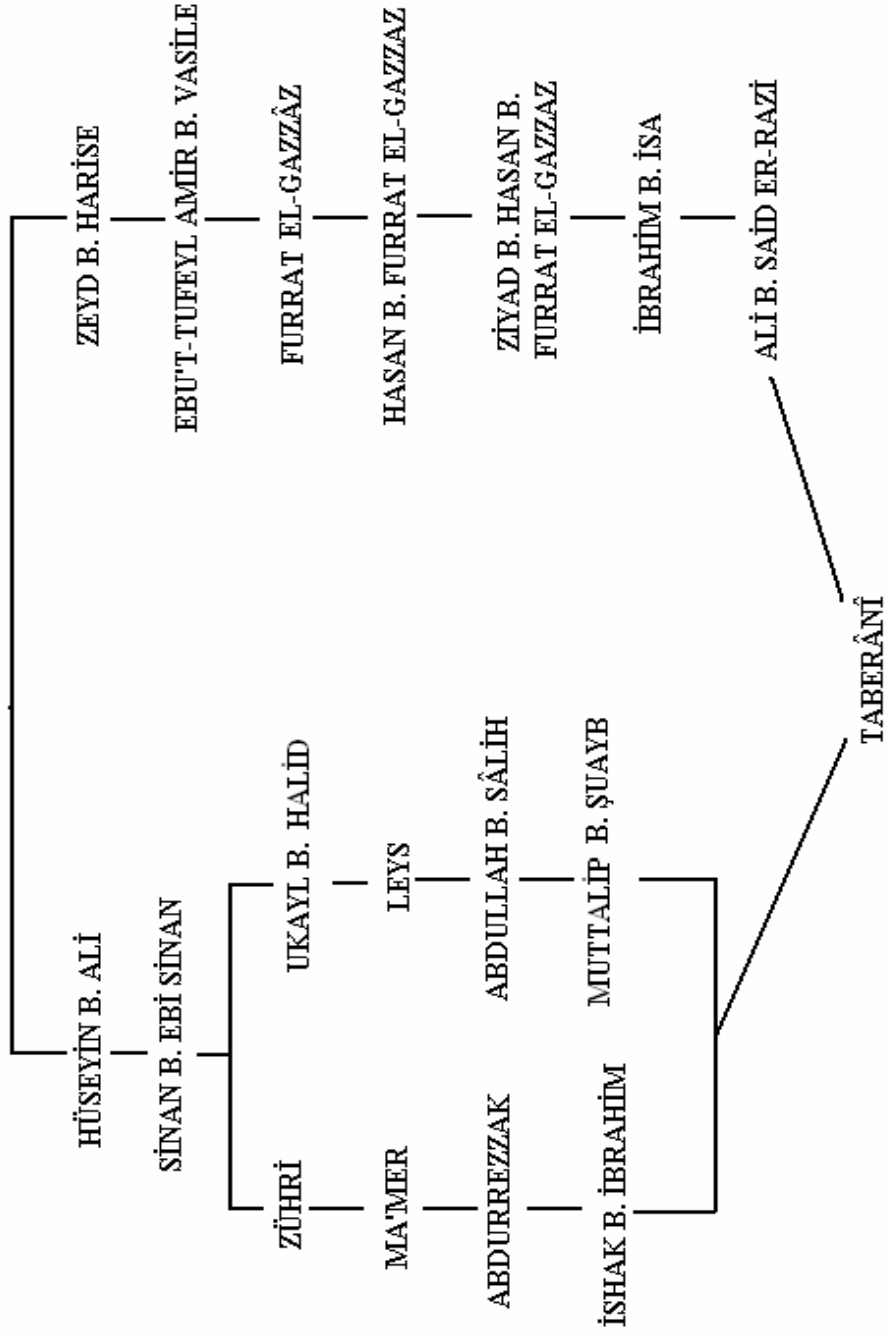
HZ. PEYGAMBER (SAV)

HZ. PEYGAMBER (SAV)

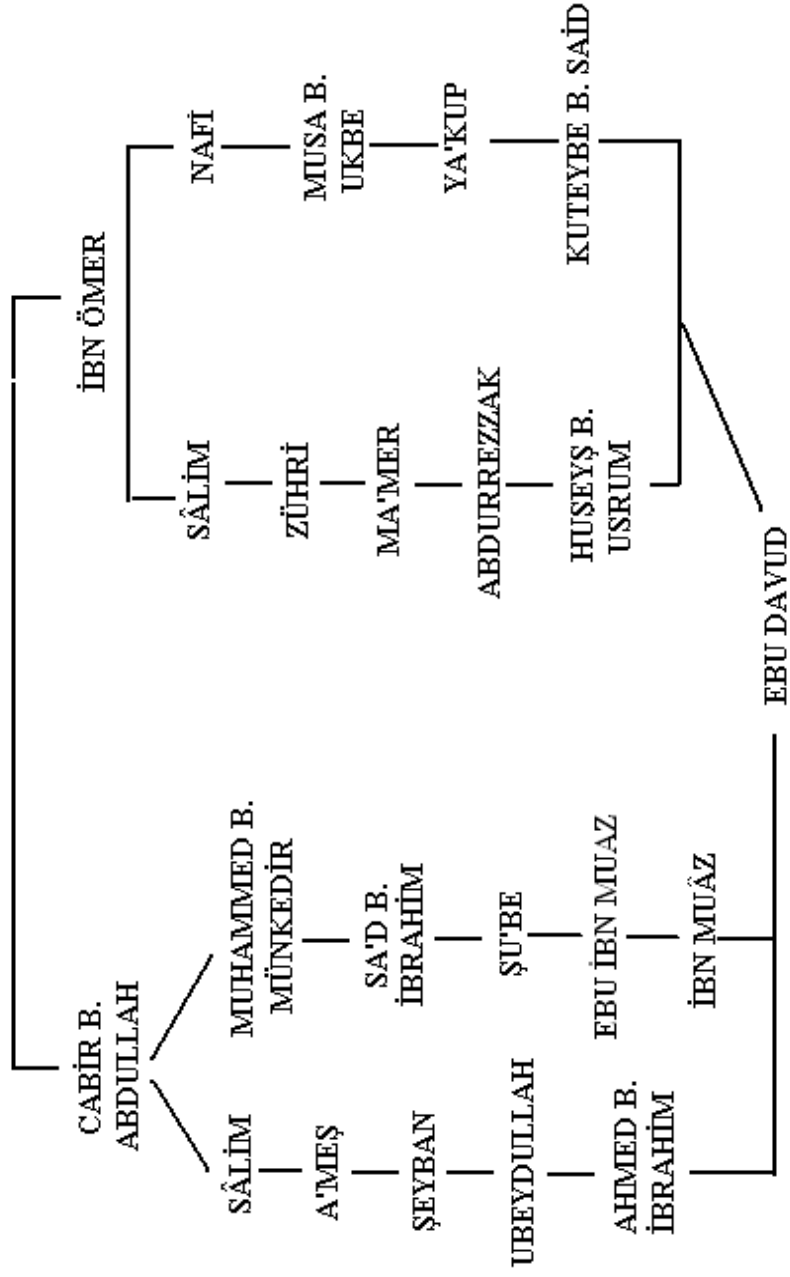

HZ. PEYGAMBER (SAV)

(8)

HZ. PEYGAMBER (SAV)

(9)

İKİNCİ BÖLÜM

İBN SAYYAD HAKKINDAKİ HADİSLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. HADİSLERİN RAVİ BİLGİLERİNİN VERİLMESİ VE SENETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Biz bu bölümde önce İbn Sayyad hakkındaki hadislerin Ravi bilgilerini aktaracağız. Daha sonra da hadislerin isnad açısından kısa ve öz değerlendirmesini yapacağız.

Ayrıca biz bu bölümde Râvilerin Cerh ve Ta'dil açısından durumunu aktarırken şâyet râvi âlimlerin ittifakıyla güvelirse onun için “Sika” ifâdesini, güvenilir değilse “Zayıf” ifadesini, durumu müphem ise “Şüpheli” ibaresini kullanmış bulunuyoruz.

1. Abdullah b. Mesûd b. Gâfil b. Habîb b. Şemh b. Mahzûm'dur. Sika olup ¹⁴⁹ H. 32 veya H. 33 senesinde öldüğü rivayet edilmiştir ¹⁵⁰.
2. Nufey' b. El-Hâris b. Kelde b. Amr b. İlaç b. Ebi Seleme olup ismi Abdulluzza'dır. Kendisine İbn Abduluzza b. Gıyeza b. Avf b. Gasi'de denilmiştir. İcli O'nun Nebi (sav.)'in ashabının en hayırlı ve ulularından biri olduğunu söylemiştir.
Sika olup H. 51 veya H.52 senesinde vefat etmiştir ¹⁵¹.

¹⁴⁹ Bkz. Uğur, Mücteba; *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1992, s.359-360.

¹⁵⁰ Mizzi; a.g.e., c.16, s.121-127, rn.3564.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.6, s.27-28.

¹⁵¹ Mizzi, a.g.e., c.30, s.5-9, rn.6465.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.10, s.469-470.

3. Sa'd b. Mâlik b. Sinan b. Ubeyd b. Sa'lebe b. Ubeyd b. Ebcer, Hudrat b. Avf b. El-Haris b. El-Hazrec el-Ensârî, Ebu Said'il Hudri olup Peygamberin Ashabındandır. Sika olup H. 74'te vefat etmiştir.¹⁵².
4. Abdullah b. Ömer b. El-Hattab el-Kuraşî el-Adevi, Ebu Abdurrahman el-Mekki, el-Medenî'dir.
Sika olup Hz. 74 senesinde vefat etmiştir¹⁵³.
5. Cabir b. Abdullah b. Amr b. Harâm b. Sa'lebe b. Ka'b b. Ganem b. Kâb b. Selime b. Ali b. Esed b. Sârîde b. Tezîd b. Cüşm b. El-Hazrec el-Ensârî el-Hazrecî es-Selemî olup kendisine Ebu Abdullah, Ebu Abdurrahman ve Ebu Muhammed el-Medenî de denilmiştir. Ashabı Kîrâm'dandır.
Sika olup H. 78 veya H. 79'da vefat ettiği rivayet edilmiştir¹⁵⁴.
6. Zeyd b. Vehb el-Cühenî, Ebu Süleyman el-Kûfi'dir.
Sika olup H. 96'da vefat etmiştir¹⁵⁵.
7. Salim b. Ebi câd olup asıl ismi Rafî' el-Eşcaî'dir.
Sika olup H. 97, 98, 100 veya 101'de vefat ettiği rivayet edilmiştir¹⁵⁶.

¹⁵² Mizzi, a.g.e., c.10, s.294-300, rn.2224.

¹⁵³ Mizzi, a.g.e., c.15, s.332-341, rn.3441.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.5, s.328-331.

¹⁵⁴ Mizzi, a.g.e., c.4, s.443-454, rn.871.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.2, s.42-43.

¹⁵⁵ Mizzi, a.g.e., c.10, s.111-115, rn.2131.

Er-Razi, Ebi Muhammed Abdurrahman b. Ebi Hatim Muhammed b. İdris et-Temimi; el-Hanzali; *Kitâbu'l-Cerh ve't-Tâdil*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1-9, H.1371/M.1952, c.3, s.574, rn.2600.

¹⁵⁶ Mizzi, a.g.e., c.10, s.130-133, rn.2142.

Ebu Hatim, a.g.e., c.4, s.181, rn.785.

8. İmrân b. Milhan, Ebu Recâ el-Utâridî el-Basrî'dir.
Sika olup H. 105 senesinde vefat etmiştir¹⁵⁷.
9. Sinan b. Ebû Sinan (ismi Yezid b. Ümeyye)'dir.
Sika olup H. 105 senesinde vefat etmiştir¹⁵⁸.
10. Âmir b. Vâile b. Abdullah b. Amr b. Cahş'dır.
Sika olup H. 100 veya daha sonra veya H. 107 senesinde vefat ettiği rivayet edilmiştir¹⁵⁹.
11. Sâlim b. Abdullah b. Ömer b. El-Hattab el-Kuraşî, el-Adevî olup,
kendisine Ebu Abdullah veya Ebu Ubeydullah da denir.
Sika olup H. 107 veya H. 108 senesinde vefat ettiği rivayet edilmiştir¹⁶⁰.
12. Münzir b. Mâlik b. El-Gıta, Ebu Nadra el-Abdî'dir.
Sika olup H. 108 veya H. 109'de vefat ettiği rivayet edilmiştir¹⁶¹.
13. Nafi', Abdullah b. Ömer b. Hattab el-Kurâşi el-Adevi'nin mevlası olup
kendisine Ebu Abdullah el-Medeni'de denir ki Magrib asıllı olduğu da
söylenmiştir.
Sika olup H. 119 veya H. 120'de öldüğü rivayet edilmiştir¹⁶².

¹⁵⁷ Mizzi, a.g.e., c.22, s.356-360, rn.4505.

¹⁵⁸ Mizzi, a.g.e., c.12, s.151-153, rn.2595.

¹⁵⁹ Mizzi, a.g.e., c.14, s.79-82, rn.3064.

¹⁶⁰ Mizzi, a.g.e., c.10, s.145-154, rn.2149.

Ebu Hatim, a.g.e., c.4, s.184, rn.797.

¹⁶¹ Ibn Hibban; *Sıkât*; Matbaatü Dâiretü'l-Maârifî'l-Osmaniyye; 1-9, Haydarâbat, H. 1399/M.1979, c.5, s.420.

Mizzi, a.g.e., c.28, s.508-511, rn.6183.

Ebu Hatim, a.g.e., c.8, s.241, rn.1088.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.10, s.302-303.

¹⁶² Mizzi, a.g.e., c.29, s.298-306, rn.6373.

Ebu Hatim, a.g.e., c.8, s.451-452, rn.2070.

Ibn Hibban, *Sıkât*, c.5, s.467.

14. Muhammed b. Müslim b. Ubeydullah b. Abdullah b. Şihab b. Abdullah b. El-Haris b. Zühre b. Kilâb b. Mürre b. Ka'b İbn-i Luay b. Galib el-Kuraşî Ez-Zührî, Ebu Bekr el-Medenî'dir.
Sika olup H. 124 veya H. 125'te vefat ettiği rivayet edilmiştir¹⁶³.
15. Sa'd b. İbrahim b. Abdurrahman b. Suf el-Kuraşî ez-Zührî, Ebu İshak olup Ebu İbrahim el-Medeni'de denir.
Sika olup H. 125'te vefat etmiştir¹⁶⁴.
16. Muhammed b. Müslim b. Tedrüs el-Kurâşî el-Esedî, Ebu'z-Zübeyr el-Mekkî'dir.
Sika olup H. 128 senesinden vefat etmiştir¹⁶⁵.
17. Muhammed b. Münkedir b. Abdullah b. Hüzeyr b. Abduluzza b. Air b. Hâris b. Hârise b. Sa'd b. Teym b. Mürre el-Kureşî et-Teymi, Ebu Abdullah'tır. Ebu Bekr el-Medeni de denir. Ebi Bekr b. Münkedir ve Ömer b. Münkedir'in kardeşidir.
Sika olup H. 130 veya H. 131 senesinde vefat ettiği rivayet olunmuştur¹⁶⁶.
18. Ali b. Zeyd b. Cüdân, Ali b. Zeyd b. Abdullah b. Ebi Müleyke olup ismi Züheyr b. Abdullah b. Düdân b. Amr b. Kâb b. Sâd b. Teym b. Mürre el-Karaşî et-Teymî'dir.

¹⁶³ Mizzi, a.g.e., c.26, s.419-443, rn.5606.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.9, s.445-451.

¹⁶⁴ Mizzi, a.g.e., c.10, s.240-247, rn.2199.

¹⁶⁵ Mizzi, a.g.e., c.26, s.402-411, rn.5602.

¹⁶⁶ Mizzi, a.g.e., c.26, s.503-508, rn.5632.

Ebu Hatim, a.g.e., c.8, s.97-98, rn.421.

Ibn Hibban, *Sikât*, c.5, s.350-351.

Zehebi, Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, Müessesetir-Risale, Beyrut, M. 1984-1986, 1-23, c.5, s.353-362, rn.163.

Zayıf olup H. 129 veya H. 131 senesinde vefat ettiği rivayet edilmiştir¹⁶⁷.

19. Eyyüb b. Ebi Temime es-Sahtiyani, Ebu Bekr el-Basri'dir
Sika olup H. 131 senesinde vefat etmiştir¹⁶⁸.

20. Eyyüb b. Musa b. Amr b. Said b. El-As b. Said b. El-As b. Ümeyye b. Abdişems b. Abdi Menaf El- Kureşî el-Emvi, Ebu Musa el-Mekki'dir.
Sika olup, H. 132 senesinde vefat etmiştir¹⁶⁹.

21. Abdulmelik b. Umeyr b. Süveyd b. Cârîye el-Kuraşî (El-Lahmi de denir), Ebu Amr'dır.

Ahmed b. Hanbel onun zayıf¹⁷⁰ olduğunu söylerken Yahya b. Main Mukallid (مُخَلِّط) olduğunu söylemiştir. Nesâî de onda herhangi bir problemin olmadığını söylemiştir. H.136 civarında vefat etmiştir¹⁷¹.

22. Davud b. Ebi Hind denilen bu zatın ismi Dinar b. Uzâfir olup kendisine Tahman el-Kuşayrî Ebu Bekr veya Ebu Muhammed el-Basri de denilmiştir.
Sika olup H. 139 senesinde vefat etmiştir¹⁷².

¹⁶⁷ Mizzi, a.g.e., c.20, s.434-445, rn.4070.

Ebu Hatim, a.g.e., c.6, s.186-187, rn.1021.

Zehebi, *Mizanü'l-İstidal fi Nakdir-Rical*, Daru Ihyâil Kütübi'l-Arabiyye, Mısır, H.1325, 1-4, c.3, s.127-129, rn.5844.

¹⁶⁸ Mizzi, a.g.e., c.3, s.457-464, rn.607.

¹⁶⁹ Mizzi, a.g.e., c.3, s.494-497, rn.626.

¹⁷⁰ Bkz. Uğur, Mücteba, a.g.e., s. 427-429.

¹⁷¹ Mizzi, a.g.e., c.18, s.370-376, rn.3546.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.6, s.411-413.

¹⁷² Mizzi, a.g.e., c.8, s.461-467, rn.1790.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.3, s.204-205.

23. Musa b. Ukbe b. Ebi Ayyaş el-Kuraşî el-Esedî el-Mitrafî, Ebu Muhammed el-Medenî'dir.

Sika olup H. 140 veya H. 141'de öldüğü rivayet edilmiştir¹⁷³.

24. Süleyman b. Tahran et-Teymi, Ebu Mu'temir el-Basrî'dir.

Sika olup H. 143'de vefat etmiştir¹⁷⁴.

25. Ukayl b. Halid b. Akîl el-Eylî, Ebu Halid el-Emvî olup Osman b. Affan'ın mevlasıdır.

Sika olup H. 141, 142 veya H.144 senesinde vefat ettiği rivayet edilmiştir¹⁷⁵.

26. Said b. Iyas el-Cüreyrî, Ebu Mesûd el-Basrî'dir.

Sika olup H. 144'te vefat etmiştir¹⁷⁶.

27. Mücalid b. Said b. Umeyr b. Bistâm olup kendisine İbn Zi Mürran b. Şüreyhbil b. Rabia b. Mersed b. Cuşem ibn-i Hâşid b. Cuşem Hayvan b. Nûf b. Hemdân el-Hemdânî, Ebu Amr, Ebu Umeyr veya Ebu Said el-Kûfi de denilmiştir.

Kendisi için sika denilmesinin yanında ağırlıklı olarak zayıf da denilmiş olup H. 144 senesinde vefat etmiştir¹⁷⁷.

28. Salih İbn Keysan el-Medeni olup kendisine Ebu Muhammed ve Ebu'l

Haris de denilmiştir.Sika olup H. 145'te vefat etmiştir¹⁷⁸.

¹⁷³ Mizzi, a.g.e., c.29, s.115-122, rn.6282.

Ebu Hatim, a.g.e., c.8, s.154-155, rn.693.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.5, s.404-405.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nubelâ*, c.6, s.114-118, rn.31.

¹⁷⁴ Mizzi, a.g.e., c.12, s.5-13, rn.2531.

¹⁷⁵ Mizzi, a.g.e., c.20, s.242-246, rn.4001.

¹⁷⁶ Mizzi, a.g.e., c.10, s.338-342, rn.2240.

¹⁷⁷ Mizzi, a.g.e., c.27, s.219-225, rn.5780.

Ebu Hatim, a.g.e., c.8, s.361-362, rn.1653.

¹⁷⁸ Mizzi, a.g.e., c.13, s.79-84, rn.2834.

29. Ubeydullah b. Ömer b. Hafs b. Âsım b. Ömer b. El-Hattab el-Kuraşî el-Adevî el-Umerî, Ebu Osman el-Medenî'dir.

Sika olup H. 145 veya h. 147'de öldüğü rivayet edilmiştir¹⁷⁹.

30. Avf b. Ebi Cemile el-Abdî el-Hecerî, Ebu Sehl el-Basrî, Arabi olarak da maruftur, fakat Arabî değildir. Babasının adı Ebi Cemile Ruzeyne olup annesinin adı da Bendeveyh'tir.

Yahya b. Main Sika, Nesâî Sika Sebt¹⁸⁰, Ebu Hatim de Sadûk¹⁸¹ ve Salih¹⁸² olduğunu söylemiştir. H. 147'de vefat etmiştir¹⁸³.

31. Süleyman b. Mihran el-Esedî el-Kâhili'dir.

Sika olup H. 147 veya H. 148'de vefat ettiği rivayet edilmiştir¹⁸⁴.

32. Hişam b. Hasan el-Ezdi el-Kurtusî, Ebu Abdullah el-Basri'dir

Sika olup H. 147 veya H. 148'de öldüğü rivayet edilmiştir¹⁸⁵.

33. Ma'mer b. Râşit el-Ezdî, el-Hüddâni, Ebu Urve ibni Ebi amr el-Basri'dir.

Sika olup H. 154 senesinde vefat etmiştir¹⁸⁶.

¹⁷⁹ Mizzi, a.g.e., c.19, s.124-130, rn.3668.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.7, s.38-40.

Ebu Hatim, a.g.e, c.5, s.326-327, rn.1545.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.7, s.149.

Zehebi, *Siyeru A'lamin Nübela*, c.6, s.304-307, rn.129.

¹⁸⁰ Bkz. Uğur, Mücteba, a.g.e., s.360.

¹⁸¹ A.y., s.333.

¹⁸² A.y., s.352.

¹⁸³ Mizzi, a.g.e., c.2, s437-441, rn.4545.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.8, s.166-167.

¹⁸⁴ Mizzi, a.g.e., c.12, s.76-92, rn.2570.

¹⁸⁵ Mizzi, a.g.e., c.30, s.181-193, rn.6572.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.11, s.34-37.

¹⁸⁶ Mizzi, a.g.e., c.28, s.303-312, rn.6104.

34. Yunus b. Yezid b. Ebi en-Neccad olup kendisine Yunus İbn-i Yezid b. Müşkân b. Ebi en-Neccad el-Eylî, Ebu Yezid Kuraşî de denir. Muaviye b. Ebi Süfyan'ın mevlası olup Ebi Ali b. Yezid'in erkek kardeşi, Anbese b. Halid b. Yezid'in de amcasıdır.
Sika olup H. 159 veya H. 160'da öldüğü söylenir¹⁸⁷.
35. Şu'be b. El-Haccâc b. El-Verd el-Atekî, el-Ezdî, Ebu Bistam el-Vasîfî'dir.
Sika olup H. 160 senesinin başlarında vefat etmiştir¹⁸⁸.
36. Şuayb b. Ebi Hamza el-Kurâşî el-Emvî olup Sikadır. H. 162 veya H.163'te öldüğü rivayet edilmektedir¹⁸⁹.
37. Şeyban b. Abdurrahman et-Temimî'dir.
Sika olup H. 164'te vefat etmiştir¹⁹⁰.
38. Hammad b. Seleme b. Dinar el-Basri, Ebu Seleme b. Ebi Sahra olup Temim oğullarından Rebia b. Mâlik b. Hanzala'nın mevlasıdır. Kendisine Kureyşin veya Himyeri b. Kerâme'nin mevlası da denilmiştir.
Sika olup H. 167 senesinde vefat etmiştir¹⁹¹.
39. İbrahim b. Tahman b. Şu'be el-Horasânî, Ebu Saîd el-Herevî'dir.
Sika olup H. 168'de vefat etmiştir¹⁹².

¹⁸⁷ Mizzi, a.g.e., c.32, s.551-557, rn.7188.

¹⁸⁸ Mizzi, a.g.e., c.12, s.479-495, rn.2739.

¹⁸⁹ Mizzi, a.g.e., c.12, s.516-520, rn.2747.

¹⁹⁰ Mizzi, a.g.e., c.12, s.592-598, rn.2784.

¹⁹¹ Mizzi, a.g.e., c.7, s.253-269, rn.1482.

Ebu Hatim, a.g.e., c.3, s.140-142, rn.623.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical*, c.1, s.590-596, rn.2251.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nubela*, c.7, s.444-456, rn.168.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.3, s.11-16.

¹⁹² Mizzi, a.g.e., c.2, s.108-115, rn.186.

40. Leys b. Sa'd b. Abdurrahman el-Fehmî, Ebu'l-Hâris el-Misrî, Abdurrahman b. Halid b. Müsâfir'in mevlası veya İbn Sâbit b. Zâan'ın mevlası da denir.

Sika olup H.176 veya H.177 senesinde vefat etmiştir¹⁹³.

41. Abdulvâhid b. Ziyad el-Abdî'dir.

Sika olup H. 176, H. 177 veya H. 179'da vefat ettiği rivayet edilmiştir¹⁹⁴.

42. Yakub b. Abdurrahman b. Muhammed b. Abdullah b. Abd el-Garri el-Medenî'dir.

Sika olup H. 181 senesinde İskenderiye'de vefat etmiştir¹⁹⁵.

43. İbrahim b. Sa'd b. İbrahim b. Abdurrahman b. Avf el-Kuraşî ez-Zührî, Ebu İshak el-Medenî'dir.

Sika olup H. 182 veya H. 183'te öldüğü rivayet edilmiştir¹⁹⁶.

44. Bişr b. El-Mufaddal b. Lahik er-Raggaşi'dir.

Sika olup H. 186 veya H. 187'de öldüğü rivayet edilmiştir¹⁹⁷.

45. Mu'temir b. Süleyman b. Tahran et-Teymi, Ebu Muhammed el-Basri olup lakabının Tufeyl olduğu da söylenir.

¹⁹³ Mizzi, a.g.e., c.24, s.255-279, rn.5016.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.8, s.459-465.

¹⁹⁴ Mizzi, a.g.e., c.18, s.450-455, rn.3585.

Ebu Hatim, a.g.e., c.6, s.20-21, rn.108.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.7, s.123.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdir-Rical*, c.2, s.672, rn.5287.

¹⁹⁵ Mizzi, a.g.e., c.32, s.348-351, rn.7095.

Ebu Hatim, a.g.e., c.9, s.210, rn.877.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.7, s.644-645.

¹⁹⁶ Mizzi, a.g.e., c.2, s.88-94, rn.174.

¹⁹⁷ Mizzi, a.g.e., c.4, s.147-151, rn.707.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.1, s.458-459.

Sika olup H. 187 senesinde vefat etmiştir¹⁹⁸.

46. Cerir b. Abdulhamid b. Gurd ed-Dabbî Ebu Abdullah er-Razi'dir.
Sika olup H. 188 senesinde vefat etmiştir¹⁹⁹.

47. Abdullah b. İdris b. Yezid b. Abdurrahman el-Evdî, ez-Zeafiri, Ebu Muhammed el-Kûfi'dir.
Sika olup H. 192 senesinde vefat etmiştir²⁰⁰.

48. Yahya b. Said b. Ebân b. Sâid b. El-As ibn Said b. El-As b. Ümeyye el-Kuraşî el-Emvi, Ebu Eyyüb el-Kufi'dir.
Sika olup H. 194 senesinde vefat etmiştir²⁰¹.

49. Muhammed b. Ca'fer el Huzelî olup Gunder lakabıyla maruftur.
Sika olup H. 193 veya H. 194 senesinde vefat etmiştir²⁰².

50. Muhammed b. Hâzım et-Temimî es-Sâdî, Ebu Muaviye ed-Darîr el-Kûfi'dir.
Sika olup H. 194 veya H.195 senesinde vefat etmiştir²⁰³.

¹⁹⁸ Mizzi, a.g.e., c.28, s.250-255, rn.6080.

Ebu Hatim, a.g.e., c.8, s.402-403, rn.1845.

Zehebi, *Mizânü'l-İ'tidal fi Nakdir-Rical*, c.4, s.142, rn.8648.

¹⁹⁹ Mizzi, a.g.e., c.4, s.540-551, rn.918.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.2, s.75-77.

²⁰⁰ Mizzi, a.g.e., c.14, s.293-301, rn.3159.

²⁰¹ Mizzi, a.g.e., c.31, s.319-323, rn.6831.

²⁰² Mizzi, a.g.e., c.25, s.5-10, rn.5120.

Ebu Hatim, a.g.e., c.7, s.221-222, rn.1223.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.9, s.50.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nubelâ*, c.9, s.98-103, rn.33.

²⁰³ Mizzi, a.g.e., c.25, s.123-133, rn.5173.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.9, s.137-139.

- 51.** Muaz b. Muaz b. Nasr b. Hassan b. El-Hur, Ibn Mâlik b. Haşhaş et-Temimi el-Anberî, Ebu'l-Müsennâ el-Basrî olup Ubeydullah b. Muaz'ın babasıdır.
Sika olup H. 196 senesinde vefat etmiştir²⁰⁴.
- 52.** Hişam b. Yusuf es-San'ânî, Ebû Abdurrahman el-Ebnâvî'dir.
Sika olup H. 197 senesinde vefat etmiştir²⁰⁵.
- 53.** Abdullah b. Vehb b. Müslim el-Kuraşî el-Fihri, Ebu Muhammed el-Mısrî'dir.
Sika olup H. 197 senesinde vefat etmiştir²⁰⁶.
- 54.** Süfyan b. Uyeyne b. Ebi İmran olup ismi Meymûn el-Hilali'dir ki kendisine Ebu Muhammed el-Kûfi de denir.
Sika olup H. 198 senesinde vefat etmiştir²⁰⁷.
- 55.** Salim b. Nuh b. Ebi Ata el-Basri, Ebu Said el-Attar'dır.
Ebu Hatim kendisiyle ihticac edilemeyeceğini, Yahya b. Main hiçbir şey olduğunu, Nesai kuvvetli olmadığını söylerken Ebu zur'a sika, saduk ve problemsiz olduğunu ifade etmiştir.
H. 200'den sonra vefat etmiştir²⁰⁸.

²⁰⁴ Mizzi, a.g.e., c.28, s.132-138, rn.6036.

Ebu Hâtim, a.g.e., c.8, s.248-249, rn.1132.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.7, s.482.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, c.9, s.54-57, rn.16.

²⁰⁵ Müzzi, a.g.e., c.30, s.265-269, rn.6592.

²⁰⁶ Mizzi, a.g.e., c.16, s.277-287, rn.3645.

Ebu Hatim, a.g.e., c.5, s.189-190, rn.879.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical*, c.2, s.521-524, rn.4677.

²⁰⁷ Mizzi, a.g.e., c.11, s.177-197, rn.2413.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical*, c.2, s.170-171, rn.3327.

²⁰⁸ Mizzi, a.g.e., c.10, s.172-175, rn.2158.

Ebu Hatim, a.g.e., c.4, s.188, rn.813

56. Hammad b. Üsame b. Zeyd el-Kuraşî, Ebu Usame el-Kûfî olup Beni Haşim'in mevlasıdır.
Sika olup H. 201 senesinin Zilkade ayında vefat etmiştir²⁰⁹.
57. Zeyd b. el-Hubbab b. Reyyan olup İbn Ruman et-Temimi de denir.
Sika olup H. 203 senesinde vefat etmiştir²¹⁰.
58. Yezid b. Hârûn b. Zâzî olup İbn Zâzan da denir.
Sika olup H. 206 senesinin başlarında vefat etmiştir²¹¹.
59. Müemmil b. İsmail el-Kuraşî el-Adevî, Ebu Abdurrahman el-Basri'dir.
Ebu Hatim Sadûk olup sünnete aşırı derecede bağlı olduğunu fakat çok hatalar yaptığını söylerken, Buhari de onun Münkerü'l-Hadis (**مُنْكَرُ** **الْحَدِيثِ**)²¹² olduğunu ifade etmiştir.
H. 205 veya H. 206'da öldüğü rivayet edilmiştir²¹³.
60. Ravh b. Ubâde b. Alâ b. Hassân b. Amr b. Mersed el-Kaysî, Ebu Muhammed el-Basrî'dir. Kays b. Sakebe oğullarındandır.

²⁰⁹ Mizzi, a.g.e., c.7, s.217-224, rn.1471.

Ebu Hatim, a.g.e., c.3, s.132-133, rn.600.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical*, c.1, s.588, rn.2235.

Zehebi, *Siyeru A'lamü'n-Nübelâ*, c.9, s.277-279, rn.76.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.3, s.2-3.

²¹⁰ Mizzi, a.g.e., c.10, s.40-47, rn.2095.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.3, s.402-404.

²¹¹ Mizzi, a.g.e., c.32, s.261-269, rn.7061.

Zehebi, *Siyerü A'lamü'n-Nübelâ*, c.9, s.358-372, rn.118.

Ebu Hatim, a.g.e., c.9, s.295, rn.1257.

²¹² Uğur, Mücteba, a.g.e., s.273.

²¹³ Mizzi, a.g.e., c.29, s.176-179, rn.6319.

Ebu Hatim, a.g.e., c.8, s.384, rn.1709.

İbn Hibban, *Sikat*, c.9, s.187.

Cerh ve Tadil açısından ihtilafı bir konuma sahip olup H. 205 veya H. 207 senesinde vefat ettiği rivayet edilmiştir²¹⁴.

61. Ya'kup b. İbrahim b. Sa'd b. İbrahim b. Abdurrahman b. Avf el-Kurâşî, ez-Zührî, Ebu Yusuf el-Medenî olup Sa'd b. İbrahim b. Sa'd'ın erkek kardeşidir.

Sika olup H. 208'de vefat etmiştir²¹⁵.

62. Abdurrezzak b. Hemmam b. Nafi' el- Himyeri'dir.

Sika olup H. 211'da vefat etmiştir²¹⁶.

63. Ubeydullah b. Musa b. Ebi'l-Muhtar olup ismi Bâzâm el-Absi'dir.

Sika olup H. 213 veya H. 214 senesinde vefat etmiştir²¹⁷.

64. Muhammed b. Sabık et-Temimi olup Fars kökenlidir.

Yahya b. Main zayıf, İcli ve Yakup b. Şeybe Sika, Nesai de problemsiz olduğunu söylemiştir.

H. 213 veya H. 214 senesinde vefat etmiştir²¹⁸.

65. Ali b. Hafs el-Mervezi, Ebu Hasan'dır.

²¹⁴ Mizzi, a.g.e., c.9, s.238-246, rn.1930.

Ebu Hatim, a.g.e., c.3, s.498-499, rn.2255.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical*, c.2, s.58-60, rn.2802.

Zehebi, *Siyeru A'lamü'n-Nübelâ*, c.9, s.402-408, rn.131.

²¹⁵ Mizzi, a.g.e., c.32, s.308-311, rn.7082.

Ebu Hatim, a.g.e., c.9, s.202, rn.843.

²¹⁶ Mizzi, a.g.e., c.18, s.52-63, rn.3415.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.6, s.310-315.

²¹⁷ Mizzi, a.g.e., c.19, s.164-170, rn.3689.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical*, c.2, s.16, rn.5400.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.7, s.50-53.

²¹⁸ Mizzi, a.g.e., c.25, s.233-237, rn.5230.

Ebu Hatim, a.g.e., c.7, s.283, rn.1528.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.9, s.61.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical*, c.3, s.555, rn.7568.

Sikadır. Buhari Ali b. Hafs'la H. 217 senesinde Askalân da karşılaştığını söylemiştir. Hadisleri Şam ehliendir²¹⁹.

66. Lakabı Fadl b. Dukeyn olup ismi Amir b. Hammâd b. Züheyr b. Dirhem el-Kuraşî et-Teymi et-Talhi, Ebu Nuaym el-Mülai el-Kûfî el-Ahvel'dir. Kendisi Ubeydullah b. Talha ailesinin mevlasıdır. Sika olup H. 218'de vefat etmiştir²²⁰.

67. Affan b. Müslim b. Abdullah es-Saffar, Ebu Osman el-Basri olup Azre b. Sabit el-Ensari'nin mevlasıdır. Sika olup H. 219'de veya H. 220'de öldüğü rivayet edilmiştir²²¹.

68. Abdullah b. Osman b. Cebele b. Ebi Ravvad olup ismi Meymûn'dur. Kendisi için Eymen el-Ezdi el-Ateki, Ebu Abdurrahman el-Mervezi de denilmiş olup Abdân lakabıyla da maruftur. Şazan lakabıyla maruf Abdülaziz b. Osman'ın erkek kardeşidir. Sika olup H. 221 veya H. 222'de vefat ettiği rivayet edilmiştir²²².

69. Hakem b. Nâfi' el-Behrani, Ebu'lyeman el-Hımsî'dir. Sika olup H. 222 senesinde vefat etmiştir²²³.

²¹⁹ Mizzi, a.g.e., c.20, s.411, rn.4055.

İbn Hibban, *Sikat*, c.8, s.469.

²²⁰ Mizzi, a.g.e., c.23, s.197-220, rn.4732.

Ebu Hatim, a.g.e., c.7, s.61-62, rn.353.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.7, s.319.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical*, c.3, s.350-351, rn.6720.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.8, s.270-276.

²²¹ Mizzi, a.g.e., c.20, s.160-176, rn.3964.

Ebu Hatim, a.g.e., c.7, s.30, rn.165.

Ibn Hubban, *Sikat*, c.8, s.522.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, c.10, s.242-255, rn.65.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical*, c.3, s.81-82, rn.5678.

²²² Mizzi, a.g.e., c.15, s.276-279, rn.3416.

Zehebi, *Siyeri A'lamu'n-Nübelâ*, c.10, s.270-272, rn.71.

²²³ Mizzi, a.g.e., c.7, s.146-155, rn.1448.

70. Abdullah b. Sâlih b. Muhammed b. Müslim el-Cühenî'dir.
Zayıf olup H. 222 veya H. 223 senesinde vefat etmiştir²²⁴.
71. Hişam b. Abdulmelik el-Bâhilî, Ebu'l Velid et-Tayâlisi el-Basrîdir.
Sika olup H. 227 senesinde vefat etmiştir²²⁵.
72. Abdullah b. Muhammed b. Abdullah b. Ca'fer b. el-Yemân b. Ahnes b.
Huneys el-Cu'fi, Ebu Ca'fer el-Buhari olup Müsnedi olarak da maruftur.
Sika olup H. 229 senesinde vefat etmiştir²²⁶.
73. Muhammed b. Abdullah b. Numeyr el-Hemdanî el-Hârifi, Ebu
Abdurrahman el-Kûfi el-Hafız olup Hârif Hemedan'dan bir kabile
ismidir.
Sika olup H. 234 senesinde vefat etmiştir²²⁷.
74. Ubeydullah b. Ömer b. Meysere el-Cüşemî'dir.
Sika olup H. 235 yılında vefat etmiştir²²⁸.
75. Abdullah b. Muhammed b. İbrahim b. Osman b. Havâsîfî el-Absî'dir.
Sika olup H. 235 senesinde vefat etmiştir²²⁹.

²²⁴ Mizzi, a.g.e., c.15, s.98-109, rn.3336.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.5, s.256-261

Ebu Hatim, a.g.e., c.5, s.86-87, rn.398.

²²⁵ Mizzi, a.g.e., c.30, s.226-232, rn.6584.

²²⁶ Mizzi, a.g.e., c.16, s.59-62, rn.3536.

²²⁷ Mizzi, a.g.e., c.25, s.566-570, rn.5379.

İbn Hibban, *Sikat*, c.9, s.85.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.9, s.282-283.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, c.11, s.455-459, rn.111

²²⁸ Mizzi, a.g.e., c.19, s.130-136, rn.3669.

Ebu Hatim, a.g.e., c.5, s.327,328, rn.1547.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.8, s.405-406.

²²⁹ Mizzi, a.g.e., c.16, s.34-42, rn.3526.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, c.11, s.122-128, rn.44.

76. Ubeydullah b. Muaz b. Muaz b. Nasr b. Hassân b. El-Hürri b. Malik b. el-Haşhaş el-Anberi, Ebu Amr el Basri'dir.
Sika olup H. 237 senesinde ölmüştür²³⁰.
77. İshak b. İbrahim b. Mahlad b. İbrahim b. Matar el-Hanzalî, Ebu Yâkup el-Mervezî olup İbn Rahaveyh olarak maruftur.
Sika olup H. 238 senesinde vefat etmiştir²³¹.
78. Osman b. Muhammed b. İbrahim b. Osman b. Havasiti el-Absî.
Sika olup H. 239'da ölmüştür²³².
79. Kuteybe b. Said b. Cemil b. Tarif b. Abdullah es-Sakafî, Ebu Recâ el-Belhi el-Baglânî'dir. Sika olup H. 240'ta vefat ettiği rivayet edilmiştir²³³.
80. Abdullah b. Muaviye b. Musa b. Ebi Galiz olup ismi Neşit b. Mesud b. Ümeyye b. Halef el-Kuraşî el-Cumahî, Ebu Cafer el-Basri'dir.
Sika olup H. 243 senesinde Basra'da vefat etmiştir²³⁴.
81. Muhammed b. Abdula'la es-San'ânî el-Kaysî, Ebu Abdullah el-Basri'dir. Sika olup H. 245 senesinde Basra'da vefat etmiştir²³⁵.

²³⁰ Mizzi, a.g.e., c.19, s.158-160, rn.3685.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.7, s.48-49.

²³¹ Mizzi, a.g.e., c.2, s.372-388, rn.332.

²³² Mizzi, a.g.e., c.19, s.478-487, rn.3857.

Ebu Hatim, a.g.e., c.6, s.166-167, rn.913.

İbn Hubban, *Sikat*, c.8, s.454.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, c.11, s.151-154, rn.58.

Zehebi, *Mizanu'l-İ'tidal fi Nakdi'r-Rical*, c.3, s.35-39, rn.5518.

²³³ Mizzi, a.g.e., c.23, s.523-537, rn.4852.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, c.11, s.13-24, rn.8.

Ebu Hatim, a.g.e., c.7, s.140, rn.784.

²³⁴ Mizzi, a.g.e., c.16, s.161-163, rn.3582.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.6, s.38-39.

²³⁵ Mizzi, a.g.e., c.25, s.581-584, rn.5385.

Ebu Hatim, a.g.e., c.8, s.16, rn.70.

- 82.** Ahmed b. İbrahim b. Kesir b. Zeyd b. Eflah b. Mansur b. Müzahim el-Abdi, Ebu Abdullah el-Bağdadi en-Nükri olup Devrâğî olarak maruftur. Sika olup H. 246'da vefat etmiştir²³⁶.
- 83.** Seleme b. Şebib en-Neysâbûrî, Ebu Abdurrahman el-Hacrî el-Müsmâî'dir. Sika olup H. 246 veya H. 247'de vefat ettiği rivayet edilmiştir²³⁷.
- 84.** Süfyan İbn'u Vekî' b. el-Cerrah er-Ruâsî, Ebu Muhammed el-Kûfî'dir. Zayıf olup H. 247 senesinde vefat etmiştir²³⁸.
- 85.** Harmele b. Yahya b. Abdullah b. Harmele b. İmran b. Gurrad et-Tüçibî, Ebu Hafs el-Mısırî olup İmam'ı Şafii'nin arkadaşlarından. Ebu Hatim Harmeleye ihticâc edilemeyeceğini söylemiştir. H. 243, H. 244 veya H. 248 senelerinde vefat ettiği rivayet edilmiştir²³⁹.
- 86.** Muhammed b. el-Alâ b. Küreyb et-Hemdanî Ebu Kureyb el-Küfî'dir. Sika olup H. 248 senesinde vefat etmiştir²⁴⁰.
- 87.** Yahya b. Habîb b. Arabî el-Hârîsi olup kendisine Şeybani veya Ebu Zekeriya el-Basri de denir. Sika olup H. 248 senesinde vefat etmiştir²⁴¹.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.9, s.104.

²³⁶ Mizzi, a.g.e., c.1, s.249-252, rn.3.

²³⁷ Mizzi, a.g.e., c.11, s.284-287, rn.2455.

²³⁸ Mizzi, a.g.e., c.11, s.200-204, rn.2418.

²³⁹ Mizzi, a.g.e., c.5, s.548-552, rn.1166.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.2, s.229-231.

²⁴⁰ Mizzi, a.g.e., c.26, s.243-248, rn.5529.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.9, s.385-386.

²⁴¹ Mizzi, a.g.e., c.31, s.262-263, rn.6806.

Zehebi, *Siyeru A'lâmü'n-Nübelâ*, c.11, s.156-157, rn.61.

Ebu Hatim, a.g.e., c.9, s.137, rn.581.

- 88.** Abdu'bnü Humejd b. Nasr el-Kissî, Ebu Muhammed olup Kissi olarak maruftur. İsmnin Abdu'l-Humejd olduğu da söylenir.
Sika olup H. 249'taa vefat etmiştir²⁴².
- 89.** Nasr b. Ali b. Nasr b. Ali b. Suhbân İbnü Ubeyy el-Ezdî el-Cahdamî'dir.
Sika olup H. 250 veya H. 251 senesinde vefat ettiği rivayet edilmiştir²⁴³.
- 90.** Muhammed b. Müsennâ b. Ubeyd b. Kays b. Dînar el-Anezi, Ebu Mûsâ el-Basri el-Hafız olup ez-Zemin lakabıyla maruftur.
Sika olup H. 252 senesinde vefat etmiştir²⁴⁴.
- 91.** Huşeyş b. Usum b. Esved, Ebu Âsım en-Nesâî el-Hafız denilen bu kimse "Kitabu'l İstikâme"nin sahibidir.
Sika olup H. 253 senesinin Ramazanında vefat etmiştir²⁴⁵.
- 92.** İshak b. İbrahim b. Habib b. Eş-Şehid eş-Şehîdî, Ebu Ya'kup el-Basrî'dir. Sika olup H. 257 senesinde vefat etmiştir²⁴⁶.
- 93.** Abdullah b. el-Mübarek b. Vâdih el-Hanzeli'dir. Sikadır²⁴⁷.

²⁴² Mizzi, a.g.e., c.18, s.524-528, rn.3610.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.6, s.455-457.

²⁴³ Mizzi, a.g.e., c.29, s.355-361, rn.6406.

Ebu Hatim, a.g.e., c.8, s.471, rn.2159.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.9, s.217-218.

²⁴⁴ Mizzi, a.g.e., c.26, s.358-365, rn.5579.

Ebu Hatim, a.g.e., c.8, s.95, rn.409.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.9, s.111.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, c.12, s.123-126, rn.42.

Zehebi, *Mizanü'l-İ'tidal fi Nakdir-Rical*, c.4, s.24, rn.8115.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.9, s.425-427.

²⁴⁵ Mizzi, a.g.e., c.8, s.251-254, rn.1690.

²⁴⁶ Mizzi, a.g.e., c.2, s.361-363, rn.324.

²⁴⁷ Mizzi, a.g.e., c.16, s.5-25, rn.3520.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.5, s.382-387.

Ebu Hatim, a.g.e., c.5, s.179-181, rn.838.

Ibn Hibban, *Sikat*, c.7, s.7-8.

94. Furat b. Ebi Abdurrahman el-Gazzaz et-Temimi, Ebu Muhammed olup kendisine Ebu Abdullah el-Basri de denilmiştir. Sika'dır²⁴⁸.
95. Yezid b. Abdurrahman b. Esved el-Evdî ez-Zeâfirî, Ebu Dâvud el-Kûfî olup sikadır²⁴⁹.
96. Hüseyin b. Ali b. Ebî Tâlib el-Kurâşî el-Hâşimî Ebu Abdullah el-Medenî olup sikadır²⁵⁰.
97. Abdurrahman b. Ebi Bekre olup ismi Nufey' b. El-Hâris es-Sakafî'dir. Ebu Bahr veya Ebu Hâtim el-Basrî de denilir. Sikadır²⁵¹.
98. Velid b. Abdullah b. Cumey' ez-Zührî el-Küfî olup sikadır²⁵².
99. Hammad b. Humejd'dir. Sikadır²⁵³.
100. Bişr b. Muhammed es-Sahtiyânî, Ebu Muhammed el-Mervezî olup sikadır²⁵⁴.

²⁴⁸ Mizzi, a.g.e., c.23, s.150-155, rn. 4711.

Ebu Hatim, a.g.e., c.7, s.79, s.451.

Zehebi, *Mizanü'l-İ'tidal fî Nakdir-Rical*, c.3, s.343, rn.6693.

²⁴⁹ Mizzi, a.g.e., c.32, s.186-187, rn.7020.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.11, s.345.

²⁵⁰ Mizzi, a.g.e., c.6, s.397-449, rn.1323.

²⁵¹ Mizzi, a.g.e., c.17, s.5-7, rn.3771.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, c.4, s.319-320, rn.114.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.6, s.148-149.

İbn Hibban, *Sikat*, c.5, s.77.

²⁵² Mizzi, a.g.e., c.31, s.35-36, rn.6713.

Ebu Hatim, a.g.e., c.9, s.8, rn.34.

²⁵³ Mizzi, a.g.e., c.7, s.232-233, rn.1478.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.3, s.6-7.

²⁵⁴ Mizzi, a.g.e., c.4, s.145-147, rn.705.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.1, s.458-459.

101. Şakik b. Seleme Ebu Vâil el-Esedî olup sikadır²⁵⁵.
102. İdris b. Yezid b. Abdurrahman el-Evdî ez-Zeâfirî, Ebu Abdullah el-Küfî olup sikadır²⁵⁶.
103. Cebr b. Nevf el-Hemdanî el-Bikâli, Ebu'l Vaddâk el-Küfî olup sikadır²⁵⁷.
104. El-Hâris b. Hasîra el-Ezdî, Ebu Nu'man el-Küfî olup sikadır²⁵⁸.
105. Said b. Yezid b. Mesleme el-Ezdî olup kendisi için et-Tâhi, Ebu Mesleme el-Basri'de denilmiştir.
Cerh ve Tadil açısından Salih (صالح) olduğu söylemiştir²⁵⁹.
106. Selm'übnü Zerir el-Utâridî, Ebu Yunus el-Basri'dir.
Yahya b. Main zayıf, Ebu Hatim de sika ve problemsiz olduğunu söylemiştir²⁶⁰.
107. Şüreyh b. Nu'man es-Sâidi el-Küfî olup Cerh ve Tadil açısından şüphelidir²⁶¹.

²⁵⁵ Mizzi, a.g.e., c.12, s.548-556, rn.2767.

Ebu Hatim, a.g.e., c.4, s.371, rn.1613.

Zehebi, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, c.4, s.161-166, rn.59.

²⁵⁶ Mizzi, a.g.e., c.2, s.299-301, rn.293.

²⁵⁷ Mizzi, a.g.e., c.4, s.495-497, rn.895.

²⁵⁸ Mizzi, a.g.e., c.5, s.224-226, rn.1015.

²⁵⁹ Mizzi, a.g.e., c.11, s.114-116, rn.2381.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.4, s.100-101.

²⁶⁰ Mizzi, a.g.e., c.11, s.222-226, rn.2428.

²⁶¹ Mizzi, a.g.e., c.12, s.450-452, rn.2728.

108. Ziyad b. Hasan b. Furat el-Gazzâz et-Temîmî el-Kûfî, Cerh ve Tadil ilmi açısından şüpheli olup Ebu hatim Münkerü'l-Hadis olduğunu söylemiştir²⁶².

109. Abdu'l-A'la b. Abdü'l—A'la el-Sâmî el-Basrî olup Cerh ve Tadil açısından zayıftır²⁶³.

Yukarıda kendilerini ve Ravi şemasıyla bilgilerini verdiğimiz hadisler; senet açısından Ravierin en yüksek düzeyde sika (97 Ravi), en düşük düzeyde de şüpheli (7 Ravi) ve zayıf (5 Ravi) olmaları hatta birbirlerine yetişme açısından da herhangi bir problem olmaması sebebiyle sağlamdır ve güvenilirlerdir.

²⁶² Mizzi, a.g.e., c.9, s.452-454, rn.2036.

İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c.3, s.362-363.

²⁶³ Ukayli, Ebu Cafer Muhammed b. Amr b. Musa b. Hammad; *Kitabu'l-Duafâi'l-Kebir*, Beyrut, Trs., 1-4, Darü Kütübî'l-İlmiyye, c.3, s.58-59.

B. HADİSLERİN METİN DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölümde önce İbn Sayyad'la ilgili rivayetlerin özsel boyuttaki mana açılımını vereceğiz. Daha sonra da rivayet edilen metnin mana açılımını ve analitik yapısını inceleme ve değerlendirmeye çalışacağız.

1. Hadis Metinlerinde Geçen Bazı Garib Lafızlar :

Biz bu bab'da İbn Sayyad'la ilgili rivayetlerin özsel boyutunu oluşturan metnin can alıcı kelimelerini ve cümlelerini yerine göre filolojik tahlillerini de vermek suretiyle mana açısından neyi ifade ettikleri noktasında açıklamaya çalışacağız.

الرھط = İçlerinde kanının olmadığı on kişiden az adamdan oluşan topluluğa denir²⁶⁴.

اطم = Saray gibi taştan yapılmış bina olup kale de denilmiştir²⁶⁵. Her kale taşlar üzerine bina edilmiştir ve her dört kenarlı kare şeklindeki ev de düzdür çoğulu اطام'dır²⁶⁶.

بنی مغالة = Megaleoğulları demektir. Ensar'dan bir kabiledir (soydur)²⁶⁷.

²⁶⁴ Aynî, Bedrettin, *Umdetü'l-Kârî li Şerhi Sahihi'l-Buhârî*, Dâru't-Tibaati'l Amire, H. 1308, 1-11, c.4, s.188.

Aliyyü'l-Kârî, a.g.e., c.5, s.214.

Kannucî, a.g.e., c.2, s.344.

²⁶⁵ Kannuci, a.g.e., c.2, s.344.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.434.

Aynî, a.g.e., c.4, s.188.

Azimabâdi, a.g.e., c.11, s.479.

İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahihi'l-Buhari*, Kahire, H.1319., c.1-13, Matbaatu'l-Hayriyye, c.3, s.144.

Kirmânî, Şemsuddin Muhammed b. Yusuf b. Ali, *Sahihu'l-Buhari bi Şerhi Kirmânî, Müessesetü Matbaati'l-İslamî*, Kahire, M. 1933, c.1, s.25; c.7, s.129; c.22, s.36.

²⁶⁶ Aliyyü'l-Kârî, a.g.e., c.5, s.214.

²⁶⁷ Kannuci, a.g.e., c.2, s.344.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.434.

İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, c.3, s.144.

Beni Muaviye, Beni Cüdeyle olup Adiy b. Amr b. Malik İbn Neccar'ın eşine nispet edilmiştir²⁶⁸. Balatun nihayetinde Mescidi Nebebi'yi karşına alarak durduğunda sağ tarafında kalanlar hep Benî Megale'dir²⁶⁹.

اتشهد أنى رسول الله = Burada buluğa ermemiş bir oğlan çocuğuna Müslüman olması teklif edilmiştir²⁷⁰. Buradan anlaşılması gereken Hz. Peygamber (sav.) henüz buluğa ermemiş olan İbn Sayyad'a İslam olmasını teklif ettiği zaman İbn Sayyad'ın İslam oluşunun sahih olmayacağıdır²⁷¹.

اشهد أنك رسول الاميين = Burada kastedilen okuma yazma bilmeyen müşrik Araplardır²⁷² veya bu siz sadece Mekkelilere nispet edilmiştir. Ayrıca burada şöyle bir ikaz ve bilgi vardır: İbn Sayyad'ın da dahil olduğu Yahudiler Peygamber (sav.)'in peygamberliğini çok iyi bilmelerine rağmen Peygamberin Arapların dışındaki kabilelerden (kavimlerden) çıkacağını iddia ediyorlardı. Fakat peygamberlik (Risalet) subut bulunca onların delilleri çürüdü, yalanları da ortaya çıkmış oldu. Ayrıca Peygamber (sav.)'in Risaletinin tasdiki tüm insanlığa da vacip oldu²⁷³.

²⁶⁸ Aynî, a.g.e., c.4, s.189.

²⁶⁹ Aynî, a.g.e., c.4, s.189.

Azimabadî, a.g.e., c.11, s.479.

Kirmâni, a.g.e., c.7, s.129; c.22, s.36-37.

²⁷⁰ Duvayyân, İbrahim b. Muhammed b. Sâlim, *Menâru's-Sebil fi Şerhi'd-Delil, Mektebetü'l-Meârif*, Riyad, Trs., 1-2, c.2, s.466.

el-Hanefî, Abdullah b. Yusuf Ebu Muhammed, *Nasbu'r-Râye li Ehadisi'l-Hidaye*, Daru'l-Hadis, Mısır, H.1357, 1-4, c.3, s.456.

²⁷¹ Kannuci, a.g.e., c.2, s.344.

Kastallânî, a.g.e., c.2, s.435.

²⁷² Azimâbâdî, a.g.e., c.11, s.480.

²⁷³ Kannuci, a.g.e., c.2, s.344.

Kastallanî, a.g.e., c.2, s.435.

Kremâni, a.g.e., c.7, s.129; c.22, s.37.

Rüşâti Ümmiyyun isminin Arap Müşriklerine mahsus olduğunu ve Arap kavminin tevârüs edegeldiği harse nispet edilip bilhassa bu kavmin okuyup yazmak bilmeyen anadan doğma ümmi bir ümmet olduklarını bildiriyor²⁷⁴.

اتشهد أنى رسول الله فرفضه = Lüzumsuz ve sorunlu olması sebebiyle Peygamber (sav.)'in soruya cevap vermeyi terk etmesi manasındır²⁷⁵. Kelimenin sad ile فرفضه olduğu da rivayet edilmiştir. Mâzerî kelimenin sin ile فرفسه şeklinde olabileceğini söylemiştir ki mana o zaman ضربه برجله (ayağıyla ona vurdu) şeklinde olur. Fakat İyaz kelimeyi (fili) lugatların çoğunluğunda sad'lı halde bulamadığını söyler. Hâttâbî فرصه da ra'dan sonraki fa'nın hazfiyle بنیان مرصوص cümlesinde olduğu gibi sad'ların sıkıştırılmasıyla mana tazyik uygulamak, yüklemek şeklinde olur, der. Fa'nın yerine kaf'ın getirilmesiyle kelimenin (filin) فرقسه şeklinde olabileceği de rivayet edilmiştir. Fakat bu hususta ilk olan en açık ve en güzel olandır²⁷⁶.

Burada İbn Sayyad'ın Nübüvvet iddiasında bulunduğu muhtemeldir ki Mukâbeletü'l-Kelam bunu ve O'nun Allah indinden fitne ve imtihan için gönderilen bir kişi olduğunu gösterir²⁷⁷.

اتشهد أنى رسول الله ورسله = İbn Sayyad'ın Peygamber (sav.)'e امنیت بالله ورسله şeklindeki sözyle verdiği cevaba, risalet davasında yalancı olduğunun ortaya çıkmış olması sebebiyle Peygamber (sav.) امنیت

²⁷⁴ Aynî, a.g.e., c.4, s.189.

²⁷⁵ Azimâbâdî, a.g.e., c.11, s.480.

²⁷⁶ Kannuci, a.g.e., c.2, s.344.

Kastallanî, a.g.e., c.2, s.435.

Kirmâni, a.g.e., c.7, s.129.

Aynî, a.g.e., c.4, s.189.

²⁷⁷ Aliyyü'l-Kârî, a.g.e., c.5, s.214.

şeklinde cevap vermiştir. Yani şayet sen için kendisine karışık olmadığı sadık (doğru) bir elçi isen sana inanıyorum. Şayet sen için kendisine karışık olduğu yalancı bir elçi isen ki öylesin sus, yıkıl git, sana inanmıyorum, demek istemiştir²⁷⁸.

مايأتيك = ماذا ترى ؛ ما يأتيك = Peygamber (sav.) İbn Sayyad'a Risalet devasındaki yalanının ortaya çıkması için onu sorgulamak istediğinden bu soruyu sormuştur²⁷⁹. Manası gayb vb. haberlerden sana gelen(in mahiyeti) nedir? şeklindedir²⁸⁰.

قال ابن صياد يأتيني صادق وكاذب = Yani “belki doğrulanabilecek (doğru haber) belki de yalanlanabilecek (yalan haber) rüya görüyorum (geliyor), demektir²⁸¹. Kurtubi, İbn Sayyad kahinlerin yolu üzereydi. Söylediklerinin biri doğru çıkıyorsa biri de yalan çıkıyordu. Tirmizi de geçen ve Hz. Cabir'den gelen bir hadiste de “hakkı da batılı da görüyorum, ayrıca suyun üzerinde bir arş görüyorum, demiştir²⁸².

خط عليك الامر = Yani, ilka edildiğin şey hususunda şeytanın aklını karıştırmış²⁸³, doğru ve yalan hususunda aklın karışıktır, demektir. Nevevi Şeytanın sana getirdiği şey hususunda aklın karışıktır, anlamında olduğunu söylemiştir. Hattabî ise “Onun (İbn

²⁷⁸ Kannuci, a.g.e., c.2, s.345.

Kirmânî, a.g.e., c.7, s.129.

Kastallâni, a.g.e., c.2, s.435.

Ayni, a.g.e., c.4, s.189.

²⁷⁹ Kannûci, a.g.e., c.2, s.345.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.435.

²⁸⁰ Azimabâdi, a.g.e., c.11, s.481.

²⁸¹ Azimabâdi, a.g.e., c.11, s.481.

²⁸² Kannuci, a.g.e., c.2, s.345.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.435.

²⁸³ Kannuci, a.g.e., c.2, s.345.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.435.

Ayni, a.g.e., c.4, s.189.

Sayyad'ın) söylediklerinin bir kısmı doğru çıkarken bir kısmı da yalan çıkıyordu. Yani durum kendisine karışıktır” demektir²⁸⁴.

انى قد خبأت لك = İçimde, gönlümde, kalbimde senin için sakladım, demektir²⁸⁵.

خبياً= Feil vezindedir. (Gizli ve gaib olan her) şey demektir²⁸⁶. Bezzar da ve Taberâni'nin Evsat'ında Zeyd b. Hârise'den gelen rivayette Peygamber (sav.)'in Duhan Suresinin tamamını veya bir kısmını içinde sakladığı geçer. Ahmed b. Hanbel'de ise “Göğü apaçık bir dumanın kapladığı gün” ayetini sakladığı geçer²⁸⁷.

هو الدخ = Duh, duhan (duman) demektir²⁸⁸. Bezzar ve Ahmed b. Hanbel de Ebu Zerr'den gelen bir hadiste Ibn Sayyad duhan demeyi istedi. Fakat güç yetiremediği için “duh” diyebilirdi. Yani kelimeyi tamamlamaya güç yetiremedi. Zira Evliya Cinlerin, ilkası veya

²⁸⁴ Azimabadi, a.g.e., c.11, s.481.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.215.

²⁸⁵ Kannuci, a.g.e., c.2, s.345.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.435.

Ayni, a.g.e., c.4, s.189.

Azimabadi, a.g.e., c.11, s.481.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.215.

El-Ebnâsî, İbrahim b. Musa b. Eyyub el-Burhan, *Şazzü'l-Fiyah min Ulum'i Ibn Salah*, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, Birinci Baskı, H. 1418/M.1998, 1-2, c.2, s.452.

²⁸⁶ İbn Manzur, a.g.e., c.1, s.62.

²⁸⁷ Kannuci, a.g.e., c.2, s.345.

Kastallîni, a.g.e., c.2, s.435.

Ayni, a.g.e., c.4, s.189.

²⁸⁸ El-Ebnâsî, a.g.e., c.2, s.452-454.

El-Bekri, Ebu Ubeyd, *Faslu'l Makal fi Şerhi Kitabi'l-Emsâl*, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, M.1983, 1, c.1, s.9.

Hattabi, Muhammed b. İbrahim Ebu Süleyman el-Büsti, *Garibu'l-Hadis*, Câmiatü Ümmü'l-Kurâ, Mekke, H.1402, 1-3, c.1, s.633-635.

Sehâvî, Şemsuddin Muhammed b. Abdurrahman, *Fethu'l-Mugis Şerhi Elfiyeti'l-Hadis*, Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Lübnan, H.1403, 1-3, c.3, s.52.

nefsin teması sonucu bazı kelimeleri kaçırarak kahinlerin âdeti üzere iki harfin dışında ayeti kerimeye eremedi (ulaşamadı)²⁸⁹.

أخشأ = Kendisiyle köpeğin defedildiği lafızdır. Aşağılanmış ve kavulmuş olarak sus, demektir²⁹⁰.

فلن تعدوا قدرك = Yani Sen peygamberlere mahsus olan vahiyden ve saliklerin erebileceği ilhamdan evvel, önce (başka) gabya muttali olma gücüne ulaşamazsın.

Burada İbn Sayyad Peygamber (sav.)'in nefsiyle konuştuğu veya gizlice ashabına söylediği (ki Hz. Ömer Peygamber (sav.)'in bazı ashabına “göğü apaçık bir duman kapladığı gün” ayetini söylediğini bildirmiştir) şeyi duyan İblis kendisine ilka ettiğini söylemiştir²⁹¹.

ان يكن هو الدجال = ان يكنه “Şayet deccalse...²⁹²” demektir.

²⁸⁹ Kannuci, a.g.e., c.2, s.345.

Kirmani, a.g.e., c.7, s.130; c.22, s.36; c.23, s.87.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.435.

Ayni, a.g.e., c.4, s.189.

²⁹⁰ Kannuci, a.g.e., c.2, s.345.

Kirmani, a.g.e., c.7, s.130; c.23, s.87; c.22, s.36.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.435.

Ibn Hacer, *Fethu'l-Bâri*, c.10, s.427.

Ayni, a.g.e., c.4, s.189-190.

Azimabadi, a.g.e., c.11, s.482.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.215.

²⁹¹ Kannuci, a.g.e., c.2, s.345.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.435-436.

Ayni, a.g.e., c.4, s.189-190.

²⁹² Kannuci, a.g.e., c.2, s.346.

Kirmani, a.g.e., c.7, s.130.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.436.

Ayni, a.g.e., c.4, s.190-193.

Azimabadi, a.g.e., c.11, s.482.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.215.

فَلَنْ تَسْلُطَ عَلَيْهِ = Cabir'den gelen bir hadiste “Onun sahibi sen değilsin, Meryem oğlu İsa’dır” şeklinde geçer²⁹³.

وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فَلَخَيْرٍ لَكَ فِي قَتْلِهِ = Peygamber (sav.) yalancı Peygamberlik iddiasına rağmen İbn Sayyad’ın katline (öldürülmesine) izin vermemiştir. Çünkü İbn Sayyad buluğa ermemiştir veya muâhede imzalanmış kavmin bir ferdidir. Ayrıca Nübüvvet iddiası şüpheli görünmekte, açıklık ve sağlamlık ifade etmemektedir.

Allah (c.c.) Kur’an-ı Kerim’de “Şeytanları kafirlerin üzerine göndeririz” buyurmaktadır. İbn Sayyad’ın Deccal olup olmadığı hususunda ihtilaf edilmiştir. Deccal olmasını olumsuzlayan unsurlar çocuğunun olması, Mekke ve Medine’ye girmiş olması, hatta Medine’de ölmüş olmasıdır. Cenaze namazı kılınmadan önce yüzü açılmış ve insanlar yüzünü görüp onu teşhis de etmiştir²⁹⁴.

أَنْ يَسْمَعَ مِنْ ابْنِ صَيَادٍ شَيْئًا = Kahin veya Sahir (büyücü) ehli olup olmadığını bilmek için halvet halinde söylediği sözleri duymak amacıylademektir²⁹⁵.

وَهُوَ مُضْطَجِعٌ؛ يَغْنَى فِي قَطِيفَةٍ = İplik ve liften yapılmış elbise....demektir²⁹⁶.

²⁹³ Kannuci, a.g.e., c.2, s.346.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.436.

Ayni, a.g.e., c.4, s.191-193.

²⁹⁴ Kannuci, a.g.e., c.2, s.346.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.436.

Ayni, a.g.e., c.4, s.191-193.

²⁹⁵ Kannuci, a.g.e., c.2, s.346.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.436.

²⁹⁶ Kannuci, a.g.e., c.2, s.346.

Kirmani, a.g.e., c.7, s.131; c.11, s.161.

Ayni, a.g.e, c.4, s.194.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.216.

زممة = رمرمة ؛ زممة
 Kamusta Yabani eşeklerin yemekten sonra (yemek üzerine) dudak ve dillerini kullanmaksızın sessizce anlaşılmaz, sadece burun ve boğaz arasında dönem bir ses çıkarmalarıdır²⁹⁷.

ابن صياد = فثار Yani yattığı yerden süratle ayağa kalktı (fırladı) anlamındadır. Bir rivayette de فتاب olarak geçmekte olup o zamanda mana “bulunduğu halden geri döndü (çıktı)” şeklinde olur²⁹⁸.

لو تركته = Yani “annesi gelişimizi bildirmeseydi” demektir²⁹⁹.

لبين = Yani “hakikatte muttali olduğu hali bize açık olacaktı” demektir³⁰⁰.

2. İbn Sayyad Hadislerinin Metin Tenkidi :

Biz burada İbn Sayyad hakkında yapılan rivayetlerin anlam bakımından bir tenkidini ve değerlendirmesini yapmaya çalışacağız.

²⁹⁷ Kannuci, a.g.e., c.2, s.346-347.

Kirmani, a.g.e., c.11, s.161.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.436-437.

Ibn Hacer, *Fethu'l-Bâri*, c.3, s.144.

Ayni, a.g.e., c.4, s.194.

²⁹⁸ Kannuci, a.g.e., c.2, s.347.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.437.

Ayni, a.g.e., c.4, s.194.

²⁹⁹ Kannuci, a.g.e., c.2, s.347.

Kirmani, a.g.e., c.11, s.161.

Ayni, a.g.e., c.4, s.194.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.437.

³⁰⁰ Kannuci, a.g.e., c.2, s.347.

Kastallani, a.g.e., c.2, s.437.

Ayni, a.g.e., c.4, s.194.

a) H.z. Muhammed (SAV) ve İbn Sayyad :

a1. Peygamberlik Konusu :

En basit ve oldukça orijinal haliyle sadece iki unsurdan ibarettir.

Peygamber (sav.) İbn Sayyad’a “Benim Allah’ın Resülü olduğuma şahadet eder misin?” demiş O’da Peygamber (sav.)’e “Hayır, Peki sen benim Allah’ın Resülü olduğuma şahadet eder misin?” şeklinde cevap vermiştir. Rivayet “Allah’ın elçisi O’nu terk etti” şeklindeki bir sonuç noktasına sahiptir. Bu sonuç kendi içerisinde Peygamber (sav.)’in İbn Sayyad’ın isteğine cevap verdiği çok yaygın varyantı olan İbn Ömer rivayetlerini içinde barındırmaktadır. Üçüncü unsuru da içine alan bu cevap farklı şekillerde kendisini göstermiştir “Allah’a ve O’nun Resullerine inanıyorum”, Allah’a, Kitaplarına, Peygamberlerine ve Kıyamet gününe inanıyorum”, Allah’a ve Meleklerine ve Kitaplarına inanıyorum” gibi³⁰¹.

İbn Ömer rivayetlerinde bulunan bir varyant baştan başa İbn Sayyad’ın ilginç bir itirafını göstermektedir ki o, Peygamber (sav.)’e “Senin Ümmilerin Peygamberi olduğunu kabul ediyorum” demiştir. Şayet İbn Sayyad’ın bu dediği inanılır ve güvenilir ise bu bize İbn Sayyad’ın Peygamber (sav.) tarafından dikkate alındığının bir göstergesidir³⁰².

İbn Sayyad’ın Peygamber (sav.)’e “Peki Sen benim Allah’ın Peygamberi olduğuma şahadet eder misin?” demesi Nübüvvet iddiasında bulunduğu delilidir. İbn Teymiyye el-Harrâni, Cevabu’s-Sahih adlı eserinde Nübüvvet davasında bulunanların doğruluğunu ve yalancılığını tartıştıktan sonra Peygamber (sav.)’in nübüvvetinin ve şahsiyetinin doğruluğunu haberlerinin de sağlam ve rahmani olduğunu belirtir. Bunun zıddı olarak da İbn Sayyad’ın şeytanın

³⁰¹ Halperin, David J., *The Ibn Sayyad Traditions and The Legend of Dajjal*, Jaos (Journal of The American Oriental Society), c.96, s.216.

³⁰² A.g.m., c.96, s.216.

musallatına uğramış ve haberleri karışık olan bir şahsiyet olup O'na O'nun gibilere (Müseyleme) itimat edilmemesi gerektiğini söyler³⁰³.

Yine Ibn Teymiyye Nübüvvet adlı eserinde de mecnun ve kahinlerin halleriyle peygamberlerin halleri ve söylemlerinden bahsederek İbn Sayyad'ın kahinlerden olduğunu iddia etmiştir³⁰⁴.

Ebu Abdullah ez-Zurâ da Mederiku's Sâlikin adlı eserinde Keşfül-Küfrânî ve Rahmânî üzerinde açıklama yaptıktan sonra İbn Sayyad, Müseylemetu'l-Kezzab ve Ansi'nin keşiflerinin küfrânî olup İbn Sayyad'ın hâlinin kahinlerinkiyle aynı olduğunu söylemiştir³⁰⁵. Ebu'l Ferec Abdurrahman b. el-Cevzi de Ebu Abdullah ez-Zur'a ve İbn Teymiyye el-Harraniyle aynı kanaati taşımaktadır³⁰⁶.

a2. Cennetin Toprağı Konusu³⁰⁷ :

Bu bölümdeki rivayetler tekil olarak ve üç versiyon da rivayet edilmiştir. İlk iki versiyonda Peygamber (sav.) İbn Sayyad'a Cennetin toprağından sormuş O da “O yumuşak ve beyazdır (kokusu) misktir” şeklinde cevap verince Peygamber (sav.) “doğru söyledi” şeklinde cevap vermiştir. Üçüncü versiyonda ise soruyu soran ve verdiği cevap hususunda Peygamber (sav.)'i onaylayan İbn Sayyad'dır.

³⁰³ İbn Teymiyye, el-Harrânî, Ahmed b. Abdülhâlim, *el-Cevabu's-Sahih limen Yedüllü Dine'l-Mesih*, Darü'l Âsime, Riyad, Birinci Baskı, H. 1414, 1-6, c.6, s.298-300.

³⁰⁴ İbn Teymiyye, *en-Nübüvvât*, Matbaatü's-Selefiyye, Kahire, H.1386, c.1, s.287.

³⁰⁵ Ebu Abdullah ez-Zurâ, Muhammed b. Ebi Bekr Eyyub, *Mediriku's-Sâlikin Beyne Menazili İyyake Na'budu ve İyyake Nestain*, Daru'l-Kitabü'l-Arabiyye, Beyrut, İkinci Baskı, H.1393/M.1973, 1-3, c.3, s.227-228.

³⁰⁶ İbnü'l Cevzi, Ebu'l Ferec Abdurrahman, *Saydu'l-Hâtur*, Darü'l Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Trs., 1, c.1, s.295.

³⁰⁷ İşbili, Abdullah b. Abdurrahman b. Abdullah, Ebu Muhammed, *el-Agibetü fi Zikri'l-Mevt*, Mektebetü Darü'l-Aksa, Kuveyt, Birinci Baskı, H.1406/M.1986, 1, c.1, s.343,352.

Ebu Abdullah ez-Zurâ , *Hâdi'l-Ervah ila Biladi'l Efrâh*, Darü Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, Trs., 1, c.1, s.93-94.

Ibn Recep el-Hanbeli, Zeymu'd-Din Ebi'l Ferec Abdurrahman Ahmet, *Letâifa'l-Mearif fi ma Limevâsimi'l-Ami ve'l-Vazâif*, Darü İbn Kesir, Beyrut, Trs., 1, c.1, s.67;

el-Gazzâli, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed, *Ihyau Ulumu'd-Din*, Trs., Daru'l-Ma'rife, Beyrut, 1-4, c.4, s.538.

Üçüncü versiyon –ki açıkça birinci versiyon üzerine kurulmuştur– İbn Sayyad rivayetlerinin, rivayet sistemi içindeki düzenlilik ve adaptasyonun nasıllığının güzel bir örneğidir. Soru ve cevap sisteminde terslik olup, rivayet, Yahudi bilginlerin göksel (semavi) eskatolojik ve Kitabı Mukaddesî bilgi çerçevesinde Peygamberlikle ilgili sorular hakkındaki benzer örneklere uygunluk arz etmektedir. Böylece İbn Sayyad’ın doğaüstü bilgisi de Peygamber (sav.)’e aktarılmış olmaktadır³⁰⁸.

Belki de ikinci versiyon daha bağımsız bir adaptasyon arz etmektedir. Bu versiyon Peygamber (sav.)’in cevabının isimlendirilmemiş üçüncü şahsa yapılan ifadeli duruşun çıkarılıp, sadece ikinci şahsa yöneltildiği versiyondur³⁰⁹.

a3. Taht Konusu³¹⁰ :

Bu konu, Peygamber (sav.)’in İbn Sayyad’a “Düşte türede ne görüyorsun, gördüğünün mahiyeti nedir?” sormasına karşılık İbn Sayyad’ın “Suyun üzerinde bir Arş görüyorum”, “Denizin üzerinde etrafi yılanlarla çevrili bir Arş (taht) görüyorum”, “Hakkı da batılı da görüyorum. Ayrıca suyun üzerinde bir Arş görüyorum” şekillerinde cevap verdiği Peygamber (sav.)’in de İbn Sayyad’a “Sen İblisin deniz üzerindeki Arşını (tahtını) görüyorsun” şeklinde cevap verdiği materyali içerir. Yani bu konu birisi tekil olarak gelmiş öbürü de Ebu Nadra rivayetlerinin bir parçası olarak gelmiş iki rivayet versiyonundan ibarettir.

Bu rivayetlerde geçen “hayyat” kelimesi bizim için can alıcı bir nokta olup bu kelimenin İbranice’den yaşayan yaratıklar manasında Arapçalaştırılmış olarak geçtiği vakidir. Ayrıca Yahudi Melek bilimine müracaat ettiğimizde de “Tanrının tahtını taşıyanlar” ibaresinin İslam geleneğine “Arşı Taşıyanlar” olarak geçtiği de açıktır³¹¹.

³⁰⁸ Halperin, David J., a.g.m. (Jaos içinde) c.96, s.216.

³⁰⁹ A.g.m., c.96, s.217.

³¹⁰ İbn Kesir Ebu’l Fida İsmail b. Ömer, *el-Bidaye ve’n-Nihaye*, Mektebetü’l Maarif, Beyrut, Trs., 1-14, c.1, s.58.

³¹¹ Halperin, David J., a.g.m., (Jaos içinde) c.96, s.217.

Buradaki önemli bir hususta, İbn Sayyad'ın konuştuğu anda, onunla ilgili olanı görmesi ve söylenene yanıt verebilmesi olup, gerçekten böyle ise mahiyeti bizce açık olmayan bir durum var demektir. Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'a olan cevabı ise ikinci şahıstan ziyade üçüncü bir şahsın olduğunu gösterir ki o da dinleyicilerin varlığının kabulü olacaktır³¹².

Yine Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'a “Düşte türede ne görüyorsun?, Gördüğünün mahiyeti nedir?” şeklindeki sorusuna İbn Sayyad “Bana gerçek haberler de gelir yalan haberler de”, “Bana doğru da gelir yalan da gelir”, “İki doğru söyleyen iki de yalan söyleyen görüyorum”, “İki doğru söyleyici bir yalan söyleyici yahut iki yalan söyleyici bir doğru söyleyici görüyorum” biçimlerinde cevap vermiştir. Bunun üzerine Peygamber (sav.) de İbn Sayyad'a “Öyle ise senin işin çok karışıktır” demiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken şey İbn Sayyad'ın kendisine gelenin mahiyeti hususunda kesin bir şey söyleyememesidir. Bundan dolayı Peygamber (sav.) İbn Sayyad'a “Öyle ise senin işin çok karışıktır” demiştir.

a4. Duman Konusu :

Bu konu tekil olarak gelen rivayetlerden ibaret olup Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'a içinde sakladığının ne olduğunu sorması, İbn Sayyad'ın “O duh (dumandır)'tur” diye cevap vermesi ve bu cevap üzerine Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'a “Sus, yıkıl git, haddini tecavüz etme” şeklindeki ikazını içerir.

“Ne olduğunu görmek amacıyla senin için içimde bir şeyler sakladım” şeklinde kullanılan ifade bir kahinin gaipten haber verme özelliğini test etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu noktada Peygamber (sav.)'in duh kelimesini İbn Sayyad için hangi duygularla içinde sakladığını bilmek zordur. Bu zorluk belki de Peygamber (sav.)'in zihninde tuttuğu Kur'an ayetine göre metnin içine ilavelerde

³¹² A.g.m., c.96, s.217.

bulunma yolunu açmıştır. İbn Sayyad'ın duhan yerine “duh” demesi de konuşma kusuru olabileceğini ifade edebilir. Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'a “Sen hiçbir zaman haddini aşamayacaksın” şeklindeki söylemi de rivayetlere bir ekleme olabilir³¹³.

a5. Hz. Ömer Konusu :

Bu konu Hz. Ömer'in Peygamber (sav.)'den İbn Sayyad'ın öldürülmesi için izin istemesi ve Peygamber (sav.)'in de buna müsaade vermemesi hususunu içerir.

Biz Hz. Ömer babının ve bu baktaki rivayetlerin daha sonraki dönemlerde İbn Sayyad rivayetlerine deccal meselesinin gelişimiyle uygun olarak eklendiği kanaatindeyiz³¹⁴.

a6. Hurmalık Konusu :

Bu konu Peygamber (sav.)'in yanında Ubey b. Kâb bulunduğu halde İbn Sayyad'ın bulunduğu hurmalığa gitmesi İbn Sayyad'ın garip hallerini görmek ve söylemlerini duymak amacıyla gizlenmesi fakat Peygamber (sav.)'i gören İbn Sayyad'ın annesinin ikazı sonucu İbn Sayyad'ın kadife örtü altındaki mırıltılarını bırakıp teyakkuza geçmesi ve sonuçta Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'ın annesi için “Ne oluyor şu kadına O'nu öyle bıraksaydı ne mal olduğunu size gösterirdi” şeklindeki sözünü içerir. Bu bab İbn Ömer rivayetleri içerisinde özerk bir yere sahiptir.

Görünen o ki İbn Sayyad trans halinde veya o hale girme süreci içerisinde olup bir örtüye sarılmış olarak alçak sesle anlaşılmaz mırıldanmalar yapmaktadır. Bu özellikleri Arap mistik egzersizlerinde de görebiliriz. Çünkü aynı durum arap kahinlerinde de vaki olup Yahudi Markabah mistisizminin egzersiz sonucu ulaşılan trans halini de anımsatmaktadır. Yine İbn Sayyad'ın alışılmış görünen

³¹³ A.g.m., c.96, s.219.

³¹⁴ A.g.m., c.96, s.220-221.

mistik egzersizleri için hurma ağacını seçmesinin anlaşılmaıılığı uzak bir ihtimal olsa da Talmudik ve Gaonik unsurların hurma ağacı diyalogu çerçevesinde işaretlendiği ve motiflendiği böylece de Yahudi mistik egzersizlerin adaptasyonunun sağlandığı düşünülebilir. Sonuç olarak Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'ın trans hali ve buna bağlı olarak söyledikleri ile ilgilendiği hususu açıktır³¹⁵.

Biz bu konularda Peygamber (sav.) ile İbn Sayyad arasında geçen diyaloga ilgili rivayetleri ele almaya çalıştık.

Konuyla ilgili hadisler çok farklı kombinasyonlar içinde tekrarlanan birkaç küçük bab üzerine kurgulanmıştır ve diyalogların tamamı bundan ibarettir. Rivayetler bazen herhangi bir geri plan veya yorum olmaksızın tek olarak rivayet ediliyor veya toplu olarak iki veya daha fazla şekilde rivayet edilip, iki veya daha fazla da giriş cümleleriyle de bu durum sağlanıyor. Kural olarak da çok sayıda rivayet bir araya getirilip girişler özelleştirilmek suretiyle rivayetler daha bir özenle işleniyor³¹⁶.

Biz tekil olarak gelen rivayetleri geleneğin en geç safhası olarak kabul ediyoruz. Rivayetlerin farklı gruplamaları ve bu gruplamaların hikayenin çatısını hazırlamaları, onların (rivayetlerin), Ravilerin kuşaktan kuşağa kendilerine kadar gelen anlaşılması güç rivayetleri yorumlama ve metin olarak aktarma teşebbüslerinin yansıdığı ikinci evreye ait olduklarını gösterir³¹⁷.

Geleneğin en geç evresi İbn Hanbel tarafından rivayet edilen uzun hadisler tarafından anlatılmıştır. Bablar sadece toplanmakla kalmamış hem iyice gelişmiş hem de dramatik bir hale gelmiş yine buna rağmen de suni hikayesel yapısını kaybetmemiştir. Ebu Nadra rivayetleri bunun en açık örneğidir³¹⁸.

³¹⁵ A.g.m., c.96, s.219-220.

³¹⁶ A.g.m., c.96, s.214.

³¹⁷ A.g.m., c.96, s.214.

³¹⁸ A.g.m., c.96, s.215.

Geleneğin en geç evresinde artık rivayetlere eklenecek materyaller eklenmiş, geri plan ve motifler hakkında verilen bilgilendirme tamamlanmıştır. Gerçekten tek gözü kör ve dışarı çıkmış dişi olan Medineli Yahudi bir genç deccal olabileceği endişesiyle Peygamber (sav.)'in canını sıkmıştır. Sonra gelen olaylar – İbn Sayyad'ın deccal olup olmadığı– temel rivayetlerin ve kombinasyonların olmadığı bu problemin aydınlatılmasında kullanılacaktır. Bu yüzden bunların zıddına Peygamber (sav.)'in şaşkıncı davranışı açıklanabilir. Peygamber (sav.) deccal olup olmadığını bilmek için İbn Sayyad'ın konuşmasından bir şeyler duymayı ümit ediyordu. Çünkü bilinen bir şey vardı ve o deccal hakkındaki ayrıntılara eklenmişti. Deccal tek gözü kör olan ve Hz. İsa tarafından öldürülecek bir varlıktı. Dolayısıyla İslami çatı (çevre)deki anlayış materyalin daha akıllıca ve kabul edilebilir hale getirilmesiyle tamamlanmış olacaktı³¹⁹.

Rivayetleri (babları)kendi içlerinde incelediğimiz zaman bu gayretlerin niçin faydalı olduğunu görüyoruz. Peygamberlik babında Peygamber (sav.) ve İbn Sayyad'ın her ikisi de diğerinden kendisinin Peygamber olarak tanınmasını istemektedir. Tabii ki birisinin Peygamber (sav.)'den daha fazla peygamberliği istemesi ve iddia etmesi şaşılacak bir durum değildir. İslam Tarihi Peygamber (sav.)'in ölümünden sonra ortaya çıkan kalabalık bir yalancı peygamber topluluğunu elbette bilmektedir. (Esved, Müseyleme, Tüleyha vb.) fakat gelenek İbn Sayyad'ın Müseyleme gibi benzer (peygamberlik) iddiasını kararsız bir şaşkınlıkla karşılarken Müseyleme'nin peygamberlik iddiasını daha sert ve acımasız bir şekilde karşılamış ve muameleye almıştır. Peygamber (sav.) Peygamber olup olmadığının (durumunun ne olduğunun) belli olmaması sebebiyle İbn Sayyad'a ne yapacağını ve ona nasıl bir duruş sergileyeceğini dile getirememiştir³²⁰.

Cennetin Toprağı Babı, Taht Babı ve Duman Babı'nda İbn Sayyad'ın gizemli tecrübe ve güçlerinin araştırıldığı bir grup inceleme olup, hepsi de üç ayrı özelliği içermektedir :

³¹⁹ A.g.m., c.96, s.215.

³²⁰ A.g.m., c.96, s.215.

1. Hz. Muhammed (sav.) İbn Sayyad'a soru sormaktadır.
2. İbn Sayyad soruları cevaplamaktadır.
3. Hz. Muhammed (sav.) kararını vermektedir³²¹.

Gerçi İbn Sayyad'ın cevapları bizim için oldukça kapalıdır, anlaşılması güçtür ve bu durum İbn Sayyad açısından herhangi bir kaçınma olmamasından ziyade bizim meselenin geri planı hususunda cahil olmamızdan kaynaklanmaktadır. Rivayetlerin bu orijinal formundan anlaşılan Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'la olan konuşmasıyla vardığı karar üçüncü şahıs hakkında olup adres olarak da üçüncü kişiye (şahsa) özeldir. Lakin bizim kesin emin olduğumuz nokta ilk iki şahsın varlığıdır ve bu da bize diğer babları en güzel haliyle anlamamız hususunda yardımcı olacaktır³²².

Hurmalık babında geçen rivayetlerde ise daha hikayesel bir anlatım vardır ki biz burada İbn Sayyad'ı hurma ağaçları arasında Arap kahinlerinde olduğundan daha iyi bir biçimde Yahudi Mistisizmene uygun olarak trans halinde bir çalışma içerisinde buluyoruz. Bu esnada Peygamber (sav.) de hurma ağaçlarının arasına saklanmış bir halde onun dediklerine kulak misafiri olmaya çalışmaktadır³²³. Fakat bu durumdan haberdar olan İbn Sayyad'ın annesi İbn Sayyad'a Peygamber (sav.)'in geldiğini haber vermek suretiyle İbn Sayyad'ın durumunun Peygamber (sav.) tarafından iyice anlaşılmasını engellemiştir.

Hz. Ömer babından Hz. Ömer Peygamber (sav.)'e İbn Sayyad'ı öldürmeyi teklif ediyor fakat Peygamber (sav.) “Eğer o olmasından korktuğunsa sen onu öldürmeye muvaffak olamazsın” demek suretiyle O'nu bu işten alıkoymuştur. Burada If ^ل (se, sa şart eki) deccali sıfatları kendisinde bulundurmasının sorun olması sebebiyle İbn Sayyad'ın o olup olmadığının anlaşılmasında referanstır (imadır). Bab da geçen rivayetlerin hiçbirisinde İbn Sayyad gerçekten de deccal olarak isimlendirilmemiştir, fakat bu mesele üzerindeki diğer rivayetlerin

³²¹ A.g.m., c.96, s.215.

³²² A.g.m., c.96, s.215.

³²³ A.g.m., c.96, s.215.

bütünüyle bağlantı kurulduğunda –ki hiçbir zaman tek olarak rivayet edilmemişlerdir– İbn Sayyad’ın o (deccal) olduğu mantıklı olabilecektir. Bu noktada bütün rivayetlerle beraber değerlendirildiğinde Ömer babındaki rivayetlerin diğerlerinden daha geç bir evreye ait oldukları kabul edilebilir³²⁴.

Hz. Muhammed (sav.) ve İbn Sayyad materyalinin en dikkat çekici noktası ise, bütün olarak ele alındığında kendi içinde barındırdığı güçlüğüdür ki Peygamber (sav.)’in İbn Sayyad’a olan davranışı garipken, İbn Sayyad’ın da Peygambervari iddiaları kesinlikle reddedilemezdir. Babların içinde tanımlanan siyasi veya gizli eğilimlerin olmadığını kabul ettiğimizde bu rivayetlerin tamamen Müslüman gelenekçiler tarafından uydurulmuş olduğunun söylenmesinin zor olduğu ortaya çıkar. Sonuç olarak Hz. Muhammed (sav.) ve Yahudi Rakibi arasında geçenleri ifade eden rivayetler tam anlamıyla parçacı ve otantik bir yapı arzeder³²⁵.

b) Sahabe ve İbn Sayyad

Bu bölüm iki baktan ibarettir.

b1. Abdullah İbn Ömer (ra.) ve İbn Sayyad

Bu bab üç veya dört varyant ve iki bölümden oluşur :

- 1) İbn Ömer İbn Sayyad’la Medine’nin sokaklarından birinde karşılaşır ve O’nu (İbn Sayyad)’ı kendisine karşı şiddetli bir gazapla kışkırtır.
- 2) Kızkardeşi Hafsa, İbn Ömer’i Peygamberin “Deccal gazap halinde ortaya çıkar” sözünü aktarmak suretiyle azarlar.

³²⁴ A.g.m., c.96, s.216.

³²⁵ A.g.m., c.96, s.216.

İbn Ömer'in her iki versiyonu da içeren baştan başa üçüncü şahısla konuştuğu bir versiyonu da vardır ve bu versiyonda İbn Ömer'in üçüncü şahısla bağlantısı bulunmaktadır.

- a) Bağlantı birinci şahısla beraber devam ederken birdenbire üçüncü şahsa yön değiştirmiştir.
- b) İbn Ömer'in İbn Sayyad'la olan kontağı Hafsa'ya anlatmasıyla görülen anafikir.

Bu meselede uzak olan ise (b) versiyonu hep aynı şekilde kalırken, (a) versiyonu, İbn Sayyad'ın İbn Ömer'in kendisine kötü davranması sonucu patika yolu soluyarak şişme sonucu kapamak suretiyle İbn Ömer'e bir şeyler söylemesinden birinci şahısla da gerçekleşen canlı ve ayrıntılı resmedilen diyaloga ve İbn Ömer'in gazaplanmasına doğru yön değiştirmiştir³²⁶.

Hikayenin üçüncü şahıs şekli açıkça orijinaldir. Birinci şahıs şekli ise hikayenin heyecanını ve güvenilirliğini artırmak amacıyla üzerinde çalışılmış suni bir yapı arzeder. Yine (b)'nin yapısının kendi özü itibariyle geleneğin en basit unsurlarını içerdiği apaçıktır. Yine O (b) beklide sadece Müslim'in bir rivayetinden daha da kısa bulunan, İbn Ömer'in kışkırtmasıyla İbn Sayyad'ın kızmasının etkisini içeren, orijinal bir giriş cümlesini de kapsar. Hafsa ise kızgınlığın gösterilmesi suretiyle (kızgınlık tohumunun ekilmesi suretiyle) Deccalin İslam'a karşı olan mücadelesini başlatacağının, bu durumda da Müslümanların arasına fitne sokacağına görüldüğü, hadisi rivayat etmiş ve böylece de İbn Sayyad'ın hareketlerinin Peygamberlik iddiasında bulunan (Deccallığını ilan eden) birinin fiiline uyduğunu imâ etmiştir³²⁷.

Bu yüzden gelenek rivayetlerin orijinal yapısını takip etmiştir ve dayandıkları kısımlarda da herhangi bir çelişkiye mahal yoktur. Zira hadise

³²⁶ A.g.m., c.96, s.221.

³²⁷ A.g.m., c.96, s.221-222.

Hafsa'nın öldüğü H. 45./M. 665. senesinden önce meydana gelmiştir. (a) bölümünde bulunan ikinci materyal deccal efsanesinin sonraki gelişmeleri için önemlidir. Birinci şahısla ilgili söylentiler İbn Ömer'in İbn Sayyad'la iki kez karşılaştığı şeklindedir. Birinci karşılaşmasında İbn Ömer İbn Sayyad'ın arkadaşlarına O'nun deccal olup olmadığını sormuş onlar kendisini yalanladığında onları (çocukları) yalancılıkla itham etmiş ve İbn Sayyad'ın gelecekte mal ve çocuk açısından onlardan daha fazla olacağını söylemiştir ki bu söylem deccal ile ilgili en temel savı içerir, fakat unutulmuş husus deccal hakkındaki eski kabul veya usulün O'nun (deccalin) kısır olmasıdır³²⁸.

İkinci karşılaşma ise daha ilginçtir. İbn Ömer İbn Sayyad'la olan bu karşılaşmasında onun gözünde değişiklik görür ve bunu O'na (İbn Sayyad'a) sorar. Sonra İbn Sayyad'ın öfkelenme şeklindeki küstah cevabıyla karşılaşır. Burada görülen İbn Sayyad'ın gözünün kuşku uyandıracak bir biçimde normal dışı bir değişikliğe uğradığı olup biz bu noktada Deccalin tek gözlü olacağı şeklindeki inanca yaklaşmış bulunuyoruz. Fakat ulaşamadığımız nokta İbn Sayyad'ın gözünün fonksiyonlarını yapıp yapamadığı noktasıdır. Geç dönem rivayetlerinde İbn Sayyad'ın gözünün açıkça kusurlu olduğu fakat bu durumun irsi olmadığı görülmektedir³²⁹.

b2. Ebi Said el-Hudri (ra.) ve İbn Sayyad

Bu konuyla ilgili rivayetler Ebu Said el-Hudri (ra.)'dan gelmekte olup ikinci ravi Ebu Nadra'dır ve Ebu Said el-Hudri'nin adı altında Ebu Narda tarafından rivayet edilen İbn Sayyad ile ilgili rivayetler isnad açısından kapalı bir bileşkeye sahiptir. Biz burada İslama açıkça döndüğü belli olan İbn Sayyad'ı Ebu Said'le hac ibadetinden sonra Medine'ye dönerken karşılaştıklarını görüyoruz. O Ebu Said'e insanların kendisini deccal olarak itham etmesinden yakınmakta ve Peygamber (sav.)'in deccalle ilgili vasıflayıcı sözlerinden hareketle o vasıfların kendisinde olmadığını söylemek suretiyle deccal olmadığını da ispatlamaya

³²⁸ A.g.m., c.96, s.222.

³²⁹ A.g.m., c.96, s.222.

çalışmaktadır. Tam Ebu Said'i ikna eder görüldüğü anda birden deccalin doğduğu yeri, o anda (konuştukları anda) nerede olduğunu bildiğiyle övünmeye başlayarak çelişkili bir durum yansıtmıştır³³⁰.

Rivayetler arasında oldukça büyük farklar vardır. Zira bir kısmı hikayeyi basitçe anlatırken diğer kısmı da dramatik ayrıntılarla süslemiştir. Hikayenin en ilginç yanı ise deccal de umulan özelliklerin listesini vermesidir. Bu özellikler :

- 1) Deccal kısır olacak (halbuki İbn Sayyad'ın çocuğu vardır)
- 2) Deccal Mekke ve Medine'ye giremeyecektir. (Fakat İbn Sayyad Medine'ye gelmiş ve Mekke'ye dönecektir.)
- 3) Deccal inançsız daha da özelde Yahudi olacaktır. (Fakat İbn Sayyad inançlıdır ve Müslümandır.)
- 4) Deccal tek gözlü olacaktır. (Fakat İbn Sayyad'ın iki gören gözü vardır.³³¹) Bu hususta gelen rivayetlerin çoğu deccalin tek gözlü (tek gözünün kör) olacağını söylerken nadirattan olan bir kısmı da olmadığını ifade etmektedir ve olmadığı hususunda yukarıda geçen İbn Ömer rivayetlerini de referans alabiliriz.

Ebu Said el-Hudri'den gelen rivayetler bize tamamen ilkel bir deccal efsanesini yansıtmakta olup İbn Ömer rivayetlerinin geç farzedilen formundan daha az gelişmiştir³³².

³³⁰ A.g.m., c.96, s.222.

³³¹ A.g.m., c.96, s.222.

³³² A.g.m., c.96, s.222.

C. İBN SAYYAD'IN DURUMU

İbn Sayyad'ın Ahvalini netleştirmek ve bu hususta bir sonuca ulaşabilmek amacıyla ikinci bölümümüzde böyle özerk bir kısım açmış bulunuyoruz. Bu bab İbn Sayyad'ın varlığı, deccal olup olmadığı ve sahabe olup olmadığı meselelerini içermektedir.

1. İbn Sayyad'ın Varlığı

Kendisi hakkında bilinen ve söylenenlerin şüphe arzeder bir konumda bulunması akıllara acaba İbn Sayyad diye bir şahıs var mıdır, yok mudur diye bir istifham getirmektedir.

Elbette İbn Sayyad'ın yokluğunu düşünmek onunla ilgili bilimsel kayıtları ve tarihi gerçekleri hiçe saymakla aynı konumda olacaktır. Bu noktada şahsın yokluğu hakkındaki materyalin yokluğunu da beraberinde getirirken materyalin yokluğu ise şahsen yokluğunu gerektirmez. Dolayısıyla biz tarihi seyir içerisinde İbn Sayyad diye bir şahsın olmadığını söylemekle hakkında söylenenleri de reddetmiş oluruz. Lakin hakkında bilinen ve söylenenleri -ki bunlar literatüre geçmiştir- reddettiğimizde o şahsın yani İbn Sayyad'ın olmadığını söyleyemeyiz. Çünkü tarihi seyirde hayat idame ettiren herkes için kayıtlara ve literatüre geçme şartı aranmaz. Dolayısıyla hakkındaki literatürü çözememe veya irdeleyip analiz edememe gibi durumlardan hareket ederek İbn Sayyad'ın yokluğunu ileri sürmek mantıki ve ilmi bir hata olur.

Biz bilimsel kaydı ve tarihi bir şahsiyeti olan İbn Sayyad'ın varlığını kabul ediyoruz. Zira klasik İslami literatüre konu olmuş pek çok eserde yer bulmuş (hadis, tefsir, kelim)³³³ olan bu şahsiyetin yokluğunu farzetmek ilmi değildir.

³³³ Nuaym b. Hammad, *el-Fiten*, Tahkiki-Sümeyr Emin ez-Züheyri, Mektebetü't-Tavhid, Kahire, Birinci Baskı, H.1412, 1-2, c.2, s.548-550.

el-Hindi, Ali b. Hüsâmeddin, *Kenzu'l-Ummâl fi Süneni'l-Agval ve'l-Efâl*, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, M.1989, 1-14, c.14, s.380-382, 513, 534-535, 695-697.

Bu bağlamda bizce de önemli olan bir noktaya temas etmeye çalışacağız. Zira Kitabu'l-Egâni'de 675 yılında Medine'den kovulmuş Farazdag adlı birinin hikayesi geçmektedir. Eserde Farazdag'un Medine'de altı sene gibi kısa bir süre kaldığı, Medinelilerce deccal kabul edilip kendisiyle hiç kimsenin konuşmadığı ve oturmadığı bir şahsiyet olduğu geçer³³⁴.

Hakkında fazla bir bilginin bulunmadığı bu şahsın durumu kısmen İbn Sayyad'ın durumuna uygunluk arzetsen de bildiğimiz gibi İbn Sayyad hayatının sonuna kadar Medine'de de Mekke'de de bulunmuştur ve kendisi için dışlanma olmuş olsa da kovulma eylemi hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Üstelik İbn Sayyad'ın âlim ve salih olarak kabul edilen Umare adlı bir oğlu ve aile hayatı da vardır. Dolayısıyla Farazdag'ın İbn Sayyad olduğunu söylemek ilmi olmadığından biz Farazdag'la ilgili geçenlerin sıhhatinin tartışmalı olduğu kanaatindeyiz.

El-Heysemî, Nureddin Ali b. Ebi Bekr, *Mecmau'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid*, Darü'l-Fikr, Beyrut, H.1412, 1-10, c.8, s.8-11.

Taberânî, Süleyman b. Ahmed b. Eyyub Ebu'l-Kasım, *el-Mücemu'l-Evsat*, Darü'l-Harameyn, Kahire, H.1415, 1-10, c.9, s.111.

Taberani, *Müsnedü's-Şamiyyîn*, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, Birinci Baskı, H.1405/M.1984, 1-4, c.3, s.41,43; c.4, s.225-226.

İbn Rahaveyh, İshak b. İbrahim b. Muhlid, *Müsned*, Mektebetü'l-İmân, Medinetü'l-Münevvere, Birinci Baskı, H.1412/M.1991, 1-5, c.4, s.198.

Ebü Yâla, el-Mevsilî, Ahmed b. Ali b. el-Müsennâ, *Müsnedü Ebu Yâla*, Darü'l-Me'mun li't-Turâş, Dımaşk, Birinci Baskı, H.1404/M.1984, 1-13, c.2, s.485; c.4, s.129; c.9, s.104.

el-Mugri, Ebu Amr Osman b. Said el-Dânî, *Lisanu'l-Vâride fil-Fiten ve Gavâlihâ ve's-Saati ve Eşratihâ*, Darü'l-Âsime, Riyad, Birinci Baskı, H.1416, 1-6, c.6, s.1195,1199, 1200.

İbn Mende, Muhammed b. İshak b. Yahya, *el-İmân*, Müessesetu'r-Risale, Beyrut, İkinci Baskı, H.1406, 1-2, c.2, s.944-945.

es-Suyûfî, Abdurrahman b. el-Kemâl Celaleddin, *ed-Dürrü'l-Menşûr*, Darü'l Fikr, Beyrut, 1993, 1-8, c.7, s.398.

et-Tebrizi, Muhammed b. Abdullah, *Miškâtü'l-Mesâbih*, Mektebetü'l-İslami, Beyrut, H.1405/M.1985, Tahkik Muhammed Nâsiru'd-din el-Elbânî, 1-3, c.3, s.193-194.

el-Aclûnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfu'l Hâfa ve Müzilü'l-İlbâs amma İštehere mine'l Ahâdisi ala Elsineti'n-Nâs*, Beyrut, H.1351-1352, 1-2, c.1, s.68.

Es-Seâlibî, Abdurrahman b. Muhammed b. Mahlûf, *el-Cevâhiri'l-Hisân fi Tefsiri'l-Kur'an*, Müessesetü'l-A'lemi, Beyrut, Trs., 1-4, c.3, s.171.

İbn Aşur, Muhammed et-Tâhir, *et-Tahrir ve't Tenvir*, Tunus, M.1997, 1-15, c.1, s.329.

İbn Kesir, Ebu'l-Fida İsmail b. Ömer, *Tefsiru'l-Kurâni'l Azim*, Beyrut, Trs, 1-4, c.1, s.112-115; c.4, s.175-176.

Berzenci, es-Suyyid eş-Şerif Muhammed b. Resul, *el-İşaa li Eşrâti's-Saa*, Kahire, Trs., s.122, 141-142.

³³⁴ Halperin, David J., a.g.m., (Jaos içinde), c.96, s.223.

Sonuç olarak bilimsel ve tarihi gerçekler İbn Sayyad'ın varlığının kabulü ve Farazdag'un İbn Sayyad olmadığı yönündedir.

2. İbn Sayyad Deccal Midir?

Peygamber (sav.) döneminde müşahhas bir insan olarak var olan İbn Sayyad'ın deccal olup olmadığı hususu da tartışılmış olup bu konu üzerinde de tam bir mutabakat sağlanamamıştır.

Nebi (sav.) Medine'ye gelişinden sonra Yahudi ve Müttelikleri ile uyulmak ve bozulmamak şartı üzere antlaşma yapmıştır ki İbn Sayyad da ya Yahudilerden ya da onlara dahil olanlardandı. Gayyb'tan kendisine gelenler ve kehanetle iddia ettiği şeyler Peygamber (sav.)'e ulaşınca O'nu durumunu anlamak ve açıklığa kavuşturmak için imtihana tabi tutmuştur. Onun la konuştuğunda onun batıl ehli sâhir ve kahinlerden³³⁵ olup söylediği şeylerin şeytanın ve cinlerin kendisine ilkasından ibaret olduğunu anlamıştır³³⁶.

Peygamber (sav.)'le İbn Sayyad arasında geçen diyalogda İbn Sayyad'ın Peygamber (sav.)'e "Peki sen benim Allah'ın Peygamberi olduğuna şahadet eder misin?" diye sorması İbn Sayyad'ın Nübüvvet iddiasında bulunduğunun delilidir. Bulduğu bu iddia sebebiyle, Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'ın katline izin vermemesinin ilk sebebi İbn Sayyad'ın buluşa ermemiş olması ikinci sebebi ise o günlerde Yahudiler ve onların müttelikleriyle antlaşma imzalanmış olmasıdır³³⁷.

³³⁵ ez-Zurâ, Ebu Abdullah Muhammed b. Ebi Bekr Eyyub, *Miftahu Daru's-Saade ve'l-Mensûr Velayeti'l İlm ve'l İrade*, Darü'l Kütübü'l İlmiye, Beyrut, Trs., 1-2, c.2, s.216,217.

İbn Haldun, Abdurrahman, *Tarih'u İbn Haldun*, Daru Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1-3, Trs., c.1, s.108-111.

³³⁶ el-Begâvî, Ebu Muhammed b. el-Hüseyn b. Mesûd, *Şerhu's Sünne*, (Neşr Şuayb Arnavut), 1-16, Beyrut, 1980, c.8, s.347.

Azimabâdî, a.g.e., c.11, s.481.

Mübarekfuri, a.g.e., c.6, s.436.

Nevevi, a.g.e., c.5, s.406; İbn Şebbe, a.g.e., c.2, s.405.

Kurtubi, a.g.e, c.1, s.778; Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.217.

³³⁷ Azimabâdî, a.g.e., c.11, s.480-481.

Mübarekfuri, a.g.e., c.6, s.436.

Nevevi, a.g.e., c.5, s.406.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.217.

Bu hususta Kadı İyaz birinci sebebi tercih ederken³³⁸, alimlerin çoğunluğu her ikisini de uygun görmüşlerdir.

Meselenin İbn Sayyad'ın deccal olup olmadığına bakan kısmı ise Hz. Ömer'in Peygamber (sav.)'e "Ya Resulullah Müsaade buyur da şunun boynunu vurayım" demesine karşın Peygamber (sav.)'in "Bırak şunu eğer o deccalse sen bunu vurmaya memur değilsin. Deccal değilse onu öldürmekte senin için ne hayır ne menfaat vardır", "Şayet o olmasından korktuğun ise (deccal) senin onu öldürmeye gücün yetmez" şekillerinde verdiği cevaptır ki biz buradan İbn Sayyad'ın deccal olup olmadığı hususunda Peygamber (sav.)'e herhangi bir vahiy gelmediğini anlıyoruz.

Nitekim alimler de Hadislerin zahirine bakıldığında Peygamber (sav.)'in İbn Sayyad'ın deccal olup olmadığı hususunda değil, deccalin sıfatları hususunda vahye erdiğini ve bu vasıfların bir kısmının İbn Sayyad da olması sebebiyle onun deccal olup olmadığı hususun da kesin bir hüküm vermeyip Hz. Ömer'e de "Şayet O'ysa (deccalse) onu öldürmeye gücün yetmez" dediğini söylemişlerdir³³⁹.

İbn Sayyad'ın deccal olup olmadığını anlama hususunda yolumuzu aydınlatacak bir husus da Temimi'd Dârî kıssasıdır³⁴⁰. İbn Sayyad'la ilgili hadisler ile Temimi'd Dari kıssası arasında tezatlar görülmektedir. Çünkü şayet İbn Sayyad deccalse O halde Temim'in gördüğü şahıs deccal değildir. Bu tezadı

³³⁸ Mübarekfûri, a.g.e., c.6, s.436.

Nevevi, a.g.e., c.5, s.406.

Kadı İyaz, a.g.e., c.8, s.466-467.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.217.

³³⁹ Azimbâdi, a.g.e., c.11, s.479.

Mübarekfûri, a.g.e., c.6, s.435.

Nevevi, a.g.e., c.5, s.405.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.216.

³⁴⁰ Bkz. Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, b.119-122.

Ebü Dâvud, a.g.e., *Kitâbu'l-Melahim*, b.15.

Tirmizi, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten*, b.66.

Ahmed b. Hanbel, a.g.e., c.6, s.373-374, 412-413, 416-418.

Ibn Mace, Ebu Abdillah Muhammed b. Yezid el-Kazvini, *es-Sünen*, Neşr. M. Fuat Abdulbâki, 1-2, Kahire, 1372/1952, *Fiten*, b.33.

ortadan kaldırmak için şarihler çeşitli yorumlarda bulunmuşlardır. Bir görüşe göre Resulullah önce İbn Sayyad'ı deccal zannetmiştir, çünkü deccal hakkındaki bilgisi henüz tahkik derecesine gelmemiştir. Temim kıssasında deccalin durumunu anlatınca ve anlatılanlar da kendi bilgilerine uygun düşünce İbn Sayyad'ın büyük deccal olmadığını anlamıştır. Ali el-Kâri hadisler arasında bir tezat bulunmadığını ispata çalışırken ilginç bir yorumda bulunmaktadır. Buna göre deccalin muhtelif bedenleri olabilir. His alemindeki zahir durumu hallerin değişmesine göre şekil alır. Batın durumu ise misal alemindeki zincirlerle ve balatlarla bağlı olan durumudur. Umulur ki fitnesine gerçek engel peygamberliğin sağlam zincirleri, risaletin balatlarıdır. Bu yoruma göre deccal Nübüvvetin manevi zincirleriyle bağlanmıştır. Bu manevi zincirler zayıfladığında başka bir ifadeyle insanlar dinin gereklerine uymayı terk ettiğinde deccali bağlayan o zincirler gevşemiş olur. İşte Temim'in manastırda gördüğü ve zincirlerle vurulmuş şahıs deccalin misal alemindeki şeklidir³⁴¹.

Bir başka yoruma göre bu iki farklı rivayetleri birleştirmenin en kısa yolu şöyledir : İbn Sayyad O dönemde de deccal suretinde görülen bir şeytandı. İsbahan'a gidip gizlendi, zamanı gelince yine çıkacaktır. Asıl deccal Temim'in mağarada gördüğü şahıstır³⁴².

İbn Sayyad'ın deccal olup olmaması hususundaki diğer inceleme alanımız sahabe olup biz Hz. Ömer oğlu Abdullah ve Cabir b. Abdullah'ın İbn Sayyad'ı deccal olarak kabul ettiklerini görmekteyiz.

Rivayetlerde Hz. Ömer'in İbn Sayyad için "O konuştuğu her şeyin gözünün önünden geçtiğini iddia ediyor³⁴³" dediği, hatta Peygamber (sav.)'in huzurunda İbn Sayyad'ın deccal olduğuna dair yemin ettiği, fakat Peygamber (sav.)'in bunu reddetmediği, bunu duyan ve bilen Cabir b. Abdullah'ın da aynen Hz. Ömer gibi

³⁴¹ Sarıtoprak Zeki, *İslama ve Diğer Dinlere Göre Deccal*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1992, s.96.

³⁴² Sarıtoprak, Zeki, a.g.e., s. 96-97.

³⁴³ Ahmet b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.79.

bu hususta yemin getirdiği, yine İbn Ömer'in de yeminle İbn Sayyad'ın deccallığından şüphe etmediği geçmektedir³⁴⁴.

Yine hakkındaki Deccal söylentilerinden rahatsız olan İbn Sayyad'ın Ebu Said el-Hudri'yle olan diyalogunda, İbn Sayyad Ona deccalin doğduğu ve kaldığı yeri, nerede olduğunu yemin ederek bildiğini söylemiştir³⁴⁵. Rivayetin bir tarafında da İbn Sayyad'a deccal olmak isteyip istemediği sorulduğunda “Bu görev bana teklif edilseydi reddetmezdim” demiştir³⁴⁶.

İbn Sayyad'ın deccal olduğuna inanan sahabiler onun kızgınlığından korkmuşlar, bu durumu bilen Hz. Hafsa'da kardeşi İbn Ömer'i İbn Sayyad'ı kızdırmaması hususunda uyarmıştır³⁴⁷.

Bu mesele ulemanın zihnini de fazlasıyla meşgul etmiştir. Bir kısım ulema O'nun (İbn Sayyad)'ın beklenen büyük deccal olduğunu kabul ederken, bir kısmı da olmadığını fakat deccallerden bir deccal olabileceğini ileri sürmüştür.

Nevevi “Alimler (İbn Sayyad)'dın kıssası zordur ve O'nun deccal olup olmadığı hususu karışıktır, fakat O'nun deccallerden bir deccal olduğunda şüphe yoktur” demişlerdir, der³⁴⁸.

³⁴⁴ Buhârî, a.g.e., *Kitâbu'l-İ'tisam*, c.8, s.158, b.23.

Ebû Dâvud, a.g.e., *Kitâbu'l-Melahim*, c.4, s.506, b.16, hn.4330; c.4, s.506, b.16, hn.4331.

Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2243, b.19, hn.94 (2929).

³⁴⁵ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2241-2242, b.19, hn.89 (2927); c.4, s.2242-2243, b.19, hn.91 (2927).

Ahmet b. Hanbel, a.g.e., c.3, s.26,43,79.

³⁴⁶ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2242, b.19, hn.90 (2927).

³⁴⁷ Müslim, a.g.e., *Kitâbu'l-Fiten ve Eşrâtu's-Saa*, c.4, s.2246, b.19, hn.98 (2932); c.4, s.2246-2247, b.19, hn.99 (2932).

Ahmet b. Hanbel, a.g.e., c.6, s.283,284.

³⁴⁸ Azimâbâdi, a.g.e., c.11, s.479.

Mübarekfûri, a.g.e., c.6, s.435.

Nevevi, a.g.e., c.5, s.405.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.216.

Yine Nevevi, “İbn Sayyad’ın hikayesinin şüpheli kendisinin de yalancı deccallardan bir tanesi olması Peygamber (sav.)’e ‘Peki sen benim Allah’ın Resulü olduğuma şahadet eder misin?’ demesi, kendisine doğru ve yalancının geldiğini, suyun üzerinde bir arş (taht) gördüğünü iddia etmesi, Deccal olmayı kerih görmemesi ve O’nu doğduğu yeri şuan nerede olduğunu ne zaman ortaya çıkacağını biliyorum demek suretiyle onun durumunu bildiğini söylemesi sebebiyledir. O isterse İslam olsun haccetsin, cihada katılsın ve durumu bu boyutta dahi olsun bu durum onun deccal olmadığını açıklamaz” der³⁴⁹.

Hattabi “İbn Ömer ve Cabir, İbn Sayyad’ın deccal olduğundan hiç şüphe etmeksizin yemin ederlerdi, hatta Cabir’e ‘İslam olmuş olsa da mı? Mekke’ye ve Medine’ye girmiş olsa da mı?’ denildiğinde ‘İslam olmuş olsa da, Mekke’ye ve Medine’ye girmiş olsa da o deccaldır denmiştir’ demektedir.³⁵⁰”

Beyhaki ise İbn Sayyad’ın durumu ile ilgili olarak şöyle demektedir :

“İnsanlar İbn Sayyad’ın deccal olup olmadığı hususunda çok ihtilaf ettiler. Onun deccal olmadığını savunanlar Temimi’ d-Dâri kıssasını delil olarak kullanmışlar ve Peygamber (sav.)’in insanlardan deccale benzeyenin Abduluzza b. Katan olduğunu söylediğini İbn Sayyad’dan hiç bahsetmediğini söylemişler ve sadece deccalin bazı vasıflarının İbn Sayyad’da bulunabileceğine cevaz vermişlerdir. Bizce İbn Sayyad Allah’ın Müslümanları kendisiyle imtihan ettiği ve kendisinden (şerrinden) sakındırıp koruduğu bir şahsiyettir. Cabir hadisinde geçtiği üzere Peygamber (sav.)’in Ömer’e cevap vermeyip sükût etmesi Temim hadisinde de olduğu gibi İbn Sayyad’ın deccal olmadığını beyandır.³⁵¹” Nitekim Temim kıssasını duyan ve dinleyenler arasında Medine’de İbn Sayyad da vardır.

³⁴⁹ Nevevi, a.g.e., c.5, s.405-406.

Kadı İyaz, a.g.e., c.8, s.465-466.

Mübarekfûri, a.g.e., c.6, s.435.

³⁵⁰ Nevevi, a.g.e., c.5, s.406.

Mübarekfûri, c.6, s.435-436.

Aliyyü’l-Kâri, a.g.e., c.5, s.216.

³⁵¹ Azimabâdi, a.g.e., c.11, s.484.

Mübarekfûri, a.g.e., c.6, s.436.

Dikkat edilirse, Nebi (sav.)'in deccalin sıfatları fitnesini ve yeryüzüne çıkışı ile ilgili söylediklerinin zıddını İbn Sayyad haizdir. Zira deccal kafirdir ama İbn Sayyad Müslümandır. Deccalin çocuğu yoktur ama İbn Sayyad'ın çocuğu vardır. Deccal Mekke'ye ve Medine'ye giremez, fakat rivayetlerde geçtiği üzere İbn Sayyad Medine'ye girmiş ve Mekke'ye gitmeyi istemektedir³⁵².

Ayrıca Temim kıssasındaki Cessase denilen ve Peygamber (sav.)'in çıkıp çıkmadığını soran şahsın henüz çocuk olup peygamberle konuşan İbn Sayyad olmadığı³⁵³, Deccalin kısa ve kıvrık saçlı bir genç olarak çıkacağı halde İbn Sayyad'ın sahabe döneminde vefat ettiği ve vefatına şahid olunduğu³⁵⁴ Temim kendisinde geçtiği üzere deccale en çok benzeyenin Abduluzza b. Katan olduğu ifade edilmiş olup ulemanın çoğu beklenen büyük deccalin İbn Sayyad olmadığına kanidir³⁵⁵.

Sonuç olarak bir kısım ulema Hz. Ömer'in oğlu Abdullah'ın ve Cabir b. Abdullah'ın ettiği yeminlerden; İbn Sayyad'ın aralarında geçen diyalog esnasında Ebu Said el-Hudri'ye deccalin annesini ve babasını, bulunduğu yeri ve çıkış zamanını bildiğini, başka bir zaman da kendisine teklif edilmesi durumunda deccalliği kabul edebileceğini söylemesinden...vb. delillerden hareketle İbn Sayyad'ın beklenen büyük deccal olduğunu kabul etmişlerdir. Bir kısım ulemaya göre İbn Sayyad Harre Vakasında kayboluncaya kadar sahabenin içinde bulunmuş olup zamanı gelince de büyük deccal olarak ortaya çıkacaktır.

Nevevi, a.g.e., c.5, s.406.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.216-217.

³⁵² Azimabâdî, a.g.e., c.11, s.479.

Nevevi, a.g.e., c.5, s.405.

Mübarekfûri, a.g.e., c.6, s.435.

Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., c.5, s.216.

³⁵³ eş-Şevkânî, a.g.e., c.7, s.216.

³⁵⁴ Keşmirî, Muhammed Envar Şah el-Hindi, a.g.e., s.185-186.

³⁵⁵ Sülemi, Yusuf b. Yahya b. Ali b. Abdülaziz el-Makdisî, *Ikdü'd-Dürer fi Ahbâr'il Muntazar*, (Neşr. Abdulfettah Muhammed el-Hulu), Kahire, 1979, s.299.

Tahavi, Ebu Cafer Ahmed b. Muhammed el-Ezdi, *Müşkihi'l-Âsâr*, 1-4, Beyrut, 1388/1968, c.4, s.97-102.

Gumârî, Abdullah b. Sıdık, *İkâmetü'l-Burhan ala Nuzûl'ı İsa fi Ahiri'z-Zamân*, Kahire, 1974, s.49.

Bir kısım ulema ise İbn Sayyad'la ilgili rivayetlerin ihtimalli olup Temim Kıssasının ise nas hükmünde olduğundan hareketle Peygamber (sav.)'in deccalin doğudan çıkacağını söylediği, lakin o esnada İbn Sayyad'ın Medine'de olup Peygamber (sav.)'in bu sözlerini duyunca sevindiği, Peygamber (sav.)'in deccale benzeyenin (İbn Sayyad değil) Abduluzza b. Katan olduğunu söylediği, Temim Kıssasında geçen Cassase adlı varlığın İbn Sayyad olmadığını...vb. delillere dayanarak İbn Sayyad'ın beklenen büyük deccal olmadığını, lakin kıyametten önce çıkacak otuz deccalden biri olduğunu kabul etmişlerdir.

Bizce İbn Sayyad büyük deccal veya deccallerden bir deccal veya kendisiyle insanların imtihan edildiği bir şahıs olmayıp belli bir dönem cinlerin tasallutuna uğramış, hayatının sonraki dönemlerinde iman etmiş, haccetmiş, cihad etmiş ve ehli iman olarak ölmüş bir şahıstır. Kendisinde bazı deccali vasıflar görülmesi onun deccal olduğu sonucunu gerektirmemektedir.

Nitekim İbn Sayyad'dan ileriki yaşlarında kendi durumundan haber vermesi istendiğinde O : “Bana tabi olmuş iki cinim vardı. Biri beni yalanlarken, biri doğrulardı. Müslüman olduktan sonra ikisi de benden gitti³⁵⁶” demiştir ve bu söz bizim düşüncemizle mutabakat arz etmektedir.

3. İbn Sayyad Sahabe Midir?

İbn Sayyad'ın sahabe olup olmadığı da tartışılmış ve bu hususta da kesin bir hükme ulaşılamamıştır.

İbn Hacer bu hususta “İbn Sayyad'ı sahabe olarak kabul etmek anlamsızdır. Çünkü O, deccal olup kafir olarak öldüğünden sahabe hükmünde değildir. Bir kısım alim de O'nun Peygamber (sav.)'le karşılaştığı hal üzere ölüp Müslüman olmadığını söylerken İslam üzere ölmüş olabileceğini de bildirmiştir³⁵⁷” demektedir.

³⁵⁶ İbn Şebbe, a.g.e., c.2, s.406.

³⁵⁷ İbn Hacer, *el-İsâbe fi Temyizi's-Sahâbe*, c.3, s.135.

İbn'ül-Esir ise “Şayet İbn Sayyad Peygamber (sav.) hayattayken İslam olduysa sahabe hükmündedir. Çünkü Peygamber (sav.)’i görmüş ve onunla sohbeti olmuştur. Tam zıddına O Peygamber (sav.)’in vefatından sonra İslam olmuşsa sahabe değildir. Bu noktada görünen O’nun Peygamber (sav.)’in ölümünden sonra Müslüman olduğudur. Buna rağmen Hz. Ömer ve bazı sahabeler O’nun Peygamber (sav.) döneminde İslam olmuş olsa dahi deccal olduğu kanaati içindedirler ve kanaatin aksini söylemek zordur³⁵⁸” der.

³⁵⁸ İbnü'l-Esir, a.g.e., c.3, s.187-188.

DEĞERLENDİRME

Biz “İbn Sayyad Hakkındaki Hadislerin Değerlendirilmesi” adlı bu çalışmamızda, tarihi seyir ve bilimsel kayıtlar itibariyle varlığı kesin olup, Hz. Peygamber (sav.) devri ile Ashâbı Kiramın belli bir döneminde yaşamış deccale ait bazı vasıfları kendisinde barındırdığından farklı yorumlara hedef olmuş bir şahsiyeti yani İbn Sayyad’ı ve onunla ilgili literatürü incelemeye çalıştık.

Genellikle İbn Sayyad olarak anılan bu şahsın adı hususunda ihtilaf edilmiştir. Kendisi bir kısım rivayette İbn Said ve Safi olarak adlandırılırken bir kısım rivayette de Abdullah ve Abdullah İbn Sayyad olarak adlandırılmıştır. Kendisine Abdullah adının Müslümanlar arasında yaşaması sebebiyle raviler tarafından verildiği de ileri sürülmüştür.

Yahudi asıllı veya Yahudilere dahil olmuş bir topluluktan olduğu söylenen İbn Sayyad’ın doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Bazı rivayetlerden hareketle doğumunun Nübüvvetin Medine dönemine rastladığı söylenmiş olsa da Peygamber (sav.) ile İbn Sayyad’ın arasında geçen diyalogun Medineli Yahudilerle sulh yapıldığı bir dönemde olduğunu ve bu esnada İbn Sayyad’ın buluğa yaklaşmış bir çocuk durumunda bulunduğunu düşünürsek doğumunun daha erken zamanda olduğu gibi bir durum ortaya çıkar. Tam zıddına diyalogun Medine döneminin geç zamanında gerçekleştiğini düşünmemizde İbn Sayyad’ın buluğa yaklaştığı düşüncesine uygun olsa da Yahudilerle sulh yapıldığı zamanla tenakuz arz etmektedir. Dolayısıyla İbn Sayyad’ın doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir.

Peygamber (sav.)’in, Yahudiler ve onlara tabi olan başka barış antlaşması yaptığı dönemde, İbn Sayyad’la arasında geçen diyalog özsel boyut itibariyle Peygamberlik Babı, Cennetin Toprağı Babı, Taht, Babı, Duman Babı, Hz. Ömer Babı, Hurmalık Babı bölümlerini içine almaktadır.

Peygamberlik Babı Peygamber (sav.)’in İbn Sayyad’a “Benim Allah’ın Resulü olduğuma şahadet eder misin?” demesine karşı İbn Sayyad’ın Peygamber (sav.)’e “Senin ümmilerin Peygamberi olduğuna şahadet ederim, Peki Sen benim Allah’ın Resulü olduğuma şahadet eder misin?” şeklindeki cevabını içine alır ki burada İbn Sayyad’ın açıkça Peygamberlik iddiasında bulunduğu şüphe yoktur.

Cennetin Toprağı Babı üç versiyona havi olup ilk iki versiyonda Peygamber (sav.) İbn Sayyad’a Cennetin Toprağından sormuş O da “O yumuşak ve beyazdır, (kokusu) misktir” şeklinde cevap verince Peygamber (sav.) “doğru söyledi” şeklinde cevap vermiştir. Üçüncü versiyon da ise soruyu soran ve verdiği cevap hususunda Peygamber (sav.)’i onaylayan İbn Sayyad’dır. Bu bab da Peygamber (sav.) ve İbn Sayyad’ın birbirlerinin gayb bilgilerini ölçtükleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Taht Babı, Peygamber (sav.)’in İbn Sayyad’a “Düşte türede ne görüyorsun, gördüğünün mahiyeti nedir?” sormasına karşın İbn Sayyad’ın bu soruya verdiği iki vecihli cevabı kapsar.

Birinci Vecih’te İbn Sayyad Peygamber (sav.)’in sorusuna “Suyun üzerinde bir arş görüyorum” “Denizin üzerinde etrafı yılanlarla çevrili bir arş (taht) görüyorum” “Hakkı da batılı da görüyorum” “Ayrıca suyun üzerinde bir arş görüyorum” şekillerinde cevap vermiş Peygamber (sav.) de ona “Sen İblis’in deniz üzerindeki arşını (tahtını) görüyorsun” şeklinde mukabelede bulunmuştur. Bu vecihte dikkati çeken “hayyât” kelimesinin İbranice’den “yaşayan yaratıklar” manasında arapçalaştırılmış olarak geçtiğidir. Ayrıca Yahudi Melek Bilimine müracaat ettiğimizde de “Tanrının tahtını taşıyanlar” ibaresinin İslam geleneğine “Arşı Taşıyanlar” olarak geçtiği de açıktır.

İkinci Vecih’te ise İbn Sayyad Peygamber (sav.)’in sorusuna “Bana gerçek haberler de gelir yalan haberler de”, “Bana doğru da gelir yalan da gelir.”, “İki doğru söyleyen iki de yalan söyleyen görüyorum”. “İki doğru söyleyici bir yalan

söyleyici yahut iki yalan söyleyici bir doğru söyleyici görüyorum” biçimlerinde cevap vermiş olup burada İbn Sayyad’ın sorulan soruya kesin bir cevap verememesi durumu vardır. Peygamber (sav.) de bundan dolayı İbn Sayyad’a “Öyle ise senin işin çok karışıktır” şeklinde mukabele de bulunmuştur.

Duman Babı Peygamber (sav.)’in İbn Sayyad’a içinde sakladığının ne olduğunu sorması, İbn Sayyad’ın “O’duh (dumandır)’tur” diye cevap vermesi ve bu cevap üzerine Peygamber (sav.)’in İbn Sayyad’a “Sus, yıkıl git, haddini tecavüz etme şeklindeki ikazını içerir ve burada Peygamber (sav.)’in amacı İbn Sayyad’ın manevi durumunu ve gaibten haber verme özelliğini ölçmektir.

Hiz. Ömer Babı, Hiz. Ömer’in Peygamber (sav.)’den İbn Sayyad’ın öldürülmesi için izin istemesi ve Peygamber (sav.)’in de buna müsaade vermemesi hususunu içerir. Biz Ömer Babının ve bu babtaki rivayetlerin daha sonraki dönemlerde İbn Sayyad rivayetlerine deccal meselesinin gelişimiyle uygun olarak eklendiği kanaatindeyiz.

Hurmalık Babı ise Peygamberlik (sav.)’in yanında Ubey b. Ka’b bulunduğu halde İbn Sayyad’ın bulunduğu hurmalığa gitmesi, İbn Sayyad’ın garip hallerini görmek ve söylemlerini duymak amacıyla gizlenmesi, fakat Peygamber (sav.)’i gören İbn Sayyad’ın annesinin ikazı sonucu İbn Sayyad’ın kadife örtü altındaki mırıltılarını bırakıp teyakkuza geçmesi ve sonuçta Peygamber (sav.) İbn Sayyad’ın annesi için “Ne oluyor şu kadına Onu öyle bıraksaydı ne mal olduğunu size gösterirdi” şeklindeki sözünü içerir. Burada Peygamber (sav.), hurma ağaçları arasında –ki hurma ağacı Talmudik ve Gaonik bir unsurdur– arap kahinleri ve Yahudi mistikleri gibi mırıltı ve hırıltı çıkaran İbn Sayyad’ın durumunu açıkça görmek istiyordu, lakin İbn Sayyad’ın annesi gördüğümüz üzere bunu engellemiştir.

İbn Sayyad’ın Peygamber (sav.) ve Sahabe döneminde yaşamış bir kişi olduğunda hareketle O’nun pek çok kişiyle diyalog içinde olduğunu söylemek mümkündür. Lakin rivayetlerde sahabe içinde O’nun İbn Ömer (ra.) ve Ebu Said

el-Hudri'yle olan diyalogu bize kadar net bir biçimde ulaşabilmiştir. Çalışmamızın birinci bölümünde de haklarında bilgi verdiğimiz bu rivayetlerden İbn Ömer'le olan diyalogundan bahsedener deccalin kötülüğünün kızgınlık anında sudur bulacağıının ifade edilmesiyle bize deccalin vasıflarından bir vasfi haber vermesi açısından Ebu Said el-hudri ile olan diyalogundan bahsedener de yine deccalin vasıfları ve bu vasıfların İbn Sayyad da bulunmadığının –her ne kadar İbn Sayyad bazı rivayetlerde Deccalin annesini babasını çıkacağı zamanı ve o an nerede olduğunu bildiğini söyleyerek üzerine yine şüpheleri çektiyse de– ifadesi açısından önemlidir.

Ulema İbn Sayyad'ın deccal olup olmadığını da tartışmış ve bir kısmı, Hz. Ömer'in, oğlu Abdullah'ın ve Cabir b. Abdullah'ın ettiği yeminlerden; İbn Sayyad'ın aralarında geçen diyalog esnasında Ebu Said el-Hudri'ye deccalin annesini ve babasını, bulunduğu yeri ve çıkış zamanını bildiğini, başka bir zamanda kendisine teklif edilmesi durumunda deccalliği kabul edebileceğini söylemesinden...vb. delillerden hareketle İbn Sayyad'ın beklenen büyük deccal olduğunu kabul etmişlerdir. Bu kısım Ulema'ya göre İbn Sayyad Harre Vakası'nda kayboluncaya kadar sahabenin içinde bulunmuş olup zamanı gelince de büyük deccal olarak ortaya çıkacaktır.

Bir kısım ulema ise İbn Sayyad ile ilgili rivayetlerin ihtimalli Temim Kıssasının ise nas hükmünde olduğundan hareketle Peygamber (sav.)'in deccalin doğudan çıkacağını söylediği lakin o esnada İbn Sayyad'ın Medine'de olup Peygamber (sav.)'in bu sözlerini duyunca sevindiği, Peygamber (sav.)'in deccale benzeyenin (İbn Sayyad değil) Abduluzza b. Kâtân olduğunu söylediği, Temim Kıssasında geçen Cessase adlı varlığın İbn Sayyad olmadığı...vb. delillere dayanarak İbn Sayyad'ın beklenen büyük deccal olmadığını lakin kıyametten önce çıkacak otuz deccalden biri olduğunu kabul etmişlerdir.

İbn Sayyad'ın sahabe olup olmadığı da tartışılmış ve bu hususta da kesin bir hükme varılamamıştır. İbn Hacer el-Askalâni Onun sahabe olmadığını söylerken İbnu'l-Esir bu konu da kesin bir hüküm beyan etmemiştir.

İbn Sayyad çoğunluğun kabulü üzere Medine de ölmüştür. Bir kısım alim ise onun Harre Vakası'nda kaybolduğunu ve bulunamadığını söylemişlerdir. Isbahan'ın fethinden sonra bir daha kendisinden haber alınamayışı da kaybolma olayının başka bir boyutudur. Anlaşılacağı üzere İbn Sayyad'ın kayboluşunu kabul etmek O'nun zamanı gelince tekrar deccal olarak insanların arasına döneceği düşüncesinin temelini oluşturur. Bu durumda Şii inançtaki gaib ve beklenen Mehdi görüşüne uygunluk arz etmektedir. Bütün bu fikir teaddilerine rağmen İbn Sayyad'ın Harre gününde kaybolup Medine de ölmesi ihtimali de akıldan uzak değildir.

Sonuç olarak biz bu başlık altında çalışmamızın genel bilgilendirme ve değerlendirmesini yapmaya çalıştık.

SONUÇ

Biz bu çalışmamızda İbn Sayyad ve O'nun hakkındaki hadisleri gücümüz yettiğince incelemeye çalıştık. Çalışmamızın bu sonuç bölümünde ise konuyla ilgili bazı hususlarda sahip olduğumuz kendi görüşlerimizi arz etmeye çalışacağız.

İlk olarak biz, çalışmamızın ikinci bölümünde de söylediğimiz gibi İbn Sayyad hakkındaki hadislerin, ravilerinin en yüksek düzeyde sika, en düşük düzeyde zayıf veya şüpheli olmaları ve yetişme açısından da herhangi bir probleme havi olmamaları sebepleriyle, isnad değerlendirmesi açısından sağlam ve güvenilir oldukları kanaatindeyiz.

İkinci olarak, bilimsel kayıtlar ve tarihi Seyir ve gerçeklik noktasından hareketle varlığı ve Peygamber (Sav.)'le diyalogu kat'i olarak subut bulmuş olan İbn Sayyad'la ilgili hadislerin metin bağlamında hata –ki Cennetin Toprağını, Gaybı mutlak olarak Allah bildiği, mukayyed olarak da O'nun haber verdiklerinin bilebileceği ve İbn Sayyad'ın da bu grup şahsa dahil olmadığı, dolayısıyla Ravi hatası sonucu İbn Sayyad'a Peygamber (sav.)'e Cennetin Toprağının mahiyeti sordurulmuş ve bu hususta Peygamber (Sav.) İbn Sayyad'a tasdik ettirilmiştir ki bu elbette Ravi hatası olup abes bir iştir– veya ekleme –Peygamber (sav.)'in Medine'de kendisinin ve anne babasının vasıflarını verdiği bir çocuğun doğduğunu söylediği, Ebu Bekre'yle Zübeyr b. Avvam'ın da onları görmeye gittiklerini haber veren hadislerin sonundaki “O İbn Sayyad'dır” lafzının ekleme olması gibi– durumlara havi olmalarına rağmen daha önceki bölümde verdiğimiz özsel boyutu hep korudukları da açıktır.

Üçüncü olarak, Bizce İbn Sayyad büyük deccal veya deccallerden bir deccal veya kendisiyle insanların imtihan edildiği bir şahıs olmayıp belli bir dönem cinlerin tasallutuna uğramış, hayatının sonraki dönemlerinde iman etmiş,

haccetmiş, cihat etmiş ve ehli iman olarak ölmüş bir şahıstır. Kendisinde bazı deccalî vasıfların görülmesi onun deccal olduğu sonucunu gerektirmemektedir.

Nitekim İbn Sayyad'dan ileriki yaşlarında kendi durumundan haber vermesi istendiğinde O :

“Bana tabi olmuş iki cinim vardı. Biri beni yalanlarken biri doğrulardı. Müslüman olduktan sonra ikisi de benden gitti” demiştir ve bu söz bizim düşüncemizle mutabakat arz etmektedir.

Dördüncü olarak, doğum tarihi kesin olarak belli olmadığından, İbn Sayyad'ın Nübüvvetin Medine döneminin başlangıcında (622) doğduğunu farzetsek dahi Peygamber (sav.)'in vefatı olan 632 senesinden ancak on yaşına geleceği ve bu yaşında akıl, baliğ olarak İslam olma yaşının en asgari düzeyi olan oniki yaşına ulaşmadığı dikkate alınır ve İbn Sayyad'ın o küçük yaşına rağmen kendisini Peygamber (sav.)'e karşı peygamber olarak ilan ettiği de düşünülürse İbn Sayyad'ın elbette sahabe olamayacağı ve olmadığı sonucuna ulaşılabacaktır.

Beşinci olarak, İbn Sayyad'ın, Isbahan'ın kendi iradesiyle teslim olduğu ve kendisinin de Yahudilerce bir melik olarak karşılandığı halde kaybolduğunu söylemek veya Yezid'in kuvvetleri Medine'yi kuşattığında yine Medine'de bulunan İbn Sayyad'ın kaybolduğunu kabul etmek ilmi bir tenakuz olacağından biz İbn Sayyad'ın Medine'de ölüp yine Medine'de cenaze namazı kılınarak defnedildiği görüşünü benimsiyoruz.

Sonuç olarak biz İbn Sayyad'ın her insanın yaşayabileceği garip tecrübelerden geçmiş her insan gibi doğmuş, büyümüş, yaşamış ve ölmüş bir şahsiyet olduğunu kabul ediyoruz.

Allah en iyisini ve en doğrusunu bilir.

**Tezin Konusu: İBN SAYYAD HAKKINDAKİ HADİSLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Tezin Yazarı: Yasin TAMGÜÇ

ÖZET

Tezimizin Konusu “İbn Sayyad Hakkındaki Hadislerin Değerlendirilmesi”dir.

Tezimiz Giriş ve İki Bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tezimizi yaparken kullandığımız kaynaklardan ve takip ettiğimiz metoddan kısaca bahsedilmiş, daha sonra da konumuza bir alt yapı hazırlanmıştır.

Birinci bölümde ise “İbn Sayyad Meselesi” başlığı altında İbn Sayyad’ın Adı, Nesebi ve Kabilesi, Doğumu, Peygamber (sav) ve Sahabe ile olan diyalogu ve ölümü üzerinde durulmuştur. Bunun akabinde de İbn Sayyad hakkındaki hadisler ve hadislerin ravi şemaları verilmiştir.

İkinci Bölümde ise önce hadislerin râvi bilgileri aktarılmış ve isnad değerlendirmeleri yapılmıştır. Hadislerdeki garib lafızların incelenmesinden ve hadislerin metin tenkidinin yapılmasından sonra da İbn Sayyad’ın Durumu üzerinde yoğunlaşmıştır.

Son olarak da çalışma konumuz değerlendirilmiş ve sonuçlandırılmıştır.

Thesis's Subject: THE APPRAISION OF RUMORS ABOUT IBN SAYYAD

Thesis's Writer : Yasin TAMGÜÇ

ABSTRACT

Our thesis's subject is "The appraisal of rumors about Ibn Sayyad".

Our thesis to take form in an introduction and two sections. In introduction section we briefly mentioned about the Works we used while we were studying our thesis and method we followed. After this we prepared a substructure to our subject.

In the first section of our thesis we stood on Ibn Sayyad's name, lineage, birth, dialogue with Muhammed (sav) and his companions, and death under the title of "Ibn Sayyad Affair". After this we attributed the hadiths about Ibn Sayyad and their rumor diagrams.

In the second section of our thesis, we gave the information of possessor of rumors and made the appraisal of hadiths. After we examined the different divulges of hadiths and made the textcriticism of hadiths, we became densed on Ibn Sayyad's situation.

At last we appraised and resulted our thesis's subject.

KAYNAKÇA

Abdülbaki, Muhammed Ahmed Beyne Yedeyi's-Saa, Riyad, 1402/1981.

el-Aclûni, İsmail b. Muhammed; *Keşfu'l-Hafâ ve Müzilü'l-İlbâs amma İštehere mine'l-Ahadis alâ Elsineti'n-Nas*, c.1-2, Darü Ihyai't-Türâsi'l-Arabiyye, Beyrut, 1351-1352.

El-Askalani, Şihabuddin Ahmed b. Ali b. Hacer; *Fethu'l-Bari Bi Şerhi Sahihi'l-Buhari*, c. 1-13, Matbaatü'l-Hayriyye, Kahire, 1319.

_____ ; *Tehzibu't-Tehzib*, c. 1-12, Daru's-Sadr, Beyrut; Trs.,

_____ ; *el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe*, c. 3, Matbaatü's-Saade, Mısır, 1328.

Aynî, Bedreddin; *Umdetü'l-Kâri li Şerhi Sahihi'l-Buhari*, c. 1-11, Daru't-Tıbaati'l-Âmire; 1308.

El-Azimâbâdî, Ebu't-Tayyib Muhammed Eşref b. Emir b. Ali; *Avnu'l-Ma'bûd Şerhu Süneni Ebi Davud*, c. 1-13, Tahkik: Abdurrahman Muhammed Osman, Medine, 1389/1968.

Begâvî, Ebû Muhammed b. El-Hüseyin; *Şerhu's-Sünne*, c. 1-15, Tahkik Said Muhammed el-Lahham, Daru'l-Fikr, Trs..

el-Bekri, Ebu Ubeyd; *Faslu'l-Makal fi Şerhi Kitabi'l-Emsal*, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1983.

Berzenci, Es-Seyyid eş-Şerif Muhammed b. Resûl; *El-İşaa li-Eşrati's-Saa*, Kahire, Trs.

Buhari, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail; *Camius's-Sahih*, c.1-8, el-Mektebetü'l-İslâmî, İstanbul/Türkiye, 1979.

Duvayyan, İbrahim b. Muhammed b. Sâlim, *Menâru's-Sebil fi Şerhi'd-Delil*, c.1-2, Mektebetü'l Maârif, Riyad, Trs.

Ebnâsî, İbrahim b. Musa b. Eyyub el-Burhan, *Şazzü'l-Fiyah min Ulumi İbn Salah*, c.1-2, Matbaatü'r-Rüşd, Riyat, Birinci Baskı, 1418/1998.

Ebû Dâvud, Süleyman el-Eşas; *Sünen*; c. 1-4, Dârü'l-Hadis, Hımıs/Suriye, Trs.

El-Gazzali, Ebu Hâmid Muhammed b. Muhammed; *Ihyau Ulumi'd-Din*, c.1-4, Daru'l-Marife, Beyrut, Trs.

El-Gimarî, Abdullah b. Sıddık; *İkâmetü'l Burhan ala Nuzuli İsa fi Ahiri'z-Zaman*, Kahire, 1395/1974.

El-Hanefî, Abdullah b. Yusuf Ebu Muhammed; *Nasbu'r-Râye li Ahâdisi'l-Hidaye*, c.1-4, Daru'l-Hadis, Mısır, 1357.

El-Hanbeli, Zeynu'd-din Ebi'l Ferec Abdurrahman Ahmed b. Recep; *Letâifu'l-Maarif fimâ li Mevâsimi'l-Ami ve'l Vazâif*, Darü İbn Kesir, Beyrut, 1413/1992.

el-Hatip et-Tebrizî, Muhammed b. Abdullah; *Müşkâtü'l Mesâbih*, c.1-3, Tahkik Muhammed Nâsuru'd-Din el-Elbâni, Mektebetü'l-İslâmî, Beyrut, 1405/1985.

el-Hanzalî, İshak b. İbrahim b. Muhlid b. Rahaveyh; *Müsned*, c.1-5, Mektebetü'l-İman, Medine, Birinci Baskı, 1412/1991.

El-Hattabi, Ebu Muhammed. b. İbrahim Ebu Süleyman el-Büsti; *Garibu'l-Hadis*, c.1-3, Camiatü Ümmü'l-Kura, Mekke, 1402.

El-Heysemî, Nurettin Ali b. Ebi Bekr; *Mecmuu'z-Zevâid ve Menbeul Fevâid*, c. 1-10, Tahkik Abdullah Muhammed Derviş; Daru'l-Fikr; Trs.

el-Hindi, Ali b. Hüsameddin; *Kenzül-Ummâl fi Süneni'l-Agvâl ve'l Efâl*, c.1-14, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1989.

Halperin, David J.; *The Ibn Sayyad Traditions and The Legend of Dejjal*, JAOS, (Journal of The American Oriental Society) 96.

İbn Aşur, Muhammed et-Tahir; *et-Tahrir ve't Tenvir*, c.1-15, Tunus, 1997.

İbn Ebi Şeybe, Ebu Bekr Abdullah b. Muhammed; *Musannef fi'l-Ahadis ve'l-Âsar*; c.1-9, Daru'l-Fikr; Beyrut; 1989.

İbn Haldun, Abdurrahman; *et-Târihu İbn Haldun*, c.1-3, Darü Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Trs.

İbn Hanbel, Ahmed b. Muhammed; *Müsned*; c. 1-6, Matbaatü'l-Meynemiyye; Mısır; 1313.

Ibn Hibban, Mihammed b. Ahmed Ebi Hatim et-Temimi; *Sahihu İbn Hibban bi Tertibi Ibn Balban*, c.1-18, Tahkik, Şuayb Arnavut, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, İkinci Baskı, 1414/1993.

_____ ; *Kitabu's-Sikât*, c.1-9, Matbaatü Daireti'l-Maarifi'l-Osmaniyye, Haydarabat, 1399/1979.

İbn Kesir, İmadüddin Ebu'l-Fida İsmail b. Ömer; *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c.1-14, Mektebetü'l Maarif, Beyrut, Trs.

_____ ; *Tefsiri Kur'ani'l-Azim*, c.1-4, Beyrut, Trs.

İbn Mace, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvini; *es-Sünen*, c.1-2, Neşr. M. Fuat Abdülbaki, Kahire, 1372/1952.

İbn Manzur, Muhammed b. Mükrim el-Efriğî el-Mısri; *Lisanu'l-Arap*, c.1-15, Daru's-Sadir, Beyrut, Trs.

İbn Mende, Muhammed b. İshak b. Yahya, *el-İman*, c.1-2, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, İkinci Baskı, 1406.

İbn Sa'd, Ebu Abdullah Muhammed b. Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ el-Kısmu'l-Mütemmim*, Mektebetü'l-Ulumi ve'l-Hikem, Medine, Trs.

İbn Şebbe Ebu Zeyd Ömer b. Şebbe en-Numeyrî el-Basri; *Tarihu Medineti'l-Münevvere*, c.1-4, Neşr. Es-Seyyid Habib Mahmud Ahmed, Tahkik Muhammed Şeltut, Trs.

İbn Teymiyye el-Harrânî, Ahmed b. Abdulhalim; *el-Cevâbu's-Sahih limen Yedullu Dine'l-Mesih*, Daru'l-Asıme, Riyad, Birinci Baskı, 1414.

_____ ; *en-Nübüvvât, Matbaatü's-Selefiyye*, Kahire, 1386.

İbnu'l-Cevzi, Ebu'l-Ferec Abdurrahman; *Saydu'l Hâtır*, Daru'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, Trs.

İbnu'l-Esir, Ebu's-Saadât el-Mübârek b. Muhammed el-Cezeri; *Usdul Gâbe fi Ma'rifeti's-Sahabe*, c.1-8, Kahire, Trs.

İsbahani, Ebu Nuaym Ahmed b. Abdullah; *Kitabu Tarihu İsbahan*, c.1-2, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Trs.

İşbili, Abdullah b. Abdurrahman b. Abdullah Ebu Muhammed; *el-Agıbetü fi Zikri'l-Mevt*, Matbaatü Darü'l-Aksa, Kuveyt, Birinci Baskı, 1406/1986.

El-Keşmiri; Muhammed Enver Şah el-Hindi; *Et-Tasrih bi ma Tevatere fi Nuzuli'l-Mesih*; Neşr: Abdulfettah Ebu Gudde; Mektebe'l-Matbuati'l-İslamî Bi'l-Haleb, Halep, 1385/1965.

El-Kârî, Ali b. Sultan et-Herevî; *Mirkatü'l-Mefatih*; c. 1-5, Kahire; Trs.

Kadı İyaz; Ebu'l-Fazl İyaz b. Musa; *İkmâlü'l-Mu'lim b. Fevaidi Müslim*; c. 1-9, Daru'l-Vefa, 1998.

Kurtubî, Şemsüddin Ebu Abdillah Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekr; *et-Tezkire fi Ahvali'l-Mevta ve'l Âhire*; c. 1-2, Neşr; Ahmed Hicazi es-Sekka; Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye; Beyrut; 1406/1985.

El-Kannûcî; Ebu't-Tayyib Sıddık Hasan Ali el-Hüseynî; *Avnu'l-Bârî Lihalli Edilleti'l-Buhari*; c. 1-5; Halep; Daru'r-Reşat; 1984.

El-Kirmanî; Şemsuddin Muhammed b. Yusuf b. Ali; *Sahihu'l-Buhari b. Şerhi Kirmani*; c. 1-25; Müessesetü Matbaati'l-İslâmi; Kahire; 1933/1937.

El-Kastallânî; Ahmed Muhammed b. Ebi Bekr; *İrşâdü's-Sâri li Şerhi Sahihu'l-Buhari*; c. 1-10, Matbaatü'l Meymeniyye; Mısır, 1307.

El-Mervezi, Nuaym b. Hammad; *el-Fiten*, c.1-2, Tahkik Sümeyr Emin ez-Züheyri, Mektebetü't-Tevhid, Kahire, Birinci Baskı, 1412/1984.

El- Mevsili, Ahmed b. Ali b. el-Müsenna Ebu Ya'la; *Müsnedü Ebi Ya'la*, c.1-13, Darü'l-Me'mun li't-Tüuras, Dımaşk, Birinci Baskı, 1404/1984.

El-Mizzi, Cemaluddin Ebi'l-Haccac Yusuf; *Tehzibu'l-Kemal fi Esmâi'r-Ricâl*; c. 1-35, Müessesetü'l-Risale; 1413/1992.

El-Mübarekfürî, Abdurrahman b. Abdurrahman; *Tuhfetü'l-Ahvezi bi Şerhi Camii't-Tirmizi*; c. 1-10, Daru'l-Fikr; Kahire; 1385/1965.

El-Mugri, Ebu Amr Osman b. Said el-Dani; *Lisanu'l-Varide fil Fiten ve Gavailiha ve's-Saati ve Eşratiha*, c.1-6, Darü'l-Âsime, Riyad, Birinci Baskı, 1416.

Müslim, Ebu'l Hüseyin b. Haccac el-Kuşeyri; *el-Cami'us-Sahih*, c.1-5, Dârü İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut/Lübnan, 1955.

En-Nevevi; Muhyiddin Ebu Zekeriyye Yahya b. Şeref; *Sahihi Müslim bi Şerhi'n-Nevevi*, c. 1-10, Tahkik Abdullah Ahmet Ebu Zine, Şu'b; Trs.

Er-Razi, Ebi Muhammed Abdurrahman b. Ebi Hâtim Muhammed b. İdris et-Temimi el-Hanzeli; *Kitabu'l-Cerh ve't-Ta'dil*, c.1-9, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1371/1952.

Sarıtoprak, Zeki; *İslam'a ve Diğer Dinlere Göre Deccal*; Yeni Asya Yayınları; İstanbul, 1992.

Es-Seâlibi, Abdurrahman b. Muhammed b. Mahluf; *el-Cevâhiri'l-Hisan fi Tefsiri'l-Kur'an*, c.1-4, Müessesetü'l-A'lemi, Beyrut, Trs.

Es-Sehâvî, Şemsuddin Muhammed b. Abdurrahman; *Fethu'l-Mugis Şerhi Elfiyeti'l-Hadis*, c.1-3, Darü'l-Kütübi'l-İlmiye, Lübnan, 1403.

Es-Sülemi, Yusuf b. Yahya b. Ali b. Abdülaziz el-Makdisi; *İkdü'd-Dürrer fi Ahbâri'l-Muntazar*, Neşr: Abdulfettah Muhammed el-Hulv, Mektebetü Alimu'l-Fikr; Kahire; 1400/1979.

Es-San'anî; Abdurrezzak b. Hemmam; *Musannef*; c. 1-11, Meclisu'l-İlmi; Beyrut, 1970/1972.

Es-Suyutî, Abdurrahman b. el-Kemâl Celaleddin; *ed-Dürrü'l-Menşur*, c.1-8, Darü'l-Fikr, Beyrut, 1993.

Eş-Şevkânî, Muhammed b. Ali; *Neylü'l-Evtâr Şerhu Muntaka'l-Ahbâr*, c. 1-8, Kahire, 1381/1961.

Et-Tahavi, Ebu Cafer Ahmed b. Muhammed el-Ezdi; *Müşkilü'l-Âsar*, c. 1-4, Beyrut, 1388/1968.

Et-Taberani, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed; *Mu'cemu'l-Kebir*, c. 1-7, Matbaatü'z-Zehra'il-Hadise; Musul; Trs.

_____; *Mu'cemu'l-Evsat*, c.1-10, Daru'l-Harameyn, Kahire, 1415.

_____; *Müsnedü's-Şamiyyin*, c.1-4, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, Birinci Baskı, 1405/1984.

Et-Tirmizi; Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre; *es-Sünen*, c.1-5, Dârü'l-Fikr, Beyrut, Trs.

Ukayli, Ebu Ca'fer Muhammed b. Amr b. Musa b. Hammad, *Kitabu'l-Duafâ'il Kebir*, c.1-4, Daru Kütübi'l İlmiye, Beyrut, Trs.

Uğur, Mücteba; *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü*, Türkiye Diyanet Vakfi Yayınları, Ankara, 1992.

Ez-Zebidi, Muhibbuddin Muhammed Murtaza b. Muhammed el-Hüseyni; *Tacu'l-Ârus min Cevahiri'l-Kamus*, c.1-10, Kahire, 1306.

Ez-Zehebi, Muhammed b. Ahmed b. Osman; *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, c.1-23, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1984-1986.

_____ ; *Mizanü'l-İ'tidal fi Nakdir-Rical*, c.1-4, Darü Ihyail Kütübi'l-Arabiyye, Mısır, 1325.

Ez-Zurâ Ebu Abdullah Muhammed b. Ebi Bekr Eyyub; *Hâdi'l-Ervah ilâ Bilâdi'l-Efrâh*, Darü Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Trs.

_____ ; *Miftahu Daru's-Saâde ve'l-Menşur Velayeti'l-İlm ve'l İrade*, c.1-2, Darü'l Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Trs.

_____ ; *Medariku's-Salikin Beyne Menâzili İyyake Na'budu ve İyyake Nestein*, c.1-3, Darül'l-Kütübi'l-Arabiyye, Beyrut, İkinci Baskı, 1393/1973.